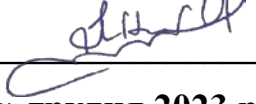

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри,

_____ **Максим БУЛИК**
«15» грудня 2023 р.

**«МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ФРН ЩОДО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В
УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ»**

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти другого (магістерського)
рівня вищої освіти освітньо-професійної
програми «Міжнародні відносини»

Беззубченко Юлії Ярославівни

Науковий керівник: Балабанов К. В., д.політ.н.,
професор, професор кафедри політології та
міжнародних відносин МДУ, член-кореспондент
НАПН України

Рецензент: Трима К. А., к.політ.н., провідний
науковий співробітник Відділу взаємодії
університетів та суспільства Інституту вищої
освіти НАПН України

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою відмінно / А / 95

Секретар ЕК

«16» січня 2024 р.

 Анастасія ТРОФИМЕНКО

Київ-2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	12
Висновки до Розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. ЗАСАДИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА.....	38
Висновки до Розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. ДИНАМІКА ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ ДО ФРН УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН.....	57
Висновки до Розділу 3.....	68
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРН ЩОДО УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ ТА ЇХ СТАНОВИЩЕ У КРАЇНІ ПЕРЕБУВАННЯ.....	69
Висновки до Розділу 4.....	86
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	116

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ДМС – Департамент міграційних служб.

Євростат – Статистичне бюро Європейського Союзу.

ЄС – Європейський Союз.

МОМ – Міжнародна організація з міграції.

МС – Міграційна система.

ООН – Організація Об'єднаних Націй.

ПМП – Постійне місце проживання.

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік.

УВКБ ООН – Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців.

ФРН – Федеративна Республіка Німеччина.

AfD – Alternative für Deutschland (Партія Альтернатива для Німеччини у ФРН).

AWO – Arbeiterwohlfahrt (Робітничий добробут).

AZR – Ausländerzentralregister (Центральний реєстр іноземців).

BAMF – Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Федеральне управління у справах міграції та біженців).

BaFög – Bundesausbildungsförderungsgesetz (Федеральний закон про сприяння освіті).

BMBWF – Bundesministerium für Bildung und Forschung (Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень).

BMI – Bundesministerium des Innern (Федеральне міністерство внутрішніх справ).

DJL – Deutsches Jugendinstitut (Німецький інститут молоді).

EUAA – Europäische Asylunterstützungsagentur (Європейське агентство з питань притулку).

EURODAC – Europäisches Daktyloskopie-System (Європейська дактилоскопічна система).

GIGA – German Institute of Global and Area Studies (Німецький інститут глобальних та регіональних досліджень).

Hartz IV – Arbeitslosengeld II (Допомога по безробіттю II).

IAB – Institut für Arbeitsmarkt und Berufsforschung (Інститут дослідження ринку праці).

JuMiD – Jugendmigrationsdienste (Молодіжні міграційні служби).

MiD – Migrationsdienste (Міграційні служби).

MiDInT – Migrationsdienste Integration (Міграційні служби інтеграції).

OECD – Organisation für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (Організація економічного співробітництва та розвитку).

AsylbLG – Asylbewerberleistungsgesetz (Закон про надання допомоги шукачам притулку).

AufenthG – Aufenthaltsgesetz (Закон про проживання).

GEAS – Gemeinsames Europäisches Asylsystem (Спільна Європейська система притулку).

ВСТУП

Зростаюча кількість міграційних потоків стала явищем, що значно впливає на країни світу. Країни, що приймають мігрантів, змушені розвивати та адаптувати свою міграційну політику, щоб ефективно відповісти на виклики цього ХХІ століття.

Війна в Україні – це один із найбільших викликів міжнародному порядку, заснованого на Статуті ООН та політичним інститутам. Крім того, вона викликала світову кризу: через стрибки цін на продукти харчування, пальне, енергоносії та добрива постраждали 74 країни, що розвиваються, із загальною чисельністю населення 1,2 мільярда людей. Війна призвела до людських жертв та масових руйнувань. Російська агресія призвела до переміщення понад десяти мільйонів людей лише за один місяць — це було найшвидше вимушене переміщення населення з часів Другої світової війни. Кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб зросла у рази і досягла рекордного піку з 2014 р. Ця ситуація створила необхідність в прийнятті та інтеграції українських мігрантів в інші країни, зокрема в ФРН. Федеративна Республіка Німеччина є однією з найбільших і впливових країн в Європі і в світі. Розглядаючи міграційну політику ФРН, ми можемо зрозуміти, як вона впливає на глобальну міграційну динаміку та на міжнародні відносини загалом. Міграція громадян України до ФРН має потенційно важливі наслідки для відносин Німеччини із Росією та Україною. Дослідження може розкрити вплив німецької міграційної політики на дипломатичні та геополітичні процеси в регіоні.

Таким чином, дослідження міграційної політики ФРН в контексті російської агресії та її впливу на громадян України є **актуальним** і важливим завданням для розуміння глобальних та регіональних динамік у міграційних процесах в міжнародних відносинах, з'ясуванні наслідків міграції українських громадян до ФРН на зовнішньополітичні відносини, соціокультурні, економічні, демографічні виклики для України.

Об'єктом дослідження є міграція українських біженців.

Предметом дослідження виступає міграційна політика ФРН стосовно українських громадян, обумовлена російсько-українською війною

Стан наукової вивченості проблеми. Міграційна політика Німеччини щодо громадян України в контексті російської агресії є критичною сферою наукових досліджень, яка привертає увагу представників різних наукових дисциплін. Ця тема детально аналізується в наукових журналах і книгах, при цьому дослідження зазвичай класифікуються на три основні області: правові та політичні рамки, соціально-економічні наслідки та культурні та інтеграційні проблеми. Це дослідження має вирішальне значення для розуміння складності міжнародної міграції в геополітичному контексті.

Перша група вивчає теорію міграції, вони зосереджуються на вивченні основних причин та механізмів міграції. Ця група аналізує тенденції міграційних потоків, розробляючи теоретичні моделі та принципи, що пояснюють міграційні процеси. **До першої групи** можна віднести таких дослідників: Е. Тоффлер [20], Е. Равенштайн [13], Д. Масей [13], Г. Мартін [14], Бейкер [13], В. Фішер [14], М. Уолш [14], Н. Новак [14].

Друга група аналізує принципи міграційної політики. Науковці фокусуються на вивченні політичних, соціальних та економічних аспектів міграції. Ця група аналізує, як міграційна політика формується та впливає на міграційні процеси в глобальному контексті. **Другу групу** науковців складають: С. Хантінгтон [4], Б. Бузан [47], О. Вевер [14], Я. де Вільде [14], Б. Рудлофф [43], Ш. Ангендта [26], Р. Боссонга [61], А. Штанцель [14], Н. Годехардт [72], Я. Клюге та М. Кляйн [14].

Третя група займається дослідженням умов для мігрантів. Автори вивчають досвід та умови життя мігрантів. Вони зосереджені на аналізі соціальних, економічних та культурних аспектів життя мігрантів, включаючи інтеграційні процеси та виклики, з якими вони стикаються. **Третя група** налічує таких авторів: К. Бреттел [139], Джеймс Ф [121]. Холліфілд [140], Н. Бурейко [3], М. Гюнтер [14], Д. Міллар [93], К. Вітмер [14].

Метою дослідження є визначення засад, процедур та умов реалізації міграційної політики ФРН щодо українських громадян враховуючи специфічні аспекти, пов'язані із російською агресією.

Завдання дослідження:

- визначити категоріально-понятійний апарат дослідження та теоретико-методологічні підходи до здійснення дослідження;
- дослідити ступінь вивченості проблеми;
- охарактеризувати нормативно-правове забезпечення міграційної політики ФРН;
- вивчити динаміку та характер міграційних потоків українців до ФРН під впливом широкомасштабного наступу;
- визначити особливості міграційної політики ФРН щодо вимушених мігрантів з України;
- охарактеризувати соціальний та економічний статус та становище українців-мігрантів у ФРН.

Хронологічні межі магістерського дослідження обумовлені початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну – 24 лютого 2022 року. Міграція, як явище триває і міграційна політика щодо українських біженців. Зважаючи на те, що в нашому дослідженні ми розглядаємо міграцію, як один з інструментів гібридної війни РФ хронологічні рамки нашої роботи можуть сягати подій з 2014 р. до теперішнього часу.

Джерельна база дослідження міграційної політики Німеччини щодо українських громадян в умовах російської агресії представлено переважно німецькими законодавчими документами. Ключовою серед них є Конвенція 1951 року про статус біженців, наріжний документ, прийнятий після резолюції 429 (V) Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1950 року. Інші важливі документи включають зовнішню політику та стратегію безпеки ЄС, Основний закон Федеративної Республіки Німеччини 1949 року, Біла книга німецької політики безпеки та майбутнє Бундесверу 2016 року та Основні принципи оборонної політики Німеччини 2011 року.

Друга категорія охоплює офіційні джерела уряду Німеччини, зокрема Звіти про зовнішню політику Німеччини з 2014 по 2022 роки, підготовлені адміністрацією президента та Бундесратом. Ці звіти разом із документами Департаменту регулювання зовнішньої політики ЄС надають вичерпну інформацію про зовнішню політику Німеччини, включаючи її міграційну політику.

До третьої групи увійшли офіційні джерела уряду ЄС, а також статистичні документи ФРН. Наприклад, статистичні матеріали це: Eurostat - Statistics Explained, BBC STATISTICS, Die offizielle Website der Bundesregierung та інші. Ця група джерел дає можливість вивчити діяльність Німеччини по відношенню до української міграції, міжнародної та європейської безпеки.

Четверту групу складають іноземні ЗМІ, тому що вони є інструментами формування соціального простору в сучасному світі: Practical Law Practical Law, Deutsche Welle, EU – Info. Deutschland, Volksbund, EBSCO, WPB, та інші. Завдяки цій інформації ми маємо змогу відстежувати цікаві явища та події, що стосуються ФРН та української міграції, що дозволило нам отримати змістовні дані для проведення дослідження.

Теоретико-методологічні засади:

Методологічні підходи та методи дослідження відповідають теоретико-концептуальним засадам дослідження. Дослідження вимушеної міграції вимагає комплексного підходу і врахування різних аспектів, таких як соціальні, економічні, політичні та культурні тощо. Зважаючи на те, що масова міграція українців була спричинена широкомасштабним вторгненням росії, провідними підходами у її дослідження стали:

- політичний – дослідження впливу війни на вимушену міграції;
- правозахисний – вивчення впливу порушення/захисту прав людини на рівень міграції та особливості міграційної політики.

Важливим аспектом дослідження було використання різних методологічних підходів. Був використаний аналіз документів. Це вивчення

офіційних документів, таких як закони, угоди, декларації та інші юридичні документи, що стосуються міграційної політики ФРН. Цей метод дозволив отримати точні та конкретні дані, а також зрозуміти міграційну нормативно-правову базу.

Здійснено аналіз статистичних даних – було проведено вивчення статистичних даних про міграційні потоки, чисельність та характеристики громадян України, які перебувають в Німеччині. Цей аналіз дозволив визначити тенденції та особливості міграції в умовах українського конфлікту. Кейс-стаді метод – аналіз конкретних випадків міграції громадян України до Німеччини в умовах російської агресії. Підхід дозволяє розглядати конкретні сценарії та випадки для отримання глибшого розуміння. У ході дослідження використали порівняльний аналіз. Задіяний у магістерській роботі був також і контент-аналіз. Здійснили аналіз текстового матеріалу, такого як наукові статті, звіти, медіа-публікації, що стосуються міграційної політики ФРН та громадян України. Комбінація цих методів дозволила отримати комплексний та глибокий аналіз міграційної політики ФРН в умовах російської агресії, а також з'ясувати її вплив на громадян України.

Наукова новизна дослідження полягає у самій постановці проблеми та незавершеності процесів міграції, адаптації міграційної політики ФРН до викликів прийняття та інтеграції вимушених мігрантів з України.

Новизна дослідження також обумовлена власним досвідом авторки магістерського дослідження, що дало можливість усебічно використати метод включеного спостереження. Саме тому, особливу увагу приділено вивченню адаптаційних стратегій ФРН щодо українських біженців, визначені основні їх аспекти: правові, соціальні, гуманітарні та економічні. Дослідження також висвітлює роль міжнародних та європейських інституцій у формуванні міграційної політики Німеччини, забезпечуючи новий погляд на взаємодію між національними та міжнародними міграційними політиками.

Практичне значення роботи: міграційна політика Німеччини щодо громадян України в умовах російської агресії є багатогранним питанням.

Насамперед, це збагачує навчальний процес у таких галузях, як міжнародні відносини та політологія. Висновки можна інтегрувати в семінари та практичні заняття, покращуючи студентів' розуміння складної геополітичної динаміки. Окрім цього, їх можна використовувати для надання практичних рекомендацій для оптимізації міграційної політики Німеччини та покращення умов для українських мігрантів у Федеративній Республіці Німеччина.

Зміст роботи: у вступі акцентовано увагу на актуальності дослідження, визначено об'єкт та предмет дослідження, оцінено ступінь вивченості проблеми в науковій літературі, визначено хронологічні рамки, визначені мети та завдання дослідження, проведено огляд джерельної бази, а також надано характеристику методології, розкрито практичне значення отриманих результатів та їх апробацію. Крім того, надано розширений опис змісту роботи, список використаних джерел та додатки.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження» здійснено аналіз історіографічної бази, визначено сформований категоріальний апарат дослідження і обґрунтовано загальну методику та основні методи дослідження. Цей розділ висвітлює ключові аспекти, що стосуються становлення та розвитку досліджуваної теми, а також надає висновки, що базуються на отриманих знаннях.

У другому розділі «Засади міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина» ретельно розглядаються засади міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина. Аналізуються фактори, які впливають на формулювання та реалізацію політики, досліджуються прийняті заходи та їхні соціально-економічні наслідки.

Третій розділ «Динаміка вимушеної міграції до ФРН українських громадян» присвячено ретельному аналізу динаміки вимушеної міграції до Федеративної Республіки Німеччина. Враховуючи актуальні події, досліджено зміни в обсягах та характері міграційних процесів, що спричиняють необхідності вдосконалення міграційної політики.

Четвертий розділ «Особливості міграційної політики ФРН щодо українських мігрантів та їх становище у країні перебування» досліджує положення мігрантів та ставлення до них. Аналізуються соціокультурні та економічні виклики, які виникають у зв'язку з притоком мігрантів, а також розглядаються заходи та програми, спрямовані на інтеграцію та адаптацію іноземців.

У висновках систематизовані та узагальнені отримані результати, сформульовані загальні висновки та відповіді на поставлені завдання дослідження. Підкреслено важливість здобутих знань для розвитку міграційної політики та суспільства в цілому.

Основний зміст роботи викладено на 79 сторінках. Список використаних джерел включає 198 найменувань.

Матеріали дослідження були представлені у формі тез доповіді разом з науковим керівником Балабановим К.В. на XXV підсумковій науково-практичній конференції викладачів Маріупольського державного університету, яка відбулася 07.02.2023 р. В збірнику матеріалів конференції були опубліковані тези «Вимушена міграція українців до ФРН у контексті російсько-української війни». Крім того, стаття «Міграційна політика ФРН на сучасному етапі: аналіз підходів до біженців в контексті міжнародних викликів» була опублікована у 37 випуску Вісника Маріупольського державного університету, серія: Історія. Політологія 2023 р. В збірнику будуть опубліковані тези разом з науковим керівником «Інтеграція українських біженців у німецьке суспільство: виклики та перспективи», які будуть опубліковані 22.02.2024 у XXVI підсумковій науково-практичній конференції викладачів Маріупольського державного університету «Актуальні проблеми науки та освіти». Ще потрібно відзначити тези доповіді, які були представлені на Декаді студентської науки 19.03.2021 та 20.03.2020 у збірниках матеріалів, розкривають питання «Нормативно-правове забезпечення політики ФРН» та «Динаміка міграційних процесів у ФРН».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міграція, як явище, не лише викликає загальний інтерес, але і є однією з найбільш розповсюджених та впливових соціокультурних та економічних явищ сучасного світу. Що стосується самої міграції, це комплексний та багатогранний процес, який включає в себе переміщення людей через території, країни та континенти з різних мотиваційних причин, таких як економічні, соціальні чи політичні. Його вплив сягає далеко за межі індивідів, суттєво визначаючи характер сучасних суспільних, економічних та політичних процесів. Для проведення наукового дослідження необхідно розкрити теоретичні концепції та методологічні підходи, які допоможуть глибше розуміти складнощі та взаємозв'язки міграційного явища.

Соціально-політичний процес міграції виявляє велику різноманітність. Він складається з індивідуальних актів переселення окремих осіб. Але всередині цієї загальної категорії можна виділити спільні елементи, які об'єднуються в певні сукупності. Різні вчені використовують різні терміни для опису цих сукупностей, такі як «типи», «класи», «групи» тощо. Ця різноманітність термінів вказує на те, що система класифікації міграційного явища може бути неоднорідною, і використовуються різні підходи до її визначення, такі як типологія, класифікація і групування.

Вітчизняна енциклопедія з міграційних процесів, яка була видана наприкінці 1990-х років в Києві встановлює основу понятійного апарату та концептуальних підходів до вивчення проблеми, вживається саме термін «класифікація міграцій». Він розглядається як «аналіз, дослідження, переосмислення з метою концептуального узагальнення науково-прикладних матеріалів про специфіку переміщення; дещо умовний поділ різновидів міграції на класи або сфери їх специфічного прояву чи самовияву, що дає змогу відслідковувати процеси, в межах яких діють особливі (притаманні

лише цьому міграційному руху) закони; упорядкування міграційних розпорошених фактів про різноманітні територіальні переміщення».

В найзагальнішому розумінні, класифікація полягає в виділенні об'єктів за кількісною ознакою, тоді як типологія (типізація) використовується для виділення об'єктів за якісною ознакою. У більшості випадків, щодо міграції застосовується класифікація за якісною ознакою, тому в рамках даного дослідження будуть виділені типи міграції. Проте через різноманітність обставин, в науковій літературі зустрічаються різні терміни для опису цього процесу відображення реальності, і вони часто мають специфічні риси [6].

Спроби класифікувати основні категорії міжнародних мігрантів мають довгу історію. Наукове дослідження в цьому напрямку розпочалось ще з кінця XIX століття. Наприклад, у 1891 році в м. Відні під егідою Інституту з міжнародної статистики був проведений Перший міжнародний конгрес, на якому були прийняті рекомендації щодо розробки основних термінів, пов'язаних із міжнародною міграцією, включаючи розрізнення видів міжнародних мігрантів. Попри те, що вивчення міграції населення як окремої теми розпочалося не так давно в історичному контексті, дослідники розробили велику кількість методів, наукових підходів та теорій для детального вивчення цього питання. У подальших дослідженнях науковці продовжували змінювати та розвивати свої підходи під впливом різних чинників, таких як демографічні, географічні, історичні, економічні та політичні. Вибір підходу, як відомо, залежить від завдань, які ставить перед собою дослідник, і від його приналежності до певної теоретичної школи.

Науковці, відповідно до своїх теоретичних установок і парадигм міжнародних відносин, розходяться не лише в визначенні чинників, типів та форм класифікації, але й у тлумаченні понять. Оскільки міграційні потоки є динамічним і постійно змінюваним явищем, дослідники міграційних процесів не можуть знайти єдиний підхід до тлумачення понять та термінології.

Процеси міжнародної міграції зазнають постійних змін та розвитку. Вони можуть приймати різноманітні форми, і вивчення цього явища вимагає

складної класифікації його складових елементів. Така типізація базується на різних факторах, таких як географічні, часові, причинні та інші відмінності, які стають основою для поділу міграційних процесів на різні групи. Цей підхід дозволяє розглядати явище міграції в широкому спектрі його проявів.

Спершу, ми пропонуємо проаналізувати класифікацію міграційних процесів з просторової перспективи. У цьому контексті розглядається віддаленість місця призначення мігранта від його батьківщини. В рамках цього аналізу можна виділити декілька підходів в залежності від основного фактору та просторової площини, такі як географічне розташування або адміністративний поділ. Сучасна наука намагається поєднати їх в єдиній системі класифікації. У результаті, ключовим фактором вважається перетин кордонів різних адміністративних одиниць. В цьому контексті виділяють зовнішні та внутрішні міграції.

Міждержавна міграція, відома також як зовнішня міграція, означає переселення людини з однієї країни в іншу. Цей вид міграції розділяється на дві основні категорії: міжконтинентальну міграцію, що передбачає переміщення населення між континентами, і субконтинентальну міграцію, коли люди переїжджають в межах одного континенту. Для ілюстрації першої категорії можна згадати масовий переїзд європейців до Північної Америки наприкінці XIX - на початку XX століття.

У другому випадку, варто звернути увагу на міграційні явища всередині Європейського Союзу. Це включає в себе переміщення населення з країн, що не є членами ЄС, до території ЄС. У контексті української міграції це означає міграцію в сторону заходу Європи. З іншого боку, це також може включати міграцію на європейській частині колишнього пострадянського простору.

Процес зовнішньої міграції має два аспекти: еміграційний та імміграційний. Еміграція включає в себе виїзд працездатного населення з країни перебування з метою довгострокового чи постійного проживання в іншій країні. З іншого боку, імміграція означає в'їзд робочої сили в дану країну

з-за кордону для постійного або тривалого проживання, навчання, працевлаштування або для уникнення дискримінації та переслідувань.

Окремим специфічним явищем є рееміграція, яка полягає в поверненні емігрантів на Батьківщину. Цей термін близький до визначення «репатріація», який зазвичай використовується для опису повернення військовополонених та цивільних осіб до країн їх походження після воєнних подій або нового поділу території держави. Іноді ці терміни вважаються синонімами. Прикладами таких процесів можуть бути обмін громадянами після завершення Другої світової війни у зв'язку з перерозподілом території Європи та повернення представників німецької діаспори з СРСР до Німеччини, що набуло найбільших масштабів у 1957–1959 роках [17]

Внутрішня міграція – це зміна місця проживання людини всередині меж однієї країни. Ця міграція може мати різні масштаби, включаючи міжрегіональну, коли населення переміщується між великими адміністративними одиницями другого рівня всередині країни, або локальну, коли переміщення відбуваються всередині одного регіону, зазвичай між сільськими і селищними радами. Проте вітчизняна статистика не враховує локальні міграції в своїх дослідженнях. Подальше розглядання внутрішньої міграції в рамках цього дослідження вважається недоцільним, оскільки такий вид переміщення людей не відповідає тематиці роботи і поставленим завданням.

У контексті просторової характеристики міграції населення важливо розглядати класифікацію цього явища в зв'язку з процесами урбанізації. Дослідники виділяють міграції сільського населення та міграції міського населення. Варто зауважити, що масштаби цього явища виявляються, головним чином, на рівні внутрішньої міграції – переселення всередині однієї держави, тому воно не є пріоритетною темою цього дослідження.

Тематика даної роботи передбачає вивчення процесів зовнішньої міграції українців до ФРН. Тому при аналізі інших класифікацій ми будемо акцентувати увагу на проявах міграційних процесів саме в міждержавному

контексті. За завершеністю явища міграційні процеси можна поділити на незворотні (повні, стаціонарні), зворотні (тимчасові) та транзитні (повзучі). Іноді лише незворотні міграції, які призводять до зміни постійного місця проживання учасників процесу, розглядаються як міграції в загальному розумінні. Таке визначення відображає вузький підхід до трактування міграції. Проте, не рідко мігранти не можуть адаптуватися на новому місці і змушені повертатися назад. До великої групи зворотних міграцій відносять сезонні трудові міграції. Прикладом повзучих міграцій є переселення сільських жителів спочатку у малі міські поселення, а пізніше у великі міста.

Класифікація за часовими параметрами також розглядає схожі категорії. Фактично, вона є похідною від попередньої, але вона деталізованіша щодо типології зворотних міграційних процесів. Зазвичай в рамках цієї класифікації виділяють декілька типів міграції [19].

Безповоротна міграція – це виїзд населення на постійне місце проживання в іншу країну. Саме цю форму міграційного переміщення людей доцільно розглядати як таку, що перш за все піддається обговоренню в безпековому контексті. Вона веде до незворотньої втрати трудових і інтелектуальних ресурсів, спотворює демографічну ситуацію в країні-донорі мігрантів і, через це, надзвичайно актуальна для формування адекватної державної відповіді. Прикладом безповоротної міграції може бути масовий виїзд кваліфікованих фахівців із країни-донора мігрантів в інші країни, де їм пропонується кращі умови праці та життя, більше можливостей для розвитку своєї кар'єри та особистого зростання. Це може призвести до значних втрат інтелектуальних ресурсів для країни-донора, особливо якщо виїзд стає масовим та тривалим явищем.

Довготривала міграція – це виїзд до іншої країни на тривалий період, обумовлений відповідним законодавством. Зазвичай виїзд на значний часовий період має трудовий характер.

Короткострокова міграція – це виїзд населення з однієї країни в іншу на певний обмежений час (від трьох місяців до одного року), з наміром

повернутись. Принципова відмінність між цим та попереднім терміном була встановлена в 1932 році, коли за ініціативи Міжнародного Бюро з Праці пройшла конференція з проблем статистики міжнародної міграції. На ній було ухвалено рішення про те, що всі переміщення строком понад один рік вважатимуться постійною міграцією, а на термін менше одного року – тимчасовою міграцією.

Сезонна міграція – це щорічні поїздки на заробітки для виконання певних сезонних робіт на окремі періоди року. Європейська конвенція про правовий статус працівників-мігрантів від 1977 року називає сезонним мігрантом особу, яка, будучи громадянином однієї країни, займається на території іншої діяльністю, що залежить від пори року, на основі контракту, укладеного на певний термін або з метою виконання конкретної роботи. Яскравим прикладом сезонної міграції можуть бути сільські робітники, які подорожують в інші країни для участі в посівних або збиральних роботах, наприклад, українські сільські жителі, які їдуть до Польщі на збір полуниці під час сезону.

Маятникова міграція – це періодичний або часто повторюваний виїзд населення на роботу, як правило – в сусідню країну. У цьому виді міграції робоча сила регулярно переїжджає між країнами на короткий термін для виконання певних робіт, а потім повертається назад [19].

Епізодична міграція, з іншого боку, може включати подорожі туристів, комерційних делегацій або артистів на концерти і фестивалі в інших країнах, які не мають сталих місць проживання за кордоном і подорожують лише на певний час для конкретних подій чи задач. За масштабами участі окремої особи у процесах міграції, що включають кількість актів міграції, можна виділити первинні, вторинні та багаторазові міграції.

За умовами прийняття рішень про зміну місця проживання, міграції можуть бути добровільними, примусовими або вимушеними. Добровільна міграція полягає в зміні місця проживання, яка відбувається за рішенням самого мігранта. В контексті трудової міграції, що є найбільш поширеною

формою мобільності українців, це переміщення робочої сили за власним бажанням і без примусу. Примусова міграція, натомість, включає переселення, яке відбувається проти волі людини, яку переміщують. Це явище часто пов'язане з політичними подіями, війнами та іншими примусовими обставинами. Крайнім виразом такої міграції є депортація – примусове виселення осіб. Вимушені міграції виникають у випадках, коли людина, яка не мала наміру змінювати місце проживання, змушена це робити під впливом надзвичайних зовнішніх обставин. У таких ситуаціях, зазвичай, виникають різко несприятливі умови для проживання, часто супроводжуються загрозою для життя, такі як стихійні лиха, війни або репресії. В Україні протягом періоду з 2014 року вимушені міграції розповсюджені. В контексті анексії Криму та широкомасштабної російської агресії на території України, проблема вимушених переселенців з окупованих територій та зони конфлікту набуває надзвичайної актуальності для нашої країни. Чисельність таких переселенців сягає сотень тисяч осіб, і це стає серйозним викликом для України.

В контексті зовнішньої міграції можна виділити три типи вимушених мігрантів:

- *Особи, які претендують на статус біженців.* Це громадяни інших держав або особи без громадянства, які, будучи змушеними покинути місце свого постійного проживання, подали прохання про отримання статусу біженця в країні імміграції, але ще не отримали його.
- *Особи, які мають тимчасовий статус біженця.* Сюди входять громадяни інших держав або особи без громадянства, яким державні органи країни імміграції надали тимчасовий захист і права на певний період, аналогічні правам біженців.
- *Власне біженці.* Це громадяни інших держав або особи без громадянства, які змушені були мігрувати з важливих причин, які державні органи країни в'їзду визнали достатньо серйозними. Це дозволило останнім надати їм необхідний захист, право проживання та працевлаштування на необмежений термін, що включає в себе статус біженця.

На жаль, сучасний світ стикається зі значним розповсюдженням категорії біженців. Розглянемо тлумачення цього міжнародно-правового терміну більш докладно. Організація Об'єднаних Націй надає визначення, яке відрізняється від запропонованого в класифікації вище. Вони встановлюють, що статус біженця надається лише в разі переслідувань та обмежень прав, тобто через людську діяльність. Згідно зі статтею 1 Конвенції 1951 року ООН та Протоколу ООН 1967 року, біженцем вважається особа, яка перебуває за межами країни свого громадянства через обґрунтовану загрозу переслідувань за расовими, релігійними, громадянськими, соціальними чи політичними ознаками і не може скористатися захистом своєї держави або не бажає цього робити через загрози такого характеру. [24]. Країни, що підписали установчі документи цих угод, зобов'язались надавати цим особам постійний або тимчасовий притулок. Важливо відзначити, що Управління Верховного комісаріату ООН у справах біженців та інші організації, що спеціалізуються на міграційних питаннях, прагнуть чітко розрізняти між біженцями та іншими типами мігрантів, включаючи таких:

➤ *Ті, хто шукає притулку*: це люди, які перетинають кордони в пошуках захисту, але не відповідають у повному обсязі критеріям, визначеним Угодою 1951 року.

➤ *Вимушені мігранти*: цей тип міграційних потоків включає не лише біженців і осіб, які шукають притулку, але й тих, хто мігрує через екологічні катастрофи або через будівництво нових фабрик, доріг, дамб і т.д.

➤ *Члени родини або об'єднані родинні мігранти*: мета в'їзду таких осіб полягає в тому, щоб повернутися до членів своєї родини, які вже перебувають у країні. Більшість розвинених країн визнають таке право.

➤ *Зворотні мігранти*: це люди, які повертаються до своєї країни після перебування в іншій країні. Цей тип мігрантів може приносити користь країні повернення, оскільки вони привозять з собою капітал, вміння та досвід, які можуть бути корисними для подальшого економічного

розвитку держави. Сьогодні багато країн мають програми для залучення потенціалу таких кадрів.

Вважаємо, що той різновид міграції, який історично домінував у міжнародних міграційних відносинах, тепер практично вичерпав свій потенціал. Ера міжнародної міграції продовжує розвиватися та набирати обертів. На сучасному етапі стає очевидним, що існуючі типи міжнародної міграції зазнали суттєвих змін порівняно з попередніми періодами історії людської цивілізації. Можна стверджувати, що основними тенденціями розвитку міжнародної міграції на сучасному етапі є річне збільшення кількості мігрантів, розширення кількості країн, які активно взаємодіють у міжнародних міграційних процесах, а також спрямованість та концентрація міжнародних мігрантів у найбільш розвинених регіонах світу. Однією з ключових тенденцій є також зростання кількості жінок-мігрантів, що включаються у міграційні потоки.

Пояснення цьому явищу випливає з природи та умов глибокої трансформації міжнародної системи, що набуває вираженого характеру на сучасному етапі розвитку людства, у контексті припинення біполярного протистояння. Актуальний міжнародний порядок формується в умовах наявності різноманітних глобальних тенденцій: інтеграції та фрагментації, глобалізації та регіоналізації – іншими словами, об'єктивних протиріч у шляху до консолідації міжнародного порядку, що спрямована на реалізацію ідеї систематизації та структурування зовнішньополітичних відносин між учасниками міжнародної системи [4].

В умовах сучасного етапу розвитку суспільства, зокрема у контексті припинення біполярного протистояння та глибокої трансформації міжнародної системи, виокремлюється нагальна необхідність переосмислення підходів до дослідження проблематики міграції. Це включає не лише опис економічних і демографічних аспектів міграції, але й більш глибоке аналізу масштабів, напрямків і складу міграційних потоків, а також чинників, які

визначають мотивацію рішень мігрантів стосовно переміщення та вибору місця призначення.

Здійснення переходу від простого опису соціально-економічної адаптації мігрантів у країнах в'їзду до глибокого дослідження форм і шляхів їхньої соціокультурної інтеграції з місцевим населенням стає насущною вимогою. Зокрема, важливо розглядати можливі наслідки цього процесу для суспільства, зокрема його структури та динаміки соціальних відносин. Іншими словами, актуальною стає необхідність переходу від етапу простого опису стадій міграційного процесу до провідного комплексного розуміння його сутності, виявлення закономірностей і механізмів, моделювання, діагностики та прогнозування, на основі чого можна розробляти рекомендації щодо впровадження ефективної міграційної політики [7].

У даному контексті розуміння сутності міграційного явища об'єктується за допомогою трансформаційної наукової концепції. Ця концепція передбачає, що неспроможність певних тенденцій консолідуватися у відповідності до глобальних політичних змін є однією з причин виникнення та поглиблення глобальної системної кризи, що має місце в міжнародному середовищі. Згідно з М.В. Фесенком, наявність комплексу глобальних кризових явищ та відсутність ефективних інституціональних механізмів для їхнього подолання у синергетичній взаємодії підсилюють одне одного, що призводить до подальшого поглиблення глобальної системної кризи. Вирішення цієї кризи залежить від ступеня консолідації міжнародного порядку, спрямованого на вдосконалення механізмів глобального управління міжнародною системою [8].

Отже, дана наукова концепція, спрямована на формування цілісного уявлення про сучасний міжнародний порядок, підкреслює важливість вивчення рушійних факторів, які активізують або гальмують процеси його трансформації. Серед них особливе значення має проблема міграції, яка, зокрема, висувається на передній план у високорозвинених країнах, де відбувається процес «старіння» населення. Високий попит на кваліфіковані та

некваліфіковані трудові ресурси ставить цю проблему в центральний план у нових умовах сучасного світу.

У умовах збереження відповідної тенденції, сприяючи збереженню високих темпів розвитку глобальної міграції, що паралельно обумовлюється демографічною проблемою, виникає необхідність вивчення та аналізу глобальних міграційних викликів. Один із негативних аспектів цього явища визначається поступовою зміною етнічного складу окремих міжнародно-політичних регіонів світової системи, що призводить до зростання етнічних і релігійних конфліктів у регіонах з різноманітним етнічним складом [9].

Поряд з цим, в контексті трансформаційного міграційного простору виникають нові типи мігрантів, включаючи висококваліфікованих, шукачів притулку, нелегальних, тимчасових та транзитних мігрантів. Спостерігається зростання незаконних переміщень як серед тих, хто нелегально прибуває, так і серед тих, хто залишається в країні без юридичного статусу. Питання вимушеної міграції також набуває обрання, розглядаючи її як частину більш широкого спектру міграційних та біженських проблем. Водночас визначаються зміни ролей деяких країн Європи у міграційних процесах, як приклад можна зазначити країни Південної Європи, які традиційно були країнами-донорами мігрантів, але в нових умовах стають об'єктом активного переселення з пострадянських республік [10].

Особливу увагу слід приділити посткомуністичному регіону, де вказується на значний ріст міжнародної міграції до та з країн Європи. У цей період внутрішні міграційні потоки перетворились на міжнародні внаслідок формування нових незалежних держав, що визначилось фрагментацією Другого світу, ознаменованою закінченням холодної війни та переходом до постбіполярного стану міжнародної системи.

Звертаючись до теоретичних концепцій, розроблених провідними міжнародними структурами, зокрема тими, які на пряму стикаються з міграційними питаннями у своїй професійній діяльності, слід відзначити розуміння поняття міграції на веб-сайті UNESCO: «Міграція – це переміщення

через кордон політичної або адміністративної одиниці на визначений мінімальний період часу, що включає рух біженців, переміщених осіб, економічних мігрантів тощо». До міграційних відносяться як внутрішні, так і міжнародні переміщення. Однак територіальні переміщення, які не впливають на соціальну приналежність і, отже, залишаються в основному непомітними як для особи, так і для суспільства у пунктах виходу та призначення (туристичні подорожі, відвідування родичів тощо), виключаються з числа міжнародних переміщень [13]. Розглядаючи підходи різних наукових галузей до визначення терміну «міграція», варто відзначити розбіжність акцентів, обумовлену пріоритетами окремих аспектів цього явища в межах наукових дисциплін.

У Географічній енциклопедії України міграцію населення визначають як «переміщення населення, пов'язане зі зміною постійного місця проживання (зон життєдіяльності)» [6]. Філософський словник соціальних термінів розглядає міграцію як соціально-економічний та демографічний процес, що включає переміщення людей між країнами, районами, поселеннями [15].

Узагальнюючи різні підходи до визначення міграції в сучасній науковій думці, можна виокремити три основні концептуальні напрямки. Перший підхід розглядає міграцію як просторовий рух осіб, що включає як тимчасові подорожі за кордон для виконання різних завдань, так і тривалі перебування у іншій країні у зв'язку з різними обставинами, такими як робота або навчання. Окремою категорією є постійне переселення особи до іншої держави.

Другий підхід визначає міграцію як переїзд особи з однієї держави до іншої з метою зміни місця проживання на певний термін або назавжди.

Третій підхід розглядає міграцію як процес просторового руху особи, що завжди призводить до територіального перерозподілу населення як у країні походження, так і в країні-реципієнті [26].

Підсумовуючи ці підходи, можна виділити кілька ключових структурних елементів, що належать явищу міграції. Міграція представляє собою:

- процес переміщення людей у часі та просторі;
- перетин адміністративних меж власної держави (внутрішня міграція) та державних кордонів (зовнішня міграція);
- тимчасове або постійне змінення місця проживання;
- спрямоване на поліпшення соціально-економічного стану окремого індивіда чи групи осіб, що виступає основною метою міграції [27].

Визначення міжнародної міграції населення, яке пропонують російські дослідники В.Іонцев та І.Івахнюк, розглядає міграцію як територіальні (просторові) пересування людей через державні кордони. Це пов'язано зі зміною постійного місця проживання і громадянства, спричинене різноманітними чинниками, такими як економічні, родинні, національні та політичні. Також враховується тривалість міграції, яка може мати довгостроковий, сезонний, маятниковий характер, або бути циркулярною (епізодичною) у формі поїздок на роботу, відпочинок, лікування тощо.

Головні відмінності міжнародної міграції населення від внутрішньої міграції визначаються наявністю державного кордону, його перетином та відповідним державним контролем. Цей контроль охоплює як факт самого пересування через кордон (і в країні виїзду, і особливо в країні в'їзду), так і наступне перебування в країні в'їзду, особливо в контексті працевлаштування, навчання або стажування [6]. Запропоноване розширене визначення міжнародної міграції населення відображає реальність сучасного світу, де види та форми міжнародної міграції різняться численними аспектами та взаємовідношеннями.

Як вже відзначалося, для більш детального висвітлення явища «міграція», експерти часто використовують поняття «міграційний рух» населення. Це термін визначає просторове переміщення людей внаслідок політичних, економічних, релігійних та інших чинників. З цієї точки зору, він допомагає висвітлити сутність міграції, звертаючись до її джерел – факторів, що сприяють інтенсифікації міграційного процесу.

Сам міграційний процес, в більш широкому розумінні, представляє безліч пов'язаних явних подій, які викликають зміну місця проживання. Для того щоб ці події утворили процес, вони повинні утворити статистично значущий сукупний потік. Міграція, як і інші процеси, протікає в часі, і тому її можна виміряти протягом певного часового інтервалу. Характеристика структури міграції в такому випадку розглядається як середнє значення для цього інтервалу. Однак важливо враховувати, що структура – це статичний процес, тоді як процес – це динамічна структура, яка неперервно змінюється у часі, що означає безперервну зміну її станів [28]. Загалом міграційний процес – це послідовна подія або еволюція будь-якого міграційного явища, що передбачає послідовну зміну його етапів, періодів та станів, а також розвиток залежних від них побічних наслідків [29].

Для кожної територіальної сукупності людей міграційний процес представляє собою подвійний рух – як потік вибуття і потік прибуття. Ця взаємодія включає два протилежно спрямовані, але відносно однорідні серії подій. Однак для самого мігранта подією є не сам початок (вибуття) або завершення (прибуття) міграційного переміщення, але саме явище динамічного переселення, тобто зміна його постійного місця проживання. При аналізі міграції з точки зору територіально локалізованих сукупностей людей та з погляду учасників переселень, поняття «міграційна подія» набуває різного вмісту. У першому випадку події формують міграційний процес, а в другому – міграційний потік.

Коли міграційний процес виступає як фактор, його можна розглядати як основну причину та рушійну силу соціальних змін, соціальних зв'язків і відносин, що призводять до об'єктивно необхідних або суб'єктивно сформованих змін у всіх сферах суспільства, яке взято участь у явищах міграції. Для соціологічного та політологічного аналізу важливо визначити масштаби і характер впливу міграційного процесу як фактору на різні сфери життєдіяльності суспільства, а також дотримуватися певної системи їхньої кваліфікації в залежності від проблем і цілей дослідження.

При аналізі міграційного процесу як функції, важливо розглядати його у різних аспектах:

- Як виявлення зовнішніх властивостей, притаманних міграційному процесу у певній системі відносин (функція - властивість).
- З точки зору ролі, яку виконує міграційний процес у відношенні до суспільства в цілому (функція - роль).
- З погляду взаємозв'язку міграційного процесу з суспільством та його сферами життєдіяльності, а також їхньої взаємозалежності (функція - зв'язок) [30].

Саме пересування осіб чи об'єктів, в рамках міграційних процесів, спричиняє формування міграційних потоків – специфічних масових соціальних рухів з переміщенням матеріальних та людських ресурсів. Ці потоки підлягають класифікації в залежності від їх приналежності до різних верств населення, національного профілю, віросповідань, видів та методів виробництва, а також каналів та напрямків переміщення. Міграційні потоки відрізняються своїми розмірами, чисельністю, національним складом і видами ресурсів, їх напрямками та інтенсивністю, а також періодами та частотою коливань.

Ці потоки є масовими формами соціальних переміщень та мобільності, не представляють собою випадкових, ізольованих явищ, але представляють собою сукупний процес міграції людей, товарів, послуг чи продукції. Зазначені потоки можна теоретично розглядати як об'єднані соціальною метою та завданнями переміщень, в яких виявляється спільність напрямку [32]. Міграційні потоки завжди асоційовані з конкретним періодом часу та певними географічними областями, тобто фізичними координатами, які дозволяють їх ідентифікувати, аналізувати та оцінювати. Це призводить до розглядання концепції міграційного простору. Згідно з уявленням вчених, міграційний простір – це водні, повітряні або сухопутні території, по яким відбувається рух міграційних потоків як природного, так і соціального

походження, що забезпечують переміщення, переселення та переозначення об'єктів та суб'єктів матеріального світу.

Інтерпретація цього терміну розрізняється залежно від контексту. У деяких випадках міграційний простір трактується як мережа шляхів чи транспортних комунікацій, через які здійснюється процес тимчасового або постійного переміщення матеріальних та людських ресурсів, таких як інвестиції, капітали, робітники, товари. У інших випадках міграційний простір визначає територію, що приймає іммігрантів, функціонуючи як місце їх тимчасового або постійного розселення. На цій території міграційні рухи можуть протікати як цілеспрямовано, так і хаотично, але завжди характеризуються інтенсивністю та змінністю [33].

У всезагальному розумінні, міграційний простір може бути уявлений як земна поверхня, де відбувається переміщення та переселення з одного регіону до іншого. Цей простір постійно акумулює людський потенціал, вносить певні збудження та інновації в конкретні ландшафтні зони. Таким чином, суб'єкти міграційного процесу, розглядаючи його як природне та соціальне середовище, піддавалися йому взаємодії. Об'єкти та суб'єкти міграції, розміщуючись у системі координат міграційного простору, постійно взаємодіють з природними та соціальними умовами. Ця взаємодія впливає на міграційний простір, який, в свою чергу, впливає на суб'єкти міграційного руху. Такий взаємозв'язок призводить до еволюції міграційного простору не лише в природних, а й в соціальних категоріях [34].

Ще однією ключовою концепцією, яка сприяє розумінню суті міграційних процесів та їхніх наслідків, є термін «адаптація мігрантів». Адаптацію розглядають як процес пристосування людини до нових умов життя, що має як біологічний, так і соціальний аспекти. Адаптацію мігрантів можна розподілити на соціальну та біологічну, залежно від середовища їхнього проживання. Цей поділ, хоч і умовний, оскільки біологічна адаптація визначається соціальними умовами, а соціальна адаптація не виключає біологічних особливостей людини, підкреслює взаємозалежність цих аспектів.

Розчленування адаптації на соціальний та біологічний компоненти недостатнє для виявлення суті явища, оскільки воно повинно враховувати природу самого явища. Загальну класифікацію адаптації можна важко уявити, але вона може бути класифікована в конкретних предметних областях [35].

Враховуючи теоретичні розробки щодо категоріально-понятійного апарату, варто підкреслити, що у нашому науковому дослідженні будемо звертатися до термінологічних аспектів міграційних процесів. Це акцентує на усвідомленні незавершеності та, власне кажучи, неможливості завершення пошуку єдиної теорії вивчення міграції, особливо у контексті стрімких трансформацій міжнародної системи, що буде розглядатися в цьому параграфі.

Наявні теоретичні узагальнення відображені в численних міжнародно-правових документах та національних нормах, які містять визначення ключових понять. Проте термінологія, закріплена в законодавчих актах, не завжди відображає сучасну ситуацію або має занадто загальний характер. Зокрема, характеристика окремих груп мігрантів, що згадуються в нормативній базі, таких як «біженець», «економічний мігрант» та «незаконний мігрант», потребує уточнень.

Згідно зі сучасними тенденціями глобалізації та взаємозалежністю міграційних процесів, глобалістика, як наукове пояснення сучасної глобалізації, пропонує нові концептуальні схеми, які інтегруються в міграційну теорію та роблять акцент на глобальній міграційній взаємозалежності країн світу [36]. Експерти наголошують на тому, що інтенсифікація міграційного руху стала визначальною характеристикою якісно нового етапу розвитку людської цивілізації. Один із визначених теоретиків цієї концепції – Е. Тоффлер, футуролог, відзначав, що досягнення науково-технічного прогресу та еволюція економічних зв'язків зробили населення надзвичайно мобільним. Відстань ніколи раніше в історії не мала такої малої значущості для людей, як наприкінці ХХ століття [20].

За словами Тоффлера, відносини людей з їхнім місцем проживання стали крихкими та недовговічними. Він відзначав активізацію міграційних рухів в розвинених суспільствах, таких як регулярні поїздки на роботу з передмістя в місто та постійні зміни місця проживання в рамках міграційного руху робочої сили. В контексті постіндустріального суспільства, він висловлював думку, що ми стаємо свідками втрати людиною значення місця проживання, та виховуємо нову расу кочівників, проте не всі повністю розуміють обсяг та значення цього масштабного явища [37].

Досліджуючи сучасну міграцію як складову постіндустріального суспільства, Тоффлер зосереджує увагу на її внутрішньому, національному аспекті, зокрема в Сполучених Штатах Америки. Також він розглядає міждержавне переселення, вказуючи на безперервність цього процесу та відмінності окремих міграційних напрямків. Вчений пояснює різні стадії розвитку регіонів світу, визначаючи характерні міграційні виміри для європейського простору, такі як переміщення робочої сили від сільськогосподарського етапу до індустріального. У контексті зародження постіндустріального суспільства відзначається активізація еміграції в Сполучені Штати та Канаду, особливо з боку європейських інтелектуалів та фахівців у високотехнологічних галузях [20].

В загальному Е. Тоффлер, базуючись на практичних прикладах, аргументує, що в нових умовах мобільність людини визначає не лише економічні аспекти, але й формує його взаємини з державою та суспільством, стаючи важливим політологічним чинником. За його думкою, глобалізоване постіндустріальне суспільство характеризується зменшенням бар'єрів між людьми, які історично визначалися концепціями національних держав та патріотизму. Він стверджує, що значущі відмінності між особами тепер не так сильно залежать від їхнього місця проживання. Автор визначає, що людина тепер відчуває зобов'язання перед соціальними структурами, які є мобільними, мінливими і незалежними від конкретного місця [39].

Інший видатний теоретик цивілізаційного розвитку, С. Гантінгтон, також приділяє увагу проблематиці міграції. У контексті аналізу взаємодії держав та окремих націй він розглядає міграцію як один із ключових елементів цього процесу. Для Гантінгтона переміщення населення виступає рушійною силою історії. Він акцентує увагу на відмінностях між міграційними рухами минулого та їхніми проявами в кінці ХХ століття. Вчений вказує на зміни в міжнародному середовищі, що активізували міграційні процеси. Поза суб'єктивними геополітичними чинниками, такими як завершення деколонізації, він розглядає технологічний розвиток та модернізацію як чинники, які усувають бар'єри між країнами та регіонами.

Семюел Гантінгтон стверджує, що досягнення в сфері транспорту полегшили, прискорили та здешевили міграцію. Вдосконалення засобів комунікації заохочує використання економічних можливостей та підсилює зв'язки між мігрантами та їхніми родинами в рідних країнах. Вивчаючи географічні джерела активізації міграційного руху, вчений зазначає, що, аналогічно до того, як економічний розвиток Заходу стимулював еміграцію в ХІХ столітті, економічний прогрес не-західних суспільств сприяв більш широкому поширенню цих процесів в ХХ столітті. Зазначимо, що в таких умовах міграція стає самонесучим процесом [4].

У своїй пізній праці С. Гантінгтон фокусується на проблемах, пов'язаних із міжнародною міграцією, визначаючи її як тенденцію, схильну до самозростання. Виділяючи розвинуті країни як основні пункти призначення сучасних міграційних потоків, він вказує на те, що нові іммігранти переважно походять з незахідних суспільств, представляючи іншу культурну та цивілізаційну парадигму. Значно вищий рівень народжуваності серед цих мігрантів порівняно з представниками титульних націй призводить до їхньої ключової ролі у майбутньому зростанні населення розвинених західних країн.

Відзначається, що, незважаючи на це, іммігранти часто формують власні земляцькі громади, які не інтегруються в культури приймаючих суспільств, спричиняючи фобії та негативне ставлення жителів Заходу до мігрантів. Це

виявляється в актах насильства проти іммігрантських громад та окремих осіб, сприяючи зростанню популярності праворадикальних партій, що становить загрозу стабільності суспільства та збереженню західних демократичних цінностей [4].

Згідно з цією теорією, міграційні потоки з країн, які розвиваються, формують в розвинених країнах анклавів іншої культури, і відбувається «зіткнення цивілізацій» не лише між державами, але й всередині багатоетнічних держав. Це призводить до загрози втрати культурної ідентичності таких держав [41].

Дослідження проблематики міграції з урахуванням її негативних наслідків, загроз та викликів привертає увагу теоретиків міжнародних відносин, зосереджених на аспектах безпеки. Б. Бузан, О. Уевер, Я. де Вільде [14], розробили концепцію «спільної безпеки», в рамках якої безпека суспільства стає під загрозою, коли щось піддавало під сумнів її ідентичність. Згідно з цією концепцією, міграцію теоретики розглядають як загрозу суспільству, оскільки вони вважають, що мігранти змінюють ідентичність приймаючої країни. Такий підхід до вивчення міграції отримав назву «сек'юритизація міграції».

На фоні сучасних міграційних процесів, міграційних криз та політичних маніпуляцій, що з ними пов'язані, виникають виклики для науковців у вигляді концептуальних засад та теоретичних моделей, спроможних аналізувати якісні зміни в міграційних процесах у сучасному світі [44]. На сучасному етапі розвитку міграційної теорії відзначається зміщення акцентів. Спираючись на це, важливо враховувати зміни та трансформації міжнародної системи за останні роки, фокусуючись на нових та переосмислення вже відомих причин та чинників міграції, особливо враховуючи регіональний контекст нашого дослідження, його політичну обстановку тощо. З цією метою варто коротко зупинитися на основних міграційних теоріях, які в певній мірі використовуються в нашому дослідженні.

Розбір наукових поглядів на проблему міграції традиційно відбувався в рамках різноманітних наукових дисциплін та методологічних підходів, таких як економіка, демографія, географія, історія, соціологія і політологія. Незважаючи на різноманіття використовуваних методів, всі ці підходи ставили перед собою схожі завдання: аналізувати причини, динаміку та наслідки міграційних процесів. Російські науковці спробували класифікувати наукові підходи до вивчення міграції, розробивши загальну типологію, що включає 45 наукових напрямків, теорій і концепцій. Зазначено, що основний акцент у 15 напрямках спрямовано на економічний підхід, 5 – на соціологічний, 4 – на міграційний, 3 – на демографічний, 2 – на історичний, а інші напрямки представлені окремими підходами [14].

Отже, економічні аспекти вивчення міграції виступають як основний фокус у дослідженні цього складного явища, з економічними методами науки, що використовуються в цьому контексті протягом декількох десятиліть. Однією з визначальних спроб формалізації цієї проблематики є теорія «притягування та відштовхування» Е. Равенштайна [47]. Згідно з цією теорією, фактори "відштовхування" з однієї країни, такі як економічні кризи, нестабільність та соціальні потрясіння, збалансовані позитивними факторами «тягаріння» іншої. Останні включають економічну привабливість, розвиненість, політичну стабільність, а отже, високий рівень соціального забезпечення тощо. Закони міграції Е. Равенштайна, що визначають, що мігранти залишають регіони з обмеженими можливостями та ресурсами, переходячи до більш розвинених, де фактори тягаріння переважають над відштовхуванням, залишаються теоретичними основами більшості досліджень міжнародної міграції [14].

Як вірно вказує вітчизняна вчена Н.М. Бурейко, загальний характер теорії міграції не може бути вважений її недоліком, адже це дозволяє використовувати її для аналізу більшості класичних імміграційних країн, які приваблюють іммігрантів через свій рівень розвитку та високі стандарти

життя [3]. Такий підхід застосовується, як правило, на макрорівневому рівні для загальної оцінки міграційних процесів.

Враховуючи політологічний характер нашого дослідження, відповідним методологічним підходом до вивчення об'єкту та предмету є міждисциплінарний підхід. Цей підхід передбачає комплексний аналіз чинників, що визначають мобільність населення на різних рівнях – глобальному, регіональному, міждержавному, а також з різних мотивацій – економічних, політичних, соціальних, етнічних, конфліктних і ін.

Автором синтетичної теорії міграції, що базується на результатах роботи міжнародної міждисциплінарної групи вчених, утвореної Міжнародним союзом наукових досліджень в області народонаселення (IUSSP), є професор соціології Пенсільванського університету та Центру з вивчення народонаселення – Дуглас Массей. Він пропонує синтез різноманітних концепцій міжнародної міграції, застосовуючи системний підхід для створення єдиної синтетичної теорії міграції, яка узагальнює провідні теоретичні моделі міжнародної міграції та оцінює докази їхніх основних аргументів. Дослідник визначає шість основних питань, які слід вирішити при серйозному аналізі міграції: структурні сили, що породжують переселення з країн-донорів; чинники в приймаючих країнах, що викликають постійний попит на іммігрантів; мотивація іммігрантів та її вплив на їхню поведінку; транснаціональні соціальні структури, що виникають внаслідок глобалізації, і їхній вплив на ймовірність майбутніх переміщень; дії національних урядів у сфері міжнародної міграції; можливості урядів реалізовувати цілі імміграційної політики та відмінності між запланованими та фактичними результатами [17]. Враховуючи міжнародний спрямований характер нашого дослідження, варто визнати важливість адаптації та уточнення деяких положень синтетичної теорії міграції для дослідження явища міграції громадян України до країн Європи.

Вітчизняна вчена Н.М.Бурейко правомірно підкреслює, що вивчення міграції вимагає багатоаспектного підходу та не може обмежуватися лише

однією науковою галуззю. Замість цього, підхід до вивчення цих процесів повинен ґрунтуватися на міждисциплінарності [3]. Американські дослідники К. Бреттелл і Д. Холліфілд також підкреслюють міждисциплінарний характер вивчення міграції як явища [64]. У нашому випадку, особлива увага приділяється політологічному аспекту міждисциплінарних досліджень.

Д. Холліфілд вказує, що політологи, вивчаючи процеси міграції, зосереджуються на трьох основних темах:

1. Роль національної держави у керуванні міграційними потоками та контролі над кордонами.
2. Вплив міграції на інститути суверенітету та громадянства, а також взаємозв'язок між міграцією, зовнішньою політикою та політикою національної безпеки.
3. Проблема інкорпорації, яка включає вивчення питань набуття громадянства та прав [65].

У контексті останньої теми, Н.М.Бурейко посилається на модель інкорпорації, запропоновану А. Портесом і Р. Румбо, яка розглядає міграцію з точки зору офіційної політики уряду, реакції внутрішнього ринку праці та характеру етнічних відносин в державі.

У відповідності до політологічного підходу у дослідженнях міграційного процесу розрізняються два ключові аспекти: державний і ситуативно-політичний [67]. Під першим аспектом розуміється вплив мігрантів на соціально-політичну структуру держави та національну ідентичність її громадян, систему внутрішньодержавних відносин, а також людський потенціал, який визначає роль та положення держави на політичній арені. В рамках цього виміру розглядається контроль за міграційними потоками та умови в'їзду, виїзду і перебування на території національних держав. Другий аспект, або ситуативно-політичний, акцентує увагу на питаннях національної безпеки та можливих загрозах, які можуть виникнути внаслідок неконтрольованих та нелегальних міграційних потоків.

Однак, враховуючи, що більшість аналізів у цьому контексті спрямовані на вивчення загроз для країн-реципієнтів, у нашому дослідженні основний акцент здійснюється на викликах, які становить агресія Росії щодо українських мігрантів, та вплив на національну безпеку України.

Повертаючись до аналізу політологічного підходу Д. Холліфілда, слід відзначити, що дослідження, проведені політологами в галузі міграційного процесу, ретельно визначають два ключових аспекти: державний та ситуативно-політичний. В контексті першого розглядається вплив мігрантів на соціально-політичну структуру країни та національну ідентичність її громадян, включаючи систему внутрішньодержавних відносин і людський потенціал, що визначає роль та місце держави на політичній арені. В рамках цього аспекту розглядається також контроль за міграційними потоками та умови в'їзду, виїзду і перебування на території національних держав. Наприкінці другого аспекту, або ситуативно-політичного, увага зосереджена на аспектах національної безпеки та потенційних загрозах, що можуть виникнути внаслідок неконтрольованих та нелегальних міграційних потоків

З метою уникнення можливих різночитань та наукових суперечок в даній галузі, слід підкреслити, що політологічний аспект дослідження повинен бути органічно вплетений у загальний міждисциплінарний підхід. Основним пріоритетом є вивчення міграційних процесів на різних рівнях аналізу, враховуючи мікро-, мезо- та макрорівні. Такий підхід передбачає врахування історичних та соціокультурних особливостей окремих регіонів. Оскільки масштабність міграційних процесів в сучасному суспільстві має велике значення для економіки, політики та соціокультурного життя, їхнє комплексне вивчення є надзвичайно актуальним. Останнє твердження належить до сфери уточнення актуальних напрямків дослідження міграційної проблематики, що визначає декілька ключових аспектів у формуванні нового світового порядку та встановленні факторів, які визначають позицію України у цьому контексті. Отже, концептуальні засади дослідження сучасних процесів міжнародної

міграції повинні враховувати об'єктивну наукову потребу аналізувати їх специфіку та умови.

На глобальному рівні висвітлюється важливість дослідження міграції як одного з ключових мегатрендів у сучасному глобалізованому світі. В рамках цього підходу наукова робота повинна об'єктивно розглядати роль цього явища в житті людської цивілізації на початку нового тисячоліття. Таким чином, міграційна проблематика повинна розглядатися не лише як ізольоване та специфічне явище, але й як невід'ємна складова світового ладу, що має визначальний вплив на сучасну трансформацію міжнародного середовища. При цьому особлива увага приділяється негативним тенденціям, пов'язаним з активізацією міжнародного переміщення, які стали не лише проблемою окремих національних держав, але й ключовою загрозою стабільності та розвитку людської цивілізації.

Висновки до Розділу 1

Отже, теоретико-методологічні засади дослідження володіє ключовим значенням у формуванні та аргументації теоретичних та методологічних основ подальшого наукового аналізу. Ретельне розглядання теоретичних аспектів міграційного явища є вирішальним для глибокого розуміння складних взаємозв'язків та впливу міграційної політики на динаміку міграційних процесів. На підставі проведеного аналізу можна визначити, що явище міграції – це надзвичайно розповсюджений та багатогранний процес, який впливає на економічний, політичний та соціокультурний ландшафт сучасного світу. Визначаючи теоретичні рамки, ми звертали увагу на макро-, мезо- та мікрорівні аналізу міграційних явищ, щоб віддзеркалити їхню впливову сутність на різних рівнях суспільства.

Теоретичний підхід дозволив розкрити ключові аспекти взаємодії міжнародної міграції та політичної сфери, зокрема в контексті дослідження міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина у контексті

російської агресії проти України. Розкриваючи теоретичні засади, ми долали виклики та складнощі вивчення міграційного явища, враховуючи його глобальний та регіональний характер. Методологічні підходи, використані в розділі, стали фундаментом для систематизації та обробки емпіричних даних, надали можливість поглибленого аналізу впливу міграційної політики на рухи громадян України в умовах складного геополітичного конфлікту. Методологічний аспект дозволив визначити ключові питання, на які слід зосередити увагу під час емпіричного дослідження. У підсумку, теоретико-методологічний аналіз створює надійну основу для подальших досліджень, розкриває проблематику та дозволяє уточнити завдання магістерської роботи з міграційної політики ФРН в контексті російської агресії.

РОЗДІЛ 2. ЗАСАДИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА

Після того, як ми розглянули теоретико-методологічні засади дослідження, можемо перейти до міграційної політики. Міграційна політика є складною і багатогранною галуззю політичних наук, що вивчає процеси міграції та визначає стратегії, якими керуються країни та міжнародні організації у відношенні до прибульців. Ця політика базується на певних принципах, цілях та інструментах, і вона має велике значення в сучасному світі. Наукові дослідження з міграційної політики вказують на те, що ця галузь вивчає процеси переміщення населення, включаючи імміграцію (прибуття в нову країну) та еміграцію (виїзд із країни). Вона також аналізує внутрішні міграційні процеси, такі як внутрішні переміщення осіб (ВПО) і біженців. Основні цілі міграційної політики включають в себе забезпечення безпеки та захист прав мігрантів, сприяння інтеграції прибульців у нову спільноту, регулювання міграційних потоків, та вирішення економічних, демографічних і соціокультурних викликів, пов'язаних з міграцією.

Засоби та інструменти міграційної політики включають в себе законодавчі акти, програми відбору мігрантів, системи відслідковування та контролю за міграцією, а також міжнародні договори та угоди з іншими країнами та міжнародними організаціями. Міграційна політика також має велике значення для формування і зміцнення міжнародних відносин. Країни розробляють стратегії та відповідають на виклики, пов'язані зі стрімкими міграційними потоками, що виникають внаслідок конфліктів, криз і економічних перетворень. Враховуючи складність та масштабність міграційних процесів у сучасному світі, вивчення міграційної політики стає важливим завданням для наукових досліджень та розробки ефективних стратегій управління цим явищем. Такі дослідження надають можливість розуміти вплив міграції на соціальні, економічні і політичні процеси, а також

допомагають вдосконалювати міграційну політику для забезпечення її ефективності та справедливості [19].

Німеччина вже давно відома своєю систематизованою та чітко структурованою міграційною політикою, яка є відгуком на соціально-економічні та демографічні потреби країни. З періоду після Другої світової війни та до сьогодні ФРН переживала різні етапи у своєму підході до міграції: від активного залучення «гостьових робітників» у 1960-70-х роках до формування політики інтеграції мігрантів у 2000-х. Останнім часом, основними принципами міграційної політики Німеччини стали безпека, інтеграція та забезпечення прав людини для всіх, хто перебуває на території країни.

Але з часом міграційна політика Федеративної Республіки Німеччина також пережила значущі зміни, особливо в контексті міжнародних подій. Російська агресія проти України, яка розпочалася у 2014 році, справила значний вплив на міграційні процеси в Європі. Це стало причиною значного припливу біженців та мігрантів з України, що шукали притулку та можливості для нового початку у ФРН. Відповідь ФРН на цей виклик, зокрема її міграційна політика щодо громадян України, виявилася важливою не лише для самої Німеччини, але й для всього європейського співтовариства. Така актуальність підкреслює важливість дослідження засад міграційної політики ФРН в цьому конкретному контексті. Ми розглянемо основні принципи та засади міграційної політики ФРН, її історичний розвиток та особливості її застосування щодо громадян України на фоні російської агресії.

Німеччина має багатий досвід у сфері міграційних процесів. Поглиблене розуміння цієї історії є ключем до розуміння сучасних підходів країни до міграції. На ранніх етапах історії регіон, що зараз відомий як Німеччина, переживав великі внутрішні міграційні рухи, в основному через переселення племен та імперій. Переселенців і мігрантів приваблювали земельні ресурси, а також географічне положення країни [33].

Після завершення Другої світової війни, коли ФРН і НДР були засновані на руїнах Третього Рейху, міграційні паттерни були сильно здивовані поділом країни. У 1950-60-х роках ФРН активно залучала «гостьових робітників» з таких країн, як Італія, Туреччина та Югославія, щоб відповісти на потребу в робочій силі внаслідок відновлення економіки. Падіння Берлінської стіни в 1989 році та подальше об'єднання Німеччини в 1990 році призвели до великого потоку міграції між східною та західною частинами країни. У 2000-х роках Федеративна Республіка Німеччина приймала значну кількість мігрантів з Центральної та Східної Європи, особливо після розширення ЄС у 2004 та 2007 роках. У 2015 році Німеччина зіткнулася з найбільшою міграційною кризою в своїй післявоєнній історії, коли більше одного мільйона біженців і мігрантів прибуло до країни, переважно з Сирії, Афганістану та Іраку. У 2022 році ФРН отримала новий виклик для міграційної політики, вимагаючи адаптації до нової реальності, в якій безпека, гуманітарні відносини та міжнародна солідарність грали ключову роль. Історія міграції в Німеччині відображає широкий спектр соціальних, політичних та економічних обставин, які формували країну на протязі століть. Цей досвід зробили Німеччину ключовим актором у міграційних питаннях Європи та світу.

В середині XIX століття, після об'єднання декількох держав у 1867 році під проводом Прусії в Північно-Німецький Союз, який згодом у 1871 році став Німецькою імперією, були встановлені основи правової системи Федеративної Республіки Німеччини. Протягом цього періоду, до прийняття загальнонаціональних законів, діяли закони і правові звичаї окремих князівств, міст та інших територіальних утворень в складі імперії. Законодавство спільногерманського краю XIX століття базувалося переважно на законах Прусії, Баварії та Саксонії, а також на меншій мірі на законах інших держав. Важливий внесок зробив Пруський земельний устав 1794 року, що охоплював широкий спектр права, а також Баварський Кримінальний кодекс 1813 року і ранні Баварські Судовий та Цивільний кодекси 1753-1756 років,

Саксонський Цивільний кодекс 1863 року та Ганноверський Цивільний процесуальний кодекс 1850 року.

Після утворення Північно-Німецького Союзу започатковано послідовний процес формування загальнонаціональних законів в Німецькій імперії. На територіях, які колись були окуповані армією Наполеона, і що увійшли до складу імперії, діяли закони, введені в той період, зокрема Цивільний кодекс Франції 1804 року та інші наполеонівські кодекси. Очевидно, ці закони вплинули на формування законодавства Німецької імперії.

Процес створення загальнонаціональних законів розпочався з прийняття Торговельної 1866 року та Кримінальної угод 1871 року в рамках цього процесу. Спочатку були прийняті Цивільне процесуальне і Кримінально-процесуальне уложення, Закон про судоустрій 1877 року, а лише в 1896 році було ухвалено Цивільне угоди. Під час підготовки проектів законів враховувалося загальне право, що представляло собою складне переплетення норм, що виходили від римського і канонічного права, а також правових звичаїв давніх германців.

Протягом історичного періоду, включаючи існування Німецької імперії до 1918 року, епоху буржуазно-демократичної Веймарської республіки (1919- 1933 рр.) і після створення Федеративної Республіки Німеччина, у 1949 році, багато з кодексів та інших правових актів, що були прийняті протягом цього періоду, і надалі зберігають свою чинність. Зазначено, що вони діють з врахуванням внесених змін і доповнень, які були впроваджені в них під час існування Німецької імперії та впродовж подальших історичних етапів.

Національне законодавство залишається актуальним, включаючи певні законодавчі акти та поправки до законодавства, прийняті протягом періоду нацистської диктатури (1933-1945 рр.). Це пояснюється тим, що вони не були анульовані відповідними рішеннями Союзної Контрольної Ради, яка мала повну владу в Німеччині в період з 1945 по 1949 рік. Також варто відзначити, що термінологія, така як «Імперський закон», продовжує залишатися в назвах

деяких нормативних актів. При тлумаченні законів в ФРН приділяється вагоме значення матеріалам, розробленим комісіями для підготовки відповідних правових актів, у відміну від багатьох інших країн. Окрім законодавчих актів, важливими джерелами права вважаються постанови, видані Федеральним урядом, федеральними міністрами або урядами земель. Інші підзаконні акти мають обмежений вплив [38].

Судова практика в Німеччині традиційно не розглядалася як джерело права. Проте в сучасній ФРН визнається важлива роль Федерального Конституційного Суду та інших вищих судових установ. Рішення цих судів розглядаються як джерело права при застосуванні законів, особливо при виявленні неточностей або прогалин у законодавстві. Звичаї, у своїй суті, втратили важливість як джерело права. Протягом періоду з 1958 по 1963 роки у розділі III «Bundeszeitung Blatt» було оприлюднено «Зібрання федерального права» – збірник чинного законодавства Федеративної Республіки Німеччина, структурований за дев'ятьма основними сферами права:

- Державне і конституційне право;
- Управління;
- Правосуддя;
- Цивільне і кримінальне право;
- Оборона;
- Фінанси;
- Господарське право;
- Трудове право, соціальне забезпечення, допомога жертвам війни;
- Зв'язок, транспортні мережі, водний транспорт.

Міждержавна міграція, що визначається як добровільне або примусове переміщення осіб через державні кордони, у сучасному світі приймає універсальний характер та розглядається як інституціолізована форма соціальної мобільності в суспільстві. В зв'язку з цим, досвід щодо правового регулювання міграційної політики деяких країн-членів Європейського союзу,

зокрема Німеччини, може виявитися практично важливим та сприяти формуванню належної міграційної стратегії, орієнтованої на захист національних інтересів.

У XIX - XX століттях Німеччина виступала як класична країна еміграції: в період з 1815 по 1890 рік лише до Сполучених Штатів Америки прибуло приблизно 5 мільйонів німецьких емігрантів. Цей історичний контекст може стати цінним ресурсом для сучасного вивчення та формування міграційної політики в контексті нинішніх викликів та національних потреб. У Конституції Федеративної Республіки Німеччина 1949 року визначено виключну законодавчу компетенцію федерації у сферах, пов'язаних із свободою пересування, паспортним режимом, імміграцією та еміграцією населення, а також правами іноземців на перебування і постійне проживання, а також справами біженців і переміщених осіб. Відзначено, що особи, які піддаються політичним репресіям у своїй країні, мають право на притулок. Однак це право не застосовується до осіб, що прибувають з держави-члена Європейського Союзу або «третьої» держави, в якій дотримуються положення Конвенції Організації Об'єднаних Націй про статус біженців і Конвенції про захист прав людини та основних свобод.

У складі іноземних громадян відзначається значна частина осіб, які народилися в Німеччині, але, з точки зору юридичного статусу, зберігають статус іноземця. У 1991 році набув чинності Закон про іноземців, який визначив як свою мету інтеграцію іноземців, що легально проживають в Німеччині, в німецьке суспільство. Однак у офіційних документах, визначених Законом 1991 року, іноземним працівникам було відповідно надано можливість отримання посвідки на постійне проживання за умови п'ятирічного проживання та працевлаштування в країні, володіння німецькою мовою, наявності нормального житла і відсутності кримінального минулого [38].

Важливо відзначити, що міграційні процеси між ФРН та країнами Європейського Союзу завжди протікали за оптимістичним сценарієм.

Зокрема, у 1968 році було досягнуто угоди щодо вільного переміщення працівників із Бельгією, Францією, Італією, Нідерландами та Люксембургом. У період з 1973 по 1995 рік до цієї угоди приєдналися інші країни, такі як Великобританія, Ірландія, Данія, Греція, Португалія, Іспанія, Австрія, Швеція і Фінляндія.

У сучасний період часу міграційна стратегія Федеративної Республіки Німеччина швидко налаштовується на атракцію висококваліфікованих фахівців, що обумовлено як економічними вимогами, так і демографічними передбаченнями, пов'язаними із скороченням чисельності та старінням населення. У 2000 році в Німеччині була впроваджена система оцінки мігрантів на основі балів, а також програма «грін карт» з метою приваблення кваліфікованих працівників в галузі інформаційних технологій. Проте після терористичних подій у США 11 вересня 2001 року багато країн Західної Європи, зорієнтовані на внутрішню безпеку, переглянули своє законодавство, посиливши контроль за видачою віз, регулюванням трудових мігрантів і біженців [39].

У ФРН були схвалені два «пакети безпеки» — комплексні законодавчі акти, що передбачають внесення поправок в ряд федеральних законів, прямо або опосередковано торкнулись питань забезпечення безпеки в країні (включаючи режим в'їзду і перебування в Німеччині іноземних громадян). Зокрема, нова редакція Закону «Про імміграцію» (2005 р.) створила правову основу для відмови у в'їзді або перебуванні іноземцям, які підозрюються в участі в терористичних організаціях або підтримці їх діяльності. Згідно зі зміненою редакцією Закону «Про центральний реєстр іноземців», розширилася база даних про осіб, які звертаються за в'їзними візами в Німеччину. Регулювання процесу імміграції за допомогою цих законів дозволило відкрити ринок праці для висококваліфікованих іноземних фахівців, студентів і науковців, які прибувають не з країн Європейського Союзу, забезпечити їм можливість вивчення німецької мови та участь в інтеграційних курсах за рахунок

Проте, щодо інших осіб, діє закон, який обмежує їх наймання. Слід зазначити, що визначені цим законом обмеження щодо працевлаштування іноземних робітників зазнають критики з боку керівників німецьких підприємств. Останні, в умовах гострого зменшення народжуваності в країні, передбачають можливу нестачу кваліфікованої робочої сили та молодих вчених у найближчому майбутньому. Щодо питання відновлення сімей, діють переважно колишні норми: особи до 18 років можуть прибути до Німеччини для відновлення сімейних зв'язків з батьками, якщо ті мають статус біженців або право на притулок згідно із Женевською конвенцією про біженців. Водночас, виїжджаючи особи зобов'язані вивчати німецьку мову відповідно до встановлених вимог.

Реалізована міграційна стратегія сприяла трансформації міграції із фінансового тягаря у фактор поповнення державного бюджету. У період з 1988 по 1995 роки прийнято приблизно 4 мільйони мігрантів, головним чином (майже 50%) етнічних німців з країн Східної Європи та пострадянського простору, а також біженців із зон збройних конфліктів.

Сучасний стан правових відносин у міграційній системі (МС) ФРН визначається результативною міграційною політикою, спрямованою на ретельне вдосконалення нормативно-правової бази, високою гнучкістю, своєчасним реагуванням на зміни міграційних обставин, диференціацією мігрантів за категоріями. Підходить сучасна стратегія також до поєднання внутрішніх заходів з прийомом та адаптацією іммігрантів за допомогою фінансової підтримки країн еміграції. Ця стратегія спрямована на обмеження потоку осіб, які шукають притулок, переселенців, а також стимулювання їхнього повернення на батьківщину та інші способи ефективного управління міграційним процесом в країні.

В Німеччині відповідальність за реалізацію імміграційної політики покладена на Федеральне міністерство внутрішніх справ. Цей орган розробляє стратегію імміграційної політики та координує виконання міграційного законодавства, проводить видачу дозволів на перебування, розглядає заяви на

надання громадянства, притулку та статусу біженця. В рамках своєї компетенції, міністерство реалізує програму добровільного повернення в ФРН етнічних німців і приймає рішення про депортацію. Федеральне міністерство внутрішніх справ має підпорядкованість Федеральній прикордонній службі і Федеральній службі у справах біженців. Також в складі міністерства функціонує управління (бюро) у справах іноземців та центри первинного заходу іноземців, які здійснюють розгляд клопотань осіб, які подали клопотання про визнання їх біженцями. Робота цих структур визначається метою ефективного управління міграційним процесом та відповідності встановленим нормам законодавства [24].

У сфері компетенції Федеральної служби міграції та проблем біженців визначено проведення прийому та аналізу заяв іноземних громадян і осіб без громадянства, спрямованих на отримання статусу біженця та надання притулку. Основними завданнями служби є координація діяльності федеральних відомств, а також представництв ФРН за кордоном у справах імміграції та біженців. Вона також відповідає за впровадження та реалізацію процедур відбору мігрантів, забезпечення аналітичної та інформаційної підтримки федеральних і регіональних програм інтеграції, а також ведення центрального реєстру іноземців.

Федеральна служба міграції та проблем біженців сприяє добровільному поверненню мігрантів у країни їхнього походження, що відображено на діаграмі-рамці. Її діяльність спрямована на забезпечення ефективного вирішення питань імміграції та управління міграційними процесами в контексті законодавства та визначених завдань держави.

Підсумовуючи функції управління по справах іноземців, можна визначити наступні аспекти: видання дозволів на проживання, надання тимчасового захисту, участь у процесі об'єднання сімей у співпраці з посольствами, реєстрація іноземців, включаючи трудових мігрантів, та реалізація заходів для протидії нелегальній міграції.

Управління, одночасно виступаючи як органи внутрішніх справ земель, забезпечує виконання завдань за такими напрямками:

1. Надання посвідки на проживання, що включає в себе процедури визначення та реєстрації місця проживання іноземців.
2. Видача дозволу на в'їзд студентів, що передбачає ретельний аналіз та оцінку мети візиту для здобуття освіти.
3. Реєстрація осіб, які в'їхали з метою працевлаштування, а також відповідна оформлення документів, що дозволяють легально працювати в країні.
4. Здійснення заходів щодо боротьби з нелегальною міграцією, включаючи систематичний контроль за дотриманням міграційного законодавства.
5. Депортація іноземних громадян у випадках, визначених законом, а також оцінка можливості надання іноземцям громадянства відповідно до встановлених вимог.
6. Оформлення запрошень іноземним громадянам, що передбачає складання та видачу офіційних документів для легалізованого перебування в країні.

Ці функції визначають обов'язки та компетенції управління по справах іноземців, сприяючи системному та контрольованому регулюванню міграційних процесів в Німеччині.

Федеральна служба зайнятості зосереджується на аспектах відкриття внутрішнього ринку праці для іноземних працівників і наданні дозволів на працевлаштування. Згодом федеральне міністерство праці та соціальних справ визначає політику інтеграції іноземців, включаючи аспекти їх працевлаштування. Іноземні працівники мають можливість в'їзду в країну за умови наявності дозволу на роботу, який обмежений визначеним терміном перебування. Законодавство встановлює пріоритет для зайнятості німецьких громадян і осіб, що постійно проживають в країні. Такий підхід дозволяє створити систему отримання дозволів на роботу для іноземних трудових

мігрантів як на постійній, так і на тимчасовій основі. Процес видання дозволів включає індивідуальний розгляд кожної заяви, з винятком сезонних та тимчасових працівників, де існують специфічні винятки. Іноземцям може видаватися дозвіл на роботу з обмеженням щодо виду діяльності та підприємства або без такого обмеження. Громадяни країн Європейського Союзу, особи з безстроковим дозволом на проживання або правом на проживання в ФРН, а також особи, чиє перебування регулюється двосторонніми міждержавними угодами, не підпадають під обов'язковість отримання дозволу на роботу [42].

Особи, що перебувають у статусі політичних або конвенційних біженців, протягом двох років мають можливість отримувати допомогу, розраховану на рівень середньої допомоги по безробіттю. Ця допомога частково надається з бюджету земель, де особи проживають, та частково — з федерального бюджету. Розподіл коштів на утримання біженців здійснюється узгоджено між Федеральним урядом та урядами земель.

Закон про імміграцію 1990 року, з одного боку, сприяє інтеграції прибулих іноземців у ФРН, а з іншого боку, обмежує приплив осіб, які прибувають в країну не з країн Євросоюзу. Закон передбачає, що іноземці другого і третього покоління, народжені в ФРН, можуть претендувати на отримання німецького громадянства після досягнення 23-річного віку, а відмова можлива лише у виняткових випадках, таких як вчинення злочину.

Не рекомендується подвійне громадянство, а для отримання громадянства ФРН важливою умовою є можливість забезпечити гідний рівень життя та наявність житлової площі. Навіть за умови автоматичного надання громадянства ФРН етнічним емігрантам та німцям за національністю, правове регулювання імміграційного процесу відбувається за допомогою двосторонніх міжурядових договорів, які надають іноземцям можливість довгострокового або обмеженого перебування в Німеччині. Дозвіл на проживання надається іноземцям, що прибувають в ФРН для навчання, туризму, зайняття спортом та інших цілей [45]. Для проживання в Федеративній Республіці Німеччина

іноземець повинен мати відповідний документ, що засвідчує його право на проживання. Однак, варто відзначити, що німецьке законодавство встановлює значущі різниці у правилах для громадян Європейського Союзу та іноземців із третіх країн. Процедура отримання дозволу на перебування для громадян ЄС та членів їх сімей має інформаційний характер, що відповідає міжнародним угодам про свободу пересування в межах регіону.

Взаємодія ФРН з ЄС та міжнародними організаціями є необхідною складовою для досягнення гармонізації та ефективності міграційної політики. Німеччина, виступаючи як ключовий учасник, здійснює різнобічну і взаємовигідну співпрацю з іншими державами та міжнародними структурами. Європейський Союз є основним форумом для обговорення та узгодження загальних принципів та стандартів міграційної політики серед його членів, включаючи ФРН. Принципи взаємної допомоги, спільної відповідальності та солідарності визначають контекст співпраці між країнами ЄС. ФРН активно співпрацює у створенні та реалізації європейських стратегій, спрямованих на ефективне вирішення міграційних викликів, зокрема, шляхом забезпечення безпеки зовнішніх кордонів та розподілу біженців між країнами.

Враховуючи членство Німеччини в Європейському Союзі, її міграційна політика підпорядкована міжнародним європейським стандартам. Основу цієї політики складають **Женевська конвенція про статус біженців, ухвалена 1 лютого 1951 року, Нью-Йоркський протокол від 13 січня 1967 року про статус біженців, Дублінська конвенція 1990 року, а також Шенгенські угоди, які вступили в силу від 26 березня 1995 року, і Пакт імміграції та надання притулку від 16 жовтня 2008 року [33, 24, 21].**

3 березня 2022 року відбувся значущий поворот подій в Брюсселі, Означений прийняттям історичного рішення щодо введення так званої «Директиви про великий міграційний потік», відомої як Директива з тимчасового захисту. Цей правовий інструмент був створений для захисту та прийому осіб, що опиняються під впливом значного міграційного потоку. Його походження можна прослідкувати до періоду воєн на території

Югославії, коли низка осіб шукала притулок у країнах Європи. У той час країни Європи, включаючи Німеччину, надавали біженцям тимчасовий статус, уникаючи стандартних процедур надання притулку. Виходячи з набутого досвіду, Директива щодо великого міграційного потоку спрощує процедури надання тимчасового захисту, обходячись без складних вимог процедур надання притулку. Незважаючи на її існування, до нещодавнього часу ця ініціатива залишалася невпровадженою. Однією з основних причин такого становища є вимога статті 5 Директиви, яка визначає, що її введення передбачає підтримку кваліфікованої більшості держав-членів ЄС. Лише при отриманні такої підтримки Рада ЄС приймає рішення щодо визначення статусу масового переміщення. Згідно з цим рішенням у всіх країнах-членах встановлюється тимчасовий захист для конкретної групи осіб відповідно до положень Директиви.

В Німеччині реалізація даної Директиви впроваджується відповідно до положень розділу 24 Закону про перебування (AufenthG). За актуальними даними станом на 05.10.2023, Німеччина вже розпочала реалізацію цього рішення, розширюючи його діапазон.

Гарантією політично переслідуваним особам право на притулок у ФРН надає Стаття 16а Основного Закону [44]. Ця положення є вираженням волі Німеччини виконувати свої історичні та гуманітарні зобов'язання перед біженцями. Зобов'язання Європейського Союзу надавати допомогу вразливим особам закріплено в Хартії основних прав та Договорі про функціонування Європейського Союзу. Організацію процедур надання притулку виконує Федеральне відомство у справах міграції та біженців (BAMF). Житло та соціальна підтримка для шукачів притулку у Німеччині підпадають під компетенцію федеральних земель. Основні аспекти процедури визнання осіб, які шукають притулок, знаходяться під регулюванням Закону про притулок Німеччини (AsylG). Паралельно до цього вступають в силу положення Спільної Європейської Системи Надання Притулку (GEAS), включаючи

Дублінський Регламент, Регламент EURODA, Директиву щодо Процедур Надання Притулку, Директиву про Прийом та Директиву щодо Кваліфікацій.

Шукачі притулку визнаються в службі негайно після в'їзду, а саме під час першого контакту із уповноваженим на реєстрацію органом (федеральна поліція, поліція штату, приймальня, BAMF або повноваження іноземців). При досягненні 14-річного віку також фіксуються відбитки їх пальців. Ці дані централізовано зберігаються в основній системі даних, доступній національно. Шляхом використання загальнонаціональної системи розподілу, шукачі розподіляються по різних федеральних землях відповідно до визначеного в програмі Закону про притулок ключа. Прибувши на призначений їм пункт запису, вони піддаються порівнянню з основною системою даних на основі швидкої перевірки ідентифікатора, отримуючи при цьому доказ прибуття. З цим доказом, вони можуть підтвердити свою реєстрацію та, за потреби, отримати підтримку відповідно до програми допомоги шукачам притулку. Починаючи з моменту отримання доказу прибуття, надається право на проживання в Федеративній Республіці Німеччина (дозвіл на проживання), а також тимчасове право на проживання для проведення процедури надання притулку. Після прибуття до компетентного приймального закладу особи, які шукають притулок, подають офіційну заяву про надання притулку до відповідного відділення Федерального відомства у справах міграції та біженців (BAMF). Перед вивченням суті заяви про надання притулку, Дублінський регламент перевіряє, чи Німеччина відповідає за проведення процедури надання притулку. У разі наявності доказів компетенції іншої держави-члена, особі, що шукає притулок, може знадобитися передача у відповідну державу-члена, відповідальну за процедуру надання притулку.

Заяви про надання транскордонного притулку є першими заявами про надання притулку, які, як правило, подаються перед в'їздом до Німеччини. При цьому не враховуються наступні заяви та початкові заяви на дітей, народжених у ФРН після в'їзду батьків віком до одного року, оскільки вони не є актуальними як показник транскордонної імміграції до Німеччини. У

випадку, коли ФРН несе відповідальність за проведення процедури надання притулку, особи, що шукають притулок, піддаються особистій консультації з вирішенням питань управління BAMF (за допомогою перекладача) стосовно їх маршруту подорожі та мотивів переслідування. Запис слухання фіксується у стенограмі, піддається зворотному перекладу та розповсюджується у формі копії. Заява про надання притулку розглядатиметься на підставі слухання та всіх наступних запитань. Рішення приймається у письмовій формі та супроводжується інструкцією з юридичного захисту.

Окрім основного права на притулок відповідно до статті 16а Основного закону [41], існують три інші форми захисту відповідно до положень Кваліфікаційної директиви, Закону про притулок та AufenthG: захист біженців відповідно до § 3 AsylG, допоміжний захист відповідно до § 4 AsylG [57] і заборони депортації відповідно до § 60 параграфа [58]. Якщо ані притулок, ані захист біженців не можуть бути надані, BAMF завжди перевіряє в рамках процедури надання притулку можливість надання додаткового захисту в сенсі § 4 AsylG [57] або наявність заборони на депортацію. Після визнання осіб, які мають право на захист, вони отримують первинний дозвіл на тимчасове проживання. Таким чином, вони в значній мірі рівнозначні громадянам Німеччини, і, зокрема, мають право на соціальну допомогу, допомогу для дітей, освітню підтримку, інтеграційні надбавки та мовну підтримку, а також інші інтеграційні пільги. У випадку відхилення клопотання про надання притулку, постраждалі, як правило, мають зобов'язання покинути територію Німеччини. Останніми роками в Федеративній Республіці Німеччина зареєстровано значну кількість заяв про надання притулку, що призвело до зростання числа осіб, які законно відхилені і повинні залишити країну. Однак деякі із цих осіб були прийняті на територію країни з урахуванням фактичних, юридичних, термінових гуманітарних або особистих обставин. Збільшення періоду терпимості часто веде до посиленої інтеграції. З 1 січня 2020 року діє Закон «Про толерантність у навчанні та працевлаштуванні» [34], який спрямований на подальше поліпшення умов життя та інтеграції осіб, які

перебувають під захистом та тимчасовим проживанням у Німеччині. Закон надає іноземцям, що перебувають у стані тимчасової терпимості, внаслідок припинення депортації (так звана толерація), та здійснюють професійне навчання або забезпечують собі засоби існування шляхом працевлаштування та успішно інтегровані під певні умови, можливість отримання стабільного статусу проживання через довготривалу терпимість. Однією з умов є засвідчення особистості іноземця, яке в основному розкривається та фіксується відповідними документами. Після завершення професійного навчання чи здобуття допомоги в працевлаштуванні, дозвіл на проживання може бути виданий за визначеними умовами.

У рамках процедури консультацій з надання притулку Федеральне адміністративне відомство взаємодіє з Федеральним кримінальним управлінням, Митним кримінальним управлінням, Військовою службою захисту, Федеральним офісом з конституційного захисту та Федеральною розвідувальною службою для забезпечення централізованого аналізу безпеки (згідно з § 73 п. 1a, 3a AufenthG) [21].

Процес примирення з питань безпеки починається у момент реєстрації шукачів притулку або при їхньому нелегальному перебуванні чи незаконному в'їзді. Федеральне адміністративне відомство взаємодіє з вищезгаданими органами безпеки, узгоджує отримані відгуки і робить результати доступними для зацікавлених сторін. Приймаючи рішення про виконання Закону про проживання, клієнти повинні враховувати накопичені дані. Біженці, які ще перебувають у процедурі надання притулку або чие клопотання про надання притулку відхилено, отримують дозвіл на проживання або допуск. Ця категорія отримує допомогу на рівні прожиткового мінімуму відповідно до Закону про пільги для заявників на притулок (AsylbLG). Цей спеціальний закон був введений у 1993 році як компроміс щодо обмеження права на притулок. У липні 2012 року Федеральний конституційний суд визнав, що низькі стандарти AsylbLG були неприпустимими і, таким чином, неконституційними. Суд визначив, що «людська гідність не може бути піддана

релятивізації з точки зору міграційної політики». Це означає, що соціальні виплати, які забезпечують мінімальний прожитковий мінімум, не повинні зменшуватися з політичних міркувань для зниження потенційних стимулів для шукачів притулку в'їхати в Німеччину.

Незважаючи на це, розмір основних пільг згідно з AsylbLG з 01.01.2021 [55] у розмірі 364 євро на місяць на одного дорослого є значно меншим, порівняно із рівнем допомоги, визначеним відповідно до Соціального кодексу II (відомого як «Hartz IV») [35], який становить 446 євро на місяць на одного дорослого. Це відмінність обумовлена виключенням конкретних елементів зі стандартної ставки з різних причин, що вимагає їх додаткового надання або відповідної корекції, наприклад, урахування витрат на побутову енергію та утримання житла. Стандартна тарифна ставка включає витрати на проживання, опалення, гарячу воду, а також меблі та обладнання, які зазвичай надаються в натурі. Переваги, пов'язані із пакетом освіти та участі, можуть бути використані аналогічно до регулярної соціальної допомоги. Після 18 місяців перебування біженці отримують пільги, аналогічні Соціальному кодексу XII [36] (Соціальна допомога), що в багатьох випадках порівнюється зі стандартами «Hartz IV» [64]. Відповідальність за обчислення та виплату соціальних виплат несе управління соціального забезпечення.

З 1 вересня 2022 року фінансова підтримка громадян України, що шукають притулку внаслідок бойових дій, покращилася. Тепер вони не зобов'язані негайно реєструватися та отримують такі дотації щомісячно:

- Одинокі дорослі особи отримують 502 євро.
- Батьки-одиначки отримують 502 євро.
- Повнолітні громадяни України (очевидно, не одинаки) отримують 451 євро.
- Діти віком 14-17 років отримують 420 євро.
- Діти віком 6-13 років отримують 348 євро.
- Діти до 5 років отримують 318 євро.

Крім того, українцям надається підтримка щодо оренди житла в залежності від регіону проживання в Німеччині і становить приблизно 520 євро на місяць на одну особу. Законодавчі зміни, внесені до Третьої поправки Закону про надання притулку у вересні 2019 року, призвели до подальшого посилення і визначили численні можливості зменшення. Зменшений рівень соціальної допомоги, встановлений на той час, становив, як правило, 192 євро на місяць для одного дорослого, що відображає зниження на 47 відсотків порівняно із базовим рівнем допомоги. Пільги для одиноких осіб, які проживають у спільноті, були зменшені на десять відсотків у порівнянні з регулярною нормою, що, зауважено, деякими соціальними судами вважається неприйнятним.

Для біженців з захищеним статусом в інших країнах ЄС, які примусово зобов'язані залишити своє попереднє місце проживання та не мають толерантності, право на соціальні пільги може бути анульоване. Ці соціальні виплати тепер доступні лише через механізми, що передбачають складні процедури.

Висновки до Розділу 2

Міграційна політика Федеративної Республіки Німеччина завжди відзначалася виваженим підходом, спрямованим на сприяння економічному зростанню та розвитку соціального капіталу країни. Однак нещодавні події, пов'язані з агресивним вторгненням Російської Федерації до України, внесли суттєві зміни в динаміку міграційних процесів у Європі. Поступово набуваючи новий вимір, міграційна політика ФРН стала реагувати на теперішні виклики, спричинені російсько-українським конфліктом. Враховуючи необхідність гуманітарної відповіді та підтримки для тих, хто втік від військової агресії, Німеччина розширила свої міграційні програми та спростила процес надання притулку для постраждалих.

Заснована на принципах глобальної солідарності, оновлена міграційна політика рефлексує зобов'язання німецької влади сприяти стабільності та безпеці не лише у власних кордонах, але й у Європі в цілому. Новий етап у розвитку міграційної стратегії ФРН визначається пластичністю та акомодациєю, що відображає важливість реагування на динаміку міжнародного політичного середовища. Разом із тим, ці зміни в міграційній політиці Німеччини також наголошують на важливості спільних зусиль міжнародного співтовариства для забезпечення миру, стабільності та захисту прав людини. Цей новий контекст підкреслює необхідність гармонізації міграційних стратегій, щоб відповісти на виклики сучасності та сприяти належному розвитку глобальної суспільної системи.

Таким чином, переплетення традиційних принципів міграційної політики ФРН з відповіддю на гострий конфлікт в Україні створює новий фреймворк, який враховує інтереси і потреби всіх зацікавлених сторін. Подолання цих викликів вимагає не лише національних, але й глобальних стратегій, щоб забезпечити сталу рівновагу та динамічний розвиток сучасного світу.

РОЗДІЛ 3.

ДИНАМІКА ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ ДО ФРН УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН

Міграційні процеси завжди відігравали визначальну роль у розвитку людства, створюючи держави та міста, формуючи раси, етноси та нації. Деякі з них вважаються ключовими етапами в історії людської цивілізації, такими, як Велике переселення народів та Великі географічні відкриття. Країни, такі як США, Канада та Австралія, засновані мігрантами, а понад 200 мільйонів осіб (5% населення Землі) сьогодні проживають поза межами країн, де народилися. Серед різноманітних причин, що визначають міграцію, виділяють економічні, політичні, релігійні, національні та екологічні фактори. Відповідно до причин, міграційні потоки класифікують та типологізують за термінами, масовістю, дальністю, напрямками, мотивами, способами організації та правовим статусом.

Україна, подібно до інших країн, не залишилася осторонь міграційних трансформацій. На сьогодні, причини та форми міграційних процесів в Україні визначені війною. Гібридна війна на сході країни, яка почалася у 2014 році суттєво вплинула на міграційну ситуацію. Сучасна соціальна реальність України вимагає детального вивчення міграційних процесів, зокрема після Революції Гідності. Аналіз цих переміщень населення ускладнений тривалістю військового конфлікту. У світлі ескалації геополітичної напруги та відкритого вторгнення Російської Федерації на територію України, динаміка вимушеної міграції стає актуальним об'єктом вивчення в контексті міграційної політики ФРН. Ми провели системний аналіз притоку громадян України до ФРН в умовах російської агресії, враховуючи не лише кількісні показники, але й суттєві фактори [134].

Згідно з Євростатом, приблизно 4,2 мільйона біженців війни з України отримали захист у країнах Європи за тимчасовою директивою про масовий захист (станом на 30 вересня 2023 року). За даними УВКБ ООН, більше шести

мільйонів людей вже покинули Україну як біженці, з яких приблизно 5,2 мільйона отримали тимчасовий захист (станом на 19 вересня 2023 р.) – це вказує на значний обсяг міграції українців до країн Європи.

За даними Міжнародної Організації з Міграції (МОМ), приблизно 3,7 мільйона людей стали біженцями у власній країні (станом на вересень 2023 року), що свідчить про внутрішній масштаб міграції в Україні внаслідок конфлікту. Зазначені цифри вказують на значний вплив російсько-українського конфлікту на міграційні процеси. Повертаючись до аналізу динаміки, слід відзначити, що багато українців обравши Німеччину своїм новим домом, стикаються з викликами адаптації та життєвого устрою. У таблиці № 1 можна ознайомитися з статистичними даними.

Після повномасштабного вторгнення багато українців зазнали вимушеного переселення, шукаючи безпеки в сусідніх країнах, зокрема, в Польщі, де зафіксовано офіційно більше 1 668 000 біженців від війни, згідно із звітом Федерального статистичного управління Польщі, відзначено MEDIA SERVICE. Зараз Німеччина має найбільшу кількість біженців війни з України, але важливо врахувати, що ці цифри включають різні групи осіб. У ФРН загальна кількість біженців, визнаних як особи, що потребують захисту (за даними AZR), наразі становить приблизно 38 000 громадян третіх країн та ще 211 000 українців, які перебувають на різних етапах обробки стосовно статусу тимчасового захисту, за даними станом на 6 листопада 2023 року. Зауважте, що ці цифри не є абсолютно порівнюваними з польськими, оскільки вони відображають різні категорії осіб, а саме тих, хто має статус біженця від війни та громадян третіх країн [52].

З урахуванням відмінностей в реєстрації та категоризації біженців у різних країнах, точна кількість українців, які перебувають у країнах, стає складною для визначення. Пересування між державами, можливі затримки у реєстрації та множинна реєстрація ускладнюють оцінку загальної кількості біженців. Українські громадяни, зокрема, можуть вільно переміщатися в межах Шенгенської зони та подавати заяви на захист в одній країні, а потім

вирушати в інші. Оцінка Євростату наприкінці червня 2023 року визначила кількість біженців війни з України в порівнянні з населенням країн. Лідирує Чехія (близько 33 особи на 1000 жителів), за нею ідуть Естонія (26,2), Польща (26,1), Болгарія (25,8), Литва (25,5) і Латвія (22,9).

В контексті невпинного прибуття біженців від війни в Україні до Європи, розгляньмо результати останнього дослідження, проведеного Європейським агентством з питань притулку (EUAA) та Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD) у жовтні 2023 року.

1. **Вік і Стать:** Майже 80% респондентів були жінками, 71% з них перебували у віці від 18 до 44 років. Зазначимо, що 55% заявили, що вони втекли разом із дітьми, при цьому 73% дітей відвідують школу у країні проживання.

2. **Національність:** 98% опитаних є громадянами України.

3. **Кваліфікація:** За даними опитування, 64% біженців війни мають вищу або середню освіту (бакалавр, магістр або доктор).

4. **Інтеграція на Ринку Праці:** Загалом 78% заявили, що готові працювати, і близько 60% з них вже мають роботу. Перед війною 90% біженців вже працювали. З цих 60%, практично 80% знайшли роботу в країні проживання, тоді як 21% працюють віддалено на іноземних роботодавців, 16% з яких працюють на українські компанії та організації.

5. **Житло:** За попередніми результатами опитування червень 2023 року, виявлено, що зменшення кількості біженців, які тимчасово проживають у відомих місцях або житлі для біженців, удвічі з лютого по червень 2023 року. Приблизно 40% орендували житло в червні, в той час як третина має власне житло, включаючи власні квартири.

Ці дані свідчать про складний контекст міграційної ситуації, а також про тісне взаємодію біженців від війни з різними аспектами соціального та економічного життя у країні призначення. Згідно з останніми даними МОМ, приблизно 4,6 мільйона українців вирішили повернутися до своїх рідних

регіонів станом на вересень 2023 року. Результати попереднього дослідження MOM у червні вказують, що з цієї кількості більше 1,08 мільйона осіб повернулися із-за кордону, з чим 87 відсотків їхньої кількості відзначаються як особи, що повернулися із країн Європейського Союзу. Серед найбільших контингентів зазначаються 40 відсотків із Польщі, 9 відсотків із Німеччини, 7 відсотків із Італії та 6 відсотків із Чехії [54].

Київський Центр Економічної Стратегії провів аналіз ситуації та намірів українських біженців від війни щодо повернення за кордон. Дослідження, здійснене у вересні, свідчить про зменшену готовність повернутися в Україну порівняно з кінцем 2022 року, коли цей показник становив 70%, а в травні 2023 року склав 63%. Автори дослідження вказують, що тривалість та результати війни продовжують впливати на рішення щодо повернення у майбутньому. Окрім того, важливим фактором можуть бути можливості прийому в країнах проживання. Ми прагнемо розкрити механізми та наслідки міграційної політики ФРН у контексті гострих геополітичних подій, ідентифікувати основні тенденції та виклики, які виникають з великою кількістю прибулих осіб. Зокрема, буде детально проаналізовано статистичні дані щодо статусів перебування та реєстрації, а також враховано особливості процесів, що впливають на точність обліку. Аналітична діяльність передбачає розкриття складових та динаміки міграційного потоку, системного аналізу законодавчого та інституціонального середовища, що визначає статус громадян України в ФРН.

У розгляді динаміки міграції українців до Федеративної Республіки Німеччина, важливим аспектом є аналіз даних, що стосуються реєстрації в AZR станом на 6 листопада 2023 року. Загальна кількість біженців, які знаходяться на території ФРН у зв'язку з війною в Україні, складає 1 115 678 осіб, охоплюючи як повністю, так і тимчасово зареєстрованих осіб.

Детальніше, серед цих осіб відзначаються наступні категорії:

- 904 141 осіб перебувають відповідно до §24 AufenthG.

- 83 094 особи мають фіктивну довідку, що вказує на те, що рішення про їхній статус ще не прийнято.
- 62 638 осіб висловили прохання про захист.
- 28 093 особи подали заяву на отримання статті 24 Закону про проживання.
- 37 712 осіб або ще не звернулися за захистом, або не отримали статус біженця (джерело не вказано).

Також слід відзначити, що 281 322 особи, які прибули до Німеччини з початку війни до середини жовтня 2023 року, більше не обліковуються в AZR, оскільки вони або виїхали з країни, або померли (станом на 15 жовтня 2023 року). З кількісними даними можна ознайомитися у таблиці № 2.

За даними Центрального реєстру іноземців, що має значення станом на 06.11.2023, практично 97% осіб, які зареєстровані в AZR як біженці, визначаються як громадяни України. Аналіз структури за статево-віковим складом свідчить, що серед дорослих біженців приблизно 66% складають жінки, в той час як чоловіків нараховується близько 34%. Щодо дітей та молоді до 18 років, їхня кількість сягає приблизно 347 тисяч осіб, причому більшість з них (38%) належать до молодшого шкільного віку (6–11 років). Відповідно до даних Центрального реєстру іноземців в Німеччині на даний момент знаходиться близько 347 000 дітей та молоді віком до 18 років, які стали біженцями з України (станом на 6 листопада 2023 року). Ця категорія включає приблизно 132 тисяч осіб молодшого шкільного віку (6–11 років) та приблизно 131 тисячу осіб у віці від 12 до 17 років. Існує ймовірність, що частина з них вже продовжила свій шлях [60].

За інформацією УВКБ ООН, близько 36,5% тих, хто змушений залишити Україну, складають діти та молодь. За даними Міжнародної Організації з Міграції, приблизно 1,42 мільйона дітей та молоді віком до 18 років були переміщені всередині території України.

Новітні дані, зокрема результати дослідження Інституту ринку праці (IAB), вказують на те, що 44% біженців планують залишитися в Німеччині на

тривалий термін, а 31% виражають бажання залишитися до закінчення війни. У контексті планів на майбутнє, результати дослідження Німецького інституту молоді (DJI) показують, що близько 35% опитаних прагнуть залишитися в Німеччині до кінця конфлікту, а 28% планують залишитися принаймні на п'ять років. Однак половина опитуваних зазначає, що спочатку вони мали намір залишитися в своєму поточному місці проживання.

Важливою частиною аналізу є також інформація щодо географічного розподілу біженців. Більшість з них знаходить притулок у таких федеральних землях (станом на січень 2023 року):

Північний Рейн-Вестфалія: 224 тис.

Баварія: 152 000 тис.

Баден-Вюртемберг: 136 тис.

Нижня Саксонія: 111 тис.

Гессен: 81 тис.

Ці дані дають можливість більш детально розуміти географічну динаміку міграційного процесу та використовувати їх для ширшого контекстуального осмислення міграційної політики ФРН. Паралельно, слід зауважити, що деякі біженці вже вирушили далі, розширюючи географію їхнього перебування.

Далі звернемо увагу на розглядання проблематики проживання для значної кількості українських біженців, багато з яких поки що примушені проживати у притулку для біженців. Це зумовлено труднощами, які виникають у процесі пошуку адекватного житла в умовах обмежених ринків нерухомості. Ті, що раніше мали приватне житло після прибуття до Німеччини, чи то поодиночі, чи з родичами, знайомими чи приймаючими сім'ями, тепер виявились змушеними залишити ці квартири і переїхати до житла, яке спеціально призначене для біженців. Важливим аспектом аналізу є відмічення того, що багато з біженців продовжують проживати в масових приміщеннях, що були заплановані лише для короткострокового первинного прийому, що призводить до напруження обмежених ресурсів системи

прийому. Питання про залишок місць у приймальних пунктах в федеральних землях виявляється критичним у контексті потоку біженців. За Кенігштайнським ключем розподіл біженців між федеральними землями відбувається із врахуванням неоднакових можливостей федеральних земель для проведення первинного прийому. Незважаючи на значний розширений резерв місць, включаючи екстрені розміщення у виставкових залах, спортивних комплексах, готелях та інших тимчасових приміщеннях, структура прийому виявляється практично завантаженою в усіх федеральних землях. Зі статистикою розташування українських біженців по федеральних землях ФРН можна ознайомитися у діаграмі №1.

Завантаженість приміщень первинного прийому виявляється значущим фактором, який змінюється від штату до штату. За даними MEDIA SERVICE (станом на лютий 2023 року), приймальні пункти в Баварії та Саарланді заповнені приблизно на 90%, а в Баден-Вюртембергу і Саксонії-Анхальті також повідомляється про високий рівень заповненості. У землях Північний Рейн-Вестфалія та Рейнланд-Пфальц потужності також майже вичерпані, заповнені приблизно на 80%, в той час як в інших штатах це відсоткове співвідношення різноманітне – від 50% у Гессені, Саксонії, Шлезвіг-Гольштейні та Тюрінгії до трьох чвертей в Бранденбурзі і Мекленбург-Передня Померанія (станом на 10 лютого 2023 року) [65].

Однак ці цифри не повністю відображають фактичну місткість системи, оскільки не враховують можливості оптимального використання місць, наприклад, у випадку переселення сім'ї в приміщення для біженців. Наприклад, система у Берліні, Кельні та Лейпцигу майже повністю заповнена, а Гамбургу буде потрібно 5300 додаткових місць цього року. Однією з ключових причин перевантаження системи є надзвичайно висока кількість українських біженців, які прибули до Німеччини з початком повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року. За цей період до країни прибуло понад мільйон біженців від війни, що також супроводжується збільшенням кількості шукачів притулку з інших країн порівняно з

попередніми роками. Проте, не лише кількість біженців, але й неадекватність сучасної системи прийому виявляються основними чинниками проблеми. Система, яка зазвичай розподіляє біженців до федеральних земель та муніципалітетів, не враховує специфічних умов прибуття біженців з України, багато з яких спочатку були розміщені приватно та потім включені в муніципальну систему прийому. Крім того, відсутність належного житла стала істотною причиною непропорційного навантаження системи прийому.

Також треба відзначити етап вивчення попередніх статистичних даних. З 2014 року міграційні тенденції українців відобразили нові пріоритети та інтеграційні аспекти в місцеві громади. Цей рік визначив переваги та орієнтації громадян України, що вирушають за кордон на постійне місце проживання (ПМП), здійснюючи переміщення з країн колишнього СРСР до країн Європи, як вказано в дослідженнях Департаменту міграційних служб (ДМС). На перший план виходив Ізраїль як найбільш популярний напрямок для міграції на ПМП, куди здійснили переїзд 2931 особа, з яких лише 18 відсотків становлять пенсіонери та особи похилого віку. Другим за популярністю напрямком була Росія з 267 особами, із яких більше 56 відсотків припадає на людей старших за 54 років. Третю позицію у віртуальному рейтингу популярних країн-цілей займають Сполучені Штати Америки (1548 осіб), за ними йдуть Угорщина (1387 осіб, з яких 1350 – пенсіонери) та Німеччина (1079 осіб). Найбільше осіб повернулося з Росії - 503 особи. У 2011-2012 роках Росія була найчастіше відвідуваною країною українцями, але вже у 2013 та 2014 роках їхні міграційні переваги зсунулися на користь Польщі, яка стала основним напрямком їхніх поїздок [13]. Ці трансформації вказують на глибокі зміни у міграційних тенденціях українців та їхню нову інтеграційну динаміку у європейські громади.

При дослідженні міграційної динаміки протягом останніх 9 років в Україні можна спробувати охарактеризувати українських мігрантів. Серед осіб, які виїжджали з країни протягом цього періоду, переважають чоловіки та молоді люди віком до 30 років із середньою освітою. Суттєва кількість з них

визначалися як трудові мігранти, що працювали у сфері будівництва та надання догляду за дітьми та літніми людьми. Основними метами їхнього виїзду є об'єднання сім'ї, здобуття роботи та отримання освіти [11].

До початку конфлікту в Україні, в Федеративній Республіці Німеччина проживало приблизно 331 тисяча осіб із українським міграційним походженням, що становило близько 10 відсотків від загальної кількості пострадянських мігрантів. Понад половини з них вже мали німецьке громадянство (196 тисяч), тоді як менше половини – українське (135 тисяч), відповідно до оновлених даних населення за 2020 рік.

Фактично, за розрахунками дослідника міграції Франка Дювелла, у Німеччині могло перебувати до 250 тисяч громадян України, оскільки багато людей перетинали кордон між країнами без візових обмежень. Важливо відзначити, що серед громадян України чітко переважають жінки, становлячи близько 64 відсотків. Починаючи з 2014 року, коли російські війська окупували Крим і спалахнув конфлікт на сході України, значна кількість українців виїхала з країни. Це призвело до зростання кількості осіб, які іммігрували до Німеччини [76].

Завдяки діаграмі № 2 можна дізнатися про кількість українських іммігрантів до ФРН з 2012 по 2020 рр. Більшість українців, перебуваючи в Німеччині до спалаху війни, оселилася в Берліні (13 тисяч осіб) та Мюнхені (7,3 тисячі осіб). Крім того, значна кількість проживала в містах і столичних районах на заході і півдні країни. В порівнянні з іншими групами іноземного населення, українці були більш широко розповсюджені по всій території Німеччини. В окремих регіонах східної Німеччини вони становили значну частку, зокрема через невелику кількість інших іноземців, як вказали дослідники ІАВ. Шверін (7,8%) та Франкфурт-на-Одері (7%) вирізнялися найвищим відсотком українців серед іноземного населення. Слід відзначити, що цей розподіл частково обумовлений перерозподілом єврейських квотних біженців з України, який відбувався в Німеччині у 1990-х роках. Багато біженців з України спочатку оселилися в сім'ях та серед знайомих. Проте, у

деяких регіонах, таких як Берлін і Баварія, протягом року були впроваджені строгіші правила, наприклад, обмеження щодо місця проживання біженців лише там, де вони мали близьких родичів.

Більшість українських громадян, які в'їхали до Німеччини до початку війни в Україні, отримали дозвіл на постійне проживання. Це означає, що більшість з них прожила в Німеччині принаймні п'ять років і має право тут залишатися. Серед тих, хто все ще має статус тимчасового проживання, більше половини прибули до Німеччини через процес відновлення сімейних зв'язків (47%), виступили біженцями (22%) або прибули з метою трудового працевлаштування (13%). Що стосується прохань про притулок, то за останні роки надійшло лише обмежене число запитань від українців, і лише частка з них отримала статус біженця, який становив близько чотирьох відсотків на кінець 2021 року. В порівнянні з іншими групами пострадянських мігрантів, українці виявляються соціально незахищеними, оскільки понад третина з них має доходи менше 1500 євро на місяць, згідно з даними до початку війни в Україні.

Отже міграційні процеси мають визначальний вплив на динаміку української громадянської присутності в Федеративній Республіці Німеччина, особливо у контексті подій останніх дев'яти років. До початку конфлікту в Україні, Німеччина була місцем проживання для приблизно 331 тисяч осіб із українським міграційним походженням, що складало близько 10% від загальної кількості пострадянських мігрантів. За час війни та після неї, ця кількість зросла, що є результатом значної еміграції українців до Німеччини. Важливо відзначити, що громадяни України, що знаходяться в Німеччині, представлені гетерогенною групою, з численними різновидами заходів міграції та різноманітними демографічними характеристиками. Зокрема, українці, перебуваючи в Німеччині до війни, оселились у різних регіонах, причому Берлін та Мюнхен є основними місцями проживання. Цей розподіл частково пояснюється історичними та етнічними вимірами, такими як перерозподіл єврейських біженців з України у минулому [79].

За аналізом висвітлено, що до кінця 2021 року більшість українців, що в'їхали до Німеччини, отримали дозвіл на постійне проживання. Однак, незважаючи на це, соціальна незахищеність українських мігрантів, особливо порівняно з іншими групами пострадянських мігрантів, виявляється актуальною проблемою. Більшість з них, зокрема жінки, мають обмежений дохід менше 1500 євро на місяць.

Висновки до Розділу 3

У контексті широкомасштабного наступу Російської Федерації на Україну, динаміка міграції українців до Федеративної Республіки Німеччина виявила ряд значущих та непередбачуваних тенденцій. Цей період характеризується різким зростанням екстренної міграції, де українці виявили надзвичайну мобільність та відсутність стабільності в умовах гострої політичної та військової напруги. На початку цього періоду, до 22 лютого 2023 року, німецька міграційна політика вже стикалася з викликами, адаптуючись до поступового зростання потоку українських та інших мігрантів попередніх років. Проте російська агресія в Україні значно посилила цей тиск та змусила ФРН переглянути та активізувати свою міграційну політику. Високий рівень готовності приймати українців та врахування їхніх особливостей стали актуальним завданням.

Важливим відзначенням цього періоду є збільшення кількості українців, які отримали статус постійного проживання в Німеччині. Це свідчить про те, що більшість з них обирає ФРН як свою нову домівку на довгострокову перспективу, і визнає міграційну політику країни як прийнятну та підтримуючу. Зменшення кількості запитань щодо притулку та високий рівень призначення статусу біженця також свідчать про ефективність та розробленість механізмів відповіді на гострий міграційний наплив. Нова реальність, сформована внаслідок конфлікту, також вплинула на соціальні та економічні аспекти життя українців у Німеччині. Значна кількість молоді та

дітей українських мігрантів вже адаптувалася до німецької освітньої системи, що створює перспективи для їхньої успішної інтеграції в німецьке суспільство в майбутньому. У висновках можна підкреслити, що міграційна політика ФРН стала важливим фактором успішної інтеграції та підтримки українських мігрантів, а також сприяє збереженню їхньої ідентичності в умовах кризи. Водночас, дослідження динаміки міграції виявляється важливим етапом для подальшого розвитку ефективних стратегій та заходів національної та міжнародної політики в умовах глобальних викликів.

РОЗДІЛ 4.

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ФРН ЩОДО УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ ТА ЇХ СТАНОВИЩЕ У КРАЇНІ ПЕРЕБУВАННЯ

24 лютого 2022 року розпочалася велика війна в Європі, що суттєво вплинула на життя та безпеку народу України. Серед наслідків цього конфлікту виникла ситуація гострої гуманітарної надзвичайності, яка виявилася у необхідності евакуації та усіх зусиль для забезпечення безпеки та захисту прав громадян. Значна кількість українців, стали біженцями, перетинаючи кордони та шукаючи притулку в інших країнах, і в цьому контексті, значний контингент зупинився у Німеччині. Отже, ми розглянемо особливості положення українських мігрантів в цій країні та звернемо увагу на можливі відмінності в ставленні до них порівняно із біженцями інших країн. Це дозволить визначити та проаналізувати фактори, які впливають на формування сприйняття, образів та емоцій, пов'язаних з українськими мігрантами в нових соціокультурних умовах.

Якщо у 2015 р. до Німеччини приїжджали переважно молоді чоловіки з Близького Сходу, то зараз це люди з України, і перш за все жінки, діти та люди похилого віку. У 2015 р. у німців було велике бажання допомогти мігрантам з Близького Сходу, але з самого початку був присутній і скептицизм, і страх перед молодими людьми, які сповідували іншу релігію та мали іншу культуру. Однак далі стали траплятися різні неприйнятні ситуації. Протягом кількох місяців скептицизм щодо біженців переважав, а політичний дискурс щодо їхніх питань зміщувався вправо. Можна згадати конкретний момент, коли настрої дуже змінився, це була новорічна ніч між 2015 і 2016 рр. Зокрема, у Кельні були випадки сексуального насильства з боку молодих чоловіків із Північної Африки та Близького Сходу, зокрема з боку біженців, насамперед над молодими жінками з Німеччини. Щоб краще зрозуміти чому українцям створили кращі умови, ніж біженцям 2015 р. необхідно звернути увагу на деякі

фактори. По-перше, це політичний вимір, на який ми повинні звернути увагу. Той факт, що Україна, орієнтована на Захід, сучасна, демократична держава, зазнає свавільного нападу через її демократичну орієнтацію [71]. По-друге, географічна близькість – це також викликає ідеї у сенсі «..це могло статися з нами». По-третє, близькість до цивілізації, яка полягає в тому, що такі міста, як Київ, Львів та інші, мають європейський характер. І як четвертий, останній фактор, етнічно-культурна близькість. Це створює іншу базову картину, ніж, наприклад, з біженцями з Близького Сходу. Наразі у громадян ФРН є велика готовність допомогти та глибоке співчуття, ніж на момент міграційної кризи у 2015р. Таким чином, шанси на те, що допомога українським біженцям триватиме в довгостроковій перспективі, вищі, ніж у 2015 р. Але з часом все ще може виникнути втома країни-реципієнта. Після першої хвилі ейфорійної готовності допомогти з'являються певні ознаки втоми, що, однак, не є синонімом настрою проти біженців. Більшість громадян Німеччини все ж хочуть, щоб українські біженці швидко повернулися додому. Згідно з поточним опитуванням Unique Research, 53 % вважають, що переселенці мають повернутися на батьківщину, як тільки дозволить ситуація з безпекою. З іншого боку, 38 % вважають, що добре інтегровані українці повинні залишитися в Німеччині після війни, якщо вони цього хочуть.

Щоб зрозуміти можливі відмінності у відносинах з біженцями з України та інших країн походження, важливо звернути увагу на так звану «Директиву про масовий приплив». Вона набула чинності у 2001 р. – саме тоді на тлі переміщення біженців під час югославських воєн 1990-х років. Настанова містить механізм, який покликаний забезпечити без бюрократичне приймання біженців поза процедурою надання притулку. Однак рішення про тимчасовий захист певних біженців має вирішувати ЄС. У 2015 р. ЄС не використовував цю правову основу для біженців із Сирії. Масове приймання людей, які втікали з Сирії, відбулося 4 вересня 2015 р. за рішенням уряду Німеччини. У 2022 р. все інакше: 3 березня країни ЄС вирішили вперше за довгі роки активувати «Директиву про масовий приплив» для біженців з України. Треба відзначити,

що Європейський Союз ухвалив так звану «Директиву про масовий приплив» незабаром після початку російської атаки на Україну. Ця директива діє, коли багато людей одночасно шукають захисту в ЄС, наприклад, через війну чи переслідування з боку групи населення. Завдяки цій Директиві процедура надання притулку для біженців з цієї країни «пропускається». Українські біженці наразі отримують безпосередній захист у межах ЄС без необхідності ретельного вивчення заявки та без додаткового обтяження біженців від війни.

Що стосується житла у ФРН, то не має значення, чи приїжджають біженці з Сирії, України чи інших країн походження. Існує принцип рівного ставлення. Але все ж різниця є між 2015 і 2022 р. Бо на відміну від біженців із Сирії, наприклад, українських біженців можна розмістити прямо в приватних квартирах. Підставою для цього є німецький Закон про проживання. Там у пункті 24, параграфі 1 сказано: «Іноземцю, якому надано тимчасовий захист на підставі рішення Ради Європейського Союзу [...], надається дозвіл на проживання на [...] термін тимчасової охорони» [178].

Спочатку після повномасштабного наступу РФ, українці мали спрощений доступ до житла в Німеччині, проте на сьогодні спостерігається виражений та систематичний ускладнений характер цього процесу. Зараз велика кількість німецьких орендодавців виявляє малий інтерес до здачі квартир переселенцям з України. Ця тенденція експлікується поширеною практикою довгострокової оренди в Німеччині. Орендодавці, як правило, відмовляються від угоди щодо короткострокової оренди, особливо у випадках, коли орендар планує залишитися протягом лише кількох місяців. Ще однією значущою причиною цього явища є розповсюджена практика здачі квартир без меблів. Такий підхід створює додаткові труднощі для українських біженців, змушуючи їх шукати альтернативні рішення щодо облаштування житла в іншому соціокультурному середовищі [61].

Під час міграційної кризи 2015 року у міграційних інстанціях виникли проблеми в тому числі щодо забезпечення перекладачів для допомоги сирійським громадянам. У перші місяці кризи в країні не вистачало

перекладачів, що ускладнювало роботу державних органів із біженцями. Для розв'язання цієї проблеми уряд Німеччини вжив низку заходів.

По-перше, терміново було найнято перекладачів, у тому числі волонтерів. По-друге, було укладено контракти з міжнародними організаціями, які надають послуги з перекладу. По-третє, було розроблено нові навчальні програми для навчання перекладачів. Однак навіть після цих заходів у деяких випадках все ще виникали проблеми із забезпеченням перекладачів. Наприклад, у сільській місцевості, де мешкає менше людей, було складніше знайти перекладачів. Крім того, не завжди було можливо знайти перекладачів, які мають рідний діалект біженця. Загалом ФРН змогла впоратися з проблемою забезпечення для допомоги сирійським громадянам. Однак це був непростий та витратний захід.

Наразі українські біженці також стикаються з несприятливими явищами при зверненні до державних установ ФРН, де ще до російсько-української війни працювали у якості перекладачів колишні громадяни СРСР. Зазначається значна кількість випадків неправильного перекладу для українців, які можуть бути спричинені різними факторами. Зокрема, можливість відсутності серед російських перекладачів особливих навичок української мови або, можливо, навмисного створення перешкод для громадян України у вирішенні їхніх потреб. Важливою частиною цього дискурсу є висвітлення проблематики вирішення навіть найдрібніших питань, яка, зі свого боку, стає фактором, що ускладнює адаптацію біженців та переселенців в німецькому суспільстві [125]. Затримки в розв'язанні адміністративних питань відіграють важливу роль у ускладненні пошуку роботи та житла, що ставить під питання стабільність та інтеграцію цих осіб.

З урахуванням міграційної кризи у 2015 році та сучасної ситуації з українськими біженцями, виникає необхідність ретельного розгляду питання перебування за кордоном для осіб з обмеженими можливостями. Сприяючи їх соціальній інтеграції, Європа виглядає як привабливе місце для багатьох

біженців даної категорії, надаючи доступ до соціального житла, інфраструктури та різноманітних заходів, що підтримують мігрантів.

Серед переваг можна відзначити широкий доступ до низькопідлогових автобусів, пандусів, та підйомників, які розташовані в різних громадських місцях. Крім того, присутність спеціальних транспортних засобів, таких як скутери та інвалідні візки, свідчить про спрямованість суспільства на забезпечення комфортного пересування осіб з обмеженими фізичними можливостями. Інклюзивний підхід до соціального житла в окремих країнах, як, наприклад, Німеччина, дозволяє людям похилого віку та інвалідам жити в спеціально адаптованих приміщеннях, де також працюють лікарі цілодобово. Забезпечення додаткової фінансової підтримки в розмірі від 300 до 1 000 євро на місяць для догляду за інвалідом є ще однією важливою складовою соціальної політики.

Проте, несумісність реалій з офіційними інформаційними ресурсами та різноманітність законодавства в країнах може викликати значні труднощі для осіб, які змушені покинути свою країну. Питання реєстрації та процедури отримання документів часто залишаються без належного вирішення, оскільки юридичні аспекти відрізняються і не завжди корелюють із зіставленням з українським законодавством [93]. Такий дисонанс може ускладнювати доступ до інформації та породити правові невизначеності для мігрантів. З цього можна зробити висновок, що необхідна узгодженість і гармонізація законодавства для забезпечення правової чіткості та захисту прав індивіда у міжнародному контексті.

Особливу увагу привертає питання вартості та доступності елементарних потреб у повсякденному житті в умовах сучасних геополітичних викликів. Зокрема, обговорюючи ситуацію з міграційною кризою року та спробами українських біженців адаптуватися після повномасштабного нападу Російської Федерації, слід звернутися до проблеми економічного тягаря, який несе із собою перебування в інших країнах.

Нинішня ситуація підкреслює особливу актуальність питання цін на усі аспекти повсякденного життя. Соціальне житло в країнах, що приймають, якщо його вдається отримати, визначається як розкіш, оскільки оренда житла та вартість продуктів харчування у європейських країнах намічено вище, порівняно з витратами в Україні чи Сирії. Здобуття ліків чи соціального обладнання стає завданням, що ще більше ускладнює економічну ситуацію мігрантів. Невіддільною частиною побуту для українців, які опинилися в інших культурно-економічних умовах, є громадський транспорт. Вражаюча різниця у вартості квитків, зокрема, в Ульмі, де годинний квиток обійдеться у 2,75 євро, а квиток на один день – в 5,75 євро, стає відзнакою розкоші та одночасно нагадує про високий ступінь розвитку та ефективність транспортної системи в Європі порівняно із звичаями українців.

За період до 31 травня 2022 року (період, коли пільги для біженців були відзначені) громадяни України користувались можливістю безкоштовного користування громадським транспортом. Згідно з встановленими стандартами, з 1 червня по 1 серпня, місячний проїзний, що охоплює всі види транспорту, за винятком поїздів далекого сполучення, становив лише 9 євро [61]. Зазначена сума знаходиться у десятиразовому перевищенні порівняно з вартістю стандартного місячного проїзного. Ці заходи є частиною широкомасштабної програми підтримки, реалізованої Федеральним урядом, яка досягла вражаючого обсягу: протягом першого тижня було розпродано мільйон квитків.

У контексті німецької культури водіння та дорожнього етикету варто відзначити. Система безбар'єрних доріг сприяє зручності для осіб з інвалідністю, особливо візочників, а великі дорожні знаки полегшують розуміння для тих, хто має обмеження зору. Однак ключовим аспектом транспортної системи є пунктуальність, що визначається як важливий критерій ефективності та надійності.

Треба зазначити особливості, що стосуються українських біженців в Німеччині, а також порівняти цю ситуацію із підходом, використаним у часи

міграційної кризи 2015 року. За визначеним періодом до 31 травня 2022 року українські біженці мали можливість користуватися громадським транспортом безкоштовно. А протягом червня до серпня місячний проїзний, що охоплює всі види транспорту, за винятком поїздів далекого сполучення, мав знижену ціну – 9 євро. Зауважимо, що ця практика є частиною широкої програми підтримки, яку ініціював Федеральний уряд Німеччини. Такий захід має свої плоди, оскільки за перший тиждень його дії було розпродано мільйон квитків.

Важливим кроком є розгляд урядом ФРН питання визнання українських водійських посвідчень, що надає українським біженцям можливість продовжувати використовувати свої українські водійські посвідчення без обміну на німецькі. Порівнюючи це з підходом, застосованим під час міграційної кризи, коли сирійським біженцям дозволялося залишити свої сирійські водійські посвідчення, визнані у ФРН протягом шести місяців, можна відмітити подальше розширення цієї політики до 6 березня 2025 року. Зараз біженці з Близького Сходу можуть і надалі використовувати свої водійські посвідчення без їх обміну на німецькі до вказаної дати. Однак, якщо намічається стале проживання в Німеччині, українські та сирійські біженці мають можливість звернутися із заявкою на отримання німецького водійського посвідчення [70].

Також на відміну від 2022 р., у 2015 р. не було відповідного рішення ЄС про активізацію «Директиви про масовий приплив» після сирійської кризи. Ось чому люди, які тікають із Сирії та інших країн походження, спочатку мають пройти процедуру індивідуального притулку – і, отже, за законом зобов'язані жити в спільному житлі після прибуття – на відміну від громадян України. Біженці, які вже мають посвідку на проживання, можуть шукати приватне житло у країні. Багато хто робить це з 2013 р. через проект «Життя майбутнього», який організовують Arbeiterwohlfahrt (Awo) та інші соціальні та церковні організації, які фінансуються сенатором з питань інтеграції. «Наша головна мета — якнайшвидше запропонувати всім дітям та молодим людям,

які приїжджають до Німеччини, шкільне місце», – каже Майке Відвальд, речниця департаменту освіти.

Згідно з останнім репрезентативним опитуванням IAB серед українських біженців, приблизно половина дітей-біженців з України відвідує дитячі садки, з чітким розподілом за віковими групами: 72% дітей дошкільного віку та 16% дворічних дітей. Дослідження DJI стосовно прийому українських дітей у німецькі дитячі садки показує, що з 621 закладу, дослідженого по всій країні, лише приблизно половина з них прийняла українських дітей-біженців. Причинами цього були відсутність відповідних запитів (63%) та обмежені можливості (51%). У більшості випадків батьки дитини були ініціаторами прийому (63%), за ними слідувала допомога біженцям (50%).

Фактично для всіх біженців заплановані підготовчі курси, на яких вони переважно вивчають німецьку мову. Цей діапазон курсів був уже значно розширений у 2015 р. Наразі великий наплив біженців до Німеччини – це величезний виклик, який не може бути опрацьований швидко з точки зору часу [45].

Щодо навчання українських дітей та молоді у німецьких школах, згідно з даними Конференції міністрів освіти та культури (станом на 29 жовтня 2023 року), наразі у загальноосвітніх та професійно-технічних школах Німеччини навчається близько 214 тисяч дітей та молоді з України. У серпні більшість дітей і молоді продовжували відвідувати школи в Північному Рейні-Вестфалії (41 000 тис.), Баден-Вюртемберзі (32 000 тис.) і Баварії (30 000 тис.) (станом на серпень 2023 року). Українці складають найбільшу групу серед нових учнів у цій країні у 2023 році: понад 40% у Північному Рейні-Вестфалії та майже 60% у Рейнланд-Пфальц. Щоб мати можливість швидко підтримати багатьох учнів, на відміну від 2015 р., у ФРН тепер також створені так звані центральні вітальні класи. Заняття спеціально розроблені також і для старших українських школярів. Серед іншого, там вони мають можливість брати участь

в онлайн-заняттях української шкільної системи, яка ведеться паралельно з війною в країні (Richtmann, 2022).

Батьки зіткнулися зі змінами у тривалості літніх канікул для своїх дітей, які звичайно тривають три місяці, але зараз були скорочені до 1,5 місяців для понад 200 000 українських дітей, які вже зараховані до німецьких шкіл станом на 30 жовтня. Це рішення викликає неоднозначні відгуки серед батьків, які звикли до традиційного графіку. Важливим аспектом є відмінності у правилах шкільної дисципліни, де існують суворі вимоги щодо відвідування уроків. Діти повинні надавати довідку від лікаря або подавати письмову заяву наступного дня вчителю у випадку відсутності. Застосування штрафів за повторні відсутності без важкої причини є реалією, що викликає певний рівень відповідальності серед батьків. Також слід відзначити різницю в системі шкільної освіти, зокрема в навчальних програмах з природничих наук. Зауважимо, що програма в українських середніх школах виявляється більш складною порівняно з німецькою аналогією [97].

Дослідивши тему навчання в університетах зрозуміло, що при вступі до університету всі біженці мають однакові права. Тут також є відмінності через статус проживання. На курс можуть подати заявку ті, хто, як і біженці з України, мають дійсну посвідку на проживання та відповідають вимогам для вступу до університету. Те ж саме стосується права BAfÖG. З іншого боку, інші біженці повинні прожити в Німеччині щонайменше 15 місяців без перерви, щоб мати можливість отримати BAfÖG. Але є різниця для біженців з України, які цього року закінчили середню школу і через війну не змогли закінчити. Згідно з рішенням Конференції міністрів освіти, у виняткових випадках вони можуть подати заявку на навчання в Німеччині, не закінчивши Abitur. Це не означає, що вони потім автоматично будуть допущені на курс, бо для того, щоб мати можливість вчитися, вони повинні відповідати іншим вимогам, таким як знання мови [60]. У 2015 р. такого регулювання для біженців із Сирії не було. Тоді міністри культури погодилися, що біженці, які

не зможуть підтвердити свою кваліфікацію, можуть визнавати кваліфікацію шляхом складання іспиту.

Якщо говорити про фінансову складову, то поки що біженці з України отримували гроші за Законом про пільги шукачам притулку, якщо вони зареєстровані у Німеччині. Це також стосується всіх інших біженців, які подають заяву про надання притулку у ФРН, але ще не визнані біженцями. З 4 березня 2022 р. почала діяти «Директива про масовий приплив» – для біженців з України в Німеччині. Це змінило їхній статус. Таким чином вони отримують прямий захист як визнаний біженець без попереднього обстеження. Після цього люди з України отримують право на соціальні пільги, такі як Hartz IV, а також, наприклад, регулярне медичне страхування. Оскільки ЄС не запровадив «Директиву про масовий приплив» у 2015 р., люди з Сирії спочатку отримували гроші відповідно до Закону про пільги для шукачів притулку. У той час суми також були нижче стандартних ставок Hartz IV.

В контексті життя в Німеччині варто враховувати наявність системи штрафів, яка може виявитися нетиповою для українців. Особливу увагу приділяють дрібним порушенням та зобов'язанням, серед яких знаходиться щомісячна плата за послуги радіо і телебачення у розмірі 18,36 євро. Слід відзначити, що біженці звільнені від сплати цієї плати. Проте вони, так само як і інші громадяни, зобов'язані виплатити 60 євро за безквитковий проїзд у громадському транспорті та можуть бути покарані штрафами в метро, навіть у випадку ненавмисного переплутування вагону другого класу [133].

Розглянемо питання ментальних відмінностей, яке залишається важливим в контексті міграції та інтеграції біженців. Невід'ємною частиною цього аспекту є механізм «очікування - реальність», що викликає непорозуміння та труднощі для обох сторін. Німці виявляють бажання бачити біженців у роботі якнайшвидше, висуваючи вимоги щодо адаптації до німецького правопорядку. У той час як ця інтенсивність очікувань відбувається, мігранти, зі свого боку, можуть не бути готові швидко асимілюватися та підкорятися новій реальності. Часто ті, хто розглядав

міграцію як можливість отримати безкоштовні блага, швидко розуміють, що реальність вимагає від них значно більше. Частина таких осіб, що не втримала випробувань «очікувань – реальності», вже повернулася на батьківщину. До того ж, деякі отримувачі допомоги можуть виявити наївність, розглядаючи цю підтримку як можливість для постійних переїздів між Україною та Німеччиною, і це викликає занепокоєння німецького уряду. Такі сценарії розкривають відмінності у сприйнятті цієї допомоги, які часто не тільки не відзначаються великою вдячністю біженців, а й призводять до розчарування серед місцевого населення. Відчуття вдячності з боку біженців переплітається із сумом.

Тема медичної допомоги для українських біженців у ФРН досить актуальна. Зазначимо, що однією зі складних ситуацій є питання доступності медичної допомоги, адже іноді біженцям доводиться очікувати значний період – місяць або навіть декілька для отримання консультації від фахівця. Це може становити серйозну трудність у забезпеченні належного стану здоров'я для тих, хто опинився у новому середовищі. Зауважимо, що менталітет німецької культури визначає практику планування на великий термін, що відрізняється від деяких культур, включаючи українську. Це може призводити до деякого невідповідного очікування та вимог щодо вчасного отримання медичної допомоги. Треба відзначити, що біженці при реєстрації у країні вже отримують медичну страховку. Це означає, що українці можуть легко звернутися до лікаря й отримати всі важливі процедури [184]. Проте біженці не мають права на профілактичну допомогу, яка їм не потрібна для здоров'я. В області Нижньої Саксонії діють інші правила, там відповідні муніципалітети врегульовують медичне лікування шукачів притулку, що ускладнює його: біженці, які ще не мають права на притулок, повинні отримати медичну довідку з муніципалітету перед кожним візитом лікаря. Але також важливо, щоб усі біженці, визнані в Німеччині, отримували однакові соціальні пільги, тобто як українці, так і біженці з Сирії з дійсною посвідкою на проживання.

Щодо праці у ФРН, то «Директива про масовий приплив» ЄС також стосується дозволів на роботу. Вона гарантує як перебування біженців з України у Німеччині, так і дозвіл на працю у країні. В результаті вони можуть почати працювати відразу, і спочатку їм потрібен лише тимчасовий дозвіл імміграційних органів, так зване «посвідчення». Біженці з інших країн повинні спочатку пройти процедуру надання притулку і, таким чином, отримати дійсний дозвіл на проживання, перш ніж вони зможуть почати роботу. Кожен, хто має дійсну посвідку на проживання, має право на мінімальну заробітну плату, незалежно від походження та громадянства, пояснюють у департаменті економіки [44]. У травні 2022 р. біженці з України отримали право на всі курси підвищення кваліфікації, які пропонує центр зайнятості. Мова має першочерговий пріоритет, для всіх біженців, які можуть і хочуть працювати, тема мови та вивчення мови є центральними проблемами. Для цього Федеральне управління з питань міграції та біженців (Bamf) організовує інтеграційні та мовні курси. За даними Департаменту економіки, у питаннях визнання навчання не робиться різниці між біженцями з України та біженцями з інших країн походження. Регульовані професії також визнаються для біженців з України, якщо навчання є еквівалентним німецькому. Воно визнається незалежно від статусу проживання.

Сучасне існування українців за кордоном нині визначається різнобічним спектром труднощів, дрібниць та непорозумінь. Незалежно від характеру цих викликів, виявляється загальна тенденція – всі емігранти відчують певну тугу до рідної України та прагнуть якнайшвидше повернутися додому. Події, пов'язані з воєнним конфліктом Росії проти України, наступили як ключовий фактор, що фундаментально змінив життя більшості українців, які опинилися за кордоном.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну викликало руйнівний вплив на психологічне здоров'я українського населення. Активна фаза війни та відсутність безпечних укриттів сприяють загальній відчутній відсутності безпеки та нестабільності в їхньому житті. На тлі цього в Україні виникло

широко поширене упередження щодо психологічної допомоги, причому більшість суспільства не розрізняє психіатричну і психологічну допомогу, що ускладнює можливість отримання необхідної допомоги для поліпшення психічного стану. Реальні фактори стресу для українців, перебуваючи в умовах повномасштабної війни, виявляються не тільки внаслідок самого конфлікту, але також через низку інших важливих аспектів, таких як нестабільні фінансові обставини, загальна соціальна ситуація в країні, стан власного здоров'я, трудові перспективи та сімейні відносини. Ці фактори, взяті разом, мають безпосередній вплив на психічний стан практично кожного українця. Період російсько-української війни створює емоційний фон, де українці переживають невпинний потік емоцій, що, на жаль, часто визначаються втомою, напруженістю та втратою надії. Ці переважаючі емоції у настрої населення свідчать про складний психологічний вплив воєнного конфлікту на ментальний стан українців [31].

У цих умовах українці спрямовують свої зусилля на знаходження різноманітних варіантів подолання стресових ситуацій, розпочинаючи від уникнення реальності до активного спілкування з друзями та родичами. Здатність адаптуватися до складних обставин та знаходити способи підтримки є важливими аспектами в забезпеченні психічного благополуччя українців у змінених умовах. Сучасна українська громада, перебуваючи за кордоном, нерідко стикається із великою кількістю стереотипів щодо соціально-психологічної допомоги. Цей підхід утверджує, що лише особи з психічними розладами можуть потребувати такої допомоги, визначаючи її виключно у контексті психічного здоров'я. Проте це відображення не віддзеркалює справжній сенс та значення психічної допомоги загалом. Українці, що перебувають за кордоном, зіткнулися з рядом проблем, зокрема бажанням повернутися на батьківщину та пристосуванням до нового оточення. Важливо відзначити, що попри суттєві виклики, з якими стикаються українці, нинішнє соціальне піклування та підтримка, що надається від імміграційних країн, заслуговують визнання. Невпевненість та труднощі адаптації у новому

культурному середовищі є реальністю, яка заслуговує уваги. Важливим аспектом є те, як іммігранти асимілюються з врахуванням відмінностей у менталітеті, законах та бюрократичних процесах нової країни. Однак, необхідно пам'ятати, що процес інтеграції є взаємодією обох сторін, і українцям, приймаючи соціальну підтримку, також слід активно взаємодіяти та пристосовуватися до місцевого оточення.

Дотепер ми розглядали положення українських мігрантів у Федеративній Республіці Німеччина, зазирнули в глибини їхнього щоденного життя та прагнення адаптації в незвичних умовах [123]. Однак ключовою складовою реалізації цього процесу залишається не тільки власний бажаний курс мігранта, але й активна взаємодія з приймаючим суспільством, де виявлення ставлення до них визначає подальшу інтеграційну динаміку. Далі проаналізуємо статистику, опитування та дамо об'єктивну оцінку ставленню німецького суспільства до українських мігрантів.

Наприкінці листопада 2022 року Гамбурзький університет і GIGA опитали понад 2500 людей у Німеччині щодо їхнього ставлення до біженців. Це опитування є частиною програми моніторингу радикалізації MOTRA, яка фінансується Федеральним міністерством освіти та досліджень (BMBWF) і Федеральним міністерством внутрішніх справ і громадськості (BMI). Хоча більшість людей у Німеччині не відчують, що біженці загрожують їхньому способу життя чи цінностям, понад 61 відсоток вважають, що насильницькі злочинці приїжджають до ФРН з біженцями. Майже дві третини опитаних заперечують пришвидшення натуралізації біженців, хоча майже три п'ятих виступають за менш бюрократичне визнання шкільних і професійних кваліфікацій. Понад 58 відсотків людей не хочуть, щоб у їхньому районі будували житло для біженців. Однак 55 відсотків вважають, що в майбутньому біженці принесуть німецькій економіці більше користі, ніж шкоди.

Однак посилення на міжнародні гарантії прав людини особи, яка шукає захисту з боку такої організації, як Amnesty International, і наголос на ролі біженців як інвестиції в майбутнє з боку асоціацій роботодавців можуть

зменшити негативне сприйняття, пов'язане з біженцями. Проте конфронтація з негативними висловлюваннями щодо подальшого прийому біженців, які вказують на загрозу проникнення іноземних держав або існуючі обмеження можливостей, не впливає на ставлення респондентів до біженців.

Внаслідок нападу Росії на Україну в лютому 2022 року кількість людей з українським громадянством, які проживають в Німеччині, зросла в сім разів. Зараз у Німеччині проживає понад 1 мільйона українців. На початку 2023 року як німецька, так і європейська влада говорять про подальше посилення «міграційного тиску» на зовнішніх кордонах ЄС. Очевидно, очікується, що люди будуть ще прибувати до Німеччини у 2024 році, щоб шукати захисту.

Заява «Ми можемо це зробити!» була придумана колишнім канцлером Ангелою Меркель у відповідь на різке збільшення кількості біженців влітку 2015 року розглядалася і розглядається сьогодні як серед мігрантів, так і за кордоном як новаторський прояв нової німецької культури гостинності. Інтеграційний барометр, опублікований Експертною радою з питань інтеграції та міграції, вказує на те, що інтеграційний клімат за останні роки покращився й у 2022 році досяг найвищого значення з початку дослідження. Результати Лейпцизького дослідження авторитаризму показують, однак, зростання явно ксенофобських настроїв у всій Німеччині до 2018 року з подальшим спадом у Західній Німеччині та подальшим зростанням у Східній Німеччині [66]. Дослідження ставлення до біженців звертає увагу на той факт, що значна частина населення Німеччини продовжує сприймати імміграцію біженців як ризик, а не як можливість розвитку для країни.

Нинішнє ставлення населення Німеччини до людей, які втекли до ФРН, із суб'єктивним сприйняттям загрози, пов'язаної з цим, а також думки про заходи, вжиті під час прийому біженців – тобто, наскільки приймаються заходи підтримки та інтеграції для біженців населенням – є предметом наступних дискусій. З 11 по 21 листопада 2022 року Інститут кримінології Гамбурзького університету та Німецький інститут глобальних і регіональних досліджень (GIGA) / Інститут глобальних і регіональних досліджень імені

Лейбніца спільно провели перше опитування в рамках «Люди в Німеччині». Дослідження є частиною дослідницької мережі «Система моніторингу та платформа передачі радикалізації» (MOTRA). Протягом наступних 24 місяців проводилося репрезентативне онлайн-опитування в Німеччині раз на два місяці в рамках MiDInt. Важлива мета дослідження – зафіксувати вплив подій і політичних рішень, які мають міжнародне значення, на ставлення людей у Німеччині, а також мати можливість швидко реагувати на поточні події. MiDInt доповнює масштабне та репрезентативне опитування населення «Люди в Німеччині» (MiD), яке щорічно проводиться в рамках MOTRA з 2021 року, який реєструє доросле населення віком від 18 років, а також дослідження «Молоді люди в Німеччині» (JuMiD), яка кожні два роки опитує молодих людей віком від 16 до 21 року за допомогою репрезентативних вибірок.

В підсумку дослідження MiDInt, перша хвиля вивчає ставлення до біженців і заходи, вжиті для їх прийняття. З одного боку, були зафіксовані оцінки соціального тиску та загроз, пов'язаних з біженцями. З іншого боку, було досліджено прийняття заходів, які можна впровадити для підтримки та інтеграції біженців. Стосовно ставлення до біженців і сприйняття загрози, пов'язаної з їх прибуттям переконлива більшість (61,1 відсотка) сказали, що, на їхню думку, це насамперед те, що приводить насильницьких злочинців у ФРН, 45 відсотків асоціюють біженців із загальною загрозою для їхнього способу життя та цінностей. Думка про те, що біженці, які живуть у ФРН, завдають нашій економіці більше шкоди, ніж користі, відкидається незначною більшістю, але й тут загалом 45 відсотків частково або повністю погоджуються з таким негативним сприйняттям [58].

Що стосується заходів підтримки та інтеграції, які зараз обговорюються, майже дві третини (64,1 відсотка) опитаних відкидають швидшу натуралізацію біженців. За це лише 35,9 відсотка. Водночас понад три п'ятих (61,3 відсотка) частково або повністю погоджуються з твердженням, що існуючі шкільні та професійні кваліфікації біженців мають визнаватися у більш небюрократичний спосіб. Лише 41,6 відсотка людей у Німеччині вважають,

що було б добре, якби для біженців у їхньому районі було надано житловий простір. Переважна більшість у 58,4 відсотка відкидає це.

Таким чином, понад 50 відсотків людей у Німеччині загалом не вважають, що біженці загрожують своєму способу життя чи цінностям, і більшість також не бачить біженців як економічно шкідливих. Але група тих, хто поділяє негативні оцінки біженців, все ж дуже значна. Більшість німецького населення також виступає проти пришвидшення натуралізації й не хотіла б, щоб у їхніх околицях створили новий життєвий простір для біженців [132]. Водночас понад 60 відсотків виступають за менш бюрократичне визнання шкільних та професійних кваліфікацій. Загалом на поширення такого ставлення не впливають суттєво критичні заяви з боку політичної сторони, як з боку муніципалітетів, так і загальні негативні оцінки, як-от від партії AfD. Однак, враховуючи високий рівень негативного ставлення та потенційний потенціал соціального конфлікту, цей факт має лише надати певну впевненість.

Наступні аспекти видаються особливо актуальними для політичних суперечок. Просте прозоре повідомлення про майбутнє прибуття більшої кількості біженців не сприяє їх прийняттю. Зважаючи на повну відсутність позитивних коментарів, серед незначної частини населення Німеччини все ще існує сильне обурення, яке, однак, можна ефективно зрушити до більшого сприйняття за допомогою відповідної чіткої та явно позитивної комунікації. Як явне позитивне посилення на право людини на притулок у поєднанні з оптимістичним твердженням щодо великої готовності допомогти та підтримати серед населення, так і чітке та достовірне визначення існуючої позитивної переваги імміграції біженців як майбутні інвестиції в ринок праці та в систему пенсійного страхування можуть мати позитивний причинно-наслідковий вплив на прийняття біженців і відповідні заходи підтримки. Зокрема, наголошуючи на міжнародно гарантованих правах людини людей, які шукають захисту, у поєднанні з чітко оптимістичною оцінкою, нинішні

результати показують, що можна особливо суттєво зменшити негативне маркування біженців і підвищити прийнятність заходів для їх інтеграції.

Висновки до Розділу IV

У світлі нашого дослідження щодо положення мігрантів та ставлення до них, спрямованого на розгляд міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина, можна визначити ряд ключових аспектів, що визначають сучасні та динамічні міграційні процеси в Європі. Акцентуючи роль ФРН як провідного учасника у формуванні міграційної стратегії Європи, ми досліджували підходи Німеччини до прийому біженців, зокрема у контексті військової агресії Росії проти України у 2022 році. Аналіз демонструє відмінності у ставленні та методиках допомоги, а ключові міграційні закони та документи Німеччини свідчать про маневреність та пристосованість державної політики, спрямованої на відповідь на глобальні виклики. Важливим висновком є те, що міграційна політика країни-реципієнта, у даному випадку – Німеччини, є динамічною і адаптується до зовнішніх та внутрішніх реалій. Спроба розв'язання проблеми українських біженців стала важливим етапом для німецької міграційної системи, що об'єднує гуманітарні зобов'язання із політичною складністю. Майбутні зусилля ФРН у цій сфері слід враховувати, формуючи міжнародну політику, спрямовану на підтримку стабільності та співпраці в Європі. Визначаючи позитивні тенденції та реагуючи на виклики, Німеччина може продемонструвати відповідальний та гнучкий підхід до управління міграційними потоками, сприяючи тим самим спільному добробуту та розвитку регіону. Тепер щодо ставлення громадян Федеративної Республіки Німеччина до українських біженців, виявлено ряд перспектив та прогнозів на майбутнє цього соціального та геополітичного виклику. Відзначається, що на основі досвіду обробки попередніх міграційних потоків, включаючи кризу 2015 року з прийняттям сирійських біженців, Німеччина проявила гнучкість та адаптивність у вирішенні проблем

українських переселенців. Засвоєний досвід сприяють вдосконаленню міграційної системи, зокрема шляхом поліпшення процедур отримання статусу біженця та швидкої інтеграції в суспільство.

Окрім того, активний діалог та співпраця між владою та громадськістю можуть визначати позитивне ставлення до українських біженців. Запровадження освітніх та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення взаєморозуміння та подолання стереотипів, є важливим елементом формування позитивного сприйняття українських переселенців як активних учасників суспільства. Зазначено, що міжнародна співпраця та обмін досвідом можуть сприяти розвитку ефективних стратегій управління міграцією. ФРН, виступаючи у рамках Європейського Союзу та інших міжнародних форумів, може активно сприяти розподілу відповідальності та розробці спільних стратегій з іншими країнами для подолання міграційних викликів. З урахуванням цих аспектів можна спрогнозувати позитивний розвиток ставлення громадськості до українських біженців у майбутньому. Маючи минулий досвід та сприяючи вдосконаленню підходів, країна може продовжувати відігравати активну роль у сприянні стабільності та підтримці гуманітарних принципів на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

1. Під час дослідження, спрямованого на визначення категоріально-понятійного апарату та теоретико-методологічних підходів до здійснення аналізу міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина щодо громадян України в умовах російської агресії, ми отримали важливі висновки та підкреслили ключові аспекти дослідження. Перший етап дослідження передбачав аналіз та визначення основних понять та термінів, пов'язаних із міграційною політикою, міграційними процесами та їх впливом на суспільство. Було виокремлено теоретико-методологічні підходи, які були використані під час дослідження. Опираючись на теоретичні концепції, такі як глобалізація, соціальна інтеграція, гуманітарні аспекти міграції, було застосовано їх для аналізу міграційних процесів у контексті російської агресії та міграційної політики ФРН. Методологічний підхід базувався на аналізі статистичних даних, документальних джерел, інтерв'ю з експертами тощо.

2. Аналізуючи нормативно-правове забезпечення міграційної політики Федеративної Республіки Німеччина, ми визначили ключові аспекти та правові рамки, які регулюють міграційні процеси в країні. Міграційна політика ФРН базується на ряді важливих законів та документів, що визначають порядок надання статусу біженця, права та обов'язки мігрантів, процедури інтеграції та багато інших аспектів. Найважливішими актами є Закон про притулок і статус біженця, Закон про міграцію та звільнення від обов'язкового вибору місця проживання, а також міжнародні угоди, зокрема Женевська конвенція про статус біженців. Зазначені документи встановлюють правову базу для надання статусу біженця, а також інших форм міграційного регулювання. Треба відзначити, що в контексті російської агресії проти України, ФРН внесла зміни у своє нормативно-правове середовище, щоб легалізувати перебування українців, які шукають притулок в Німеччині. Це включало в себе розширення міграційних програм, спрощення процедур та

скорочення строків розгляду заяв на статус біженця. Така реакція ФРН на війну свідчить про гнучкість та адаптивність її міграційної політики.

Отже, нормативно-правове забезпечення міграційної політики ФРН відображає глибокий інтерес країни в забезпеченні прав людини та гуманітарних цінностей у світлі міграційних викликів. Ця політика також активно адаптується до зовнішніх змін і відповідає на реальні глобальні виклики.

3. Вивчаючи динаміку та характер міграційних потоків українців до Федеративної Республіки Німеччина в контексті широкомасштабного наступу Російської Федерації, ми зазначили ряд ключових тенденцій та змін, які відображають складні виклики та динаміку цього процесу. Спостерігається різке зростання екстренної міграції українців, викликане гострою політичною та військовою напругою в Україні. З 22 лютого 2023 року німецька міграційна політика стала стикатися з новими викликами, адаптуючись до раптового зростання потоку українських та інших мігрантів, що переполюють роки попередніх. Це свідчить про надзвичайну мобільність та відсутність стабільності українців у власній країні в умовах конфлікту. Окрім того, важливим відкриттям є збільшення кількості українців, які отримали статус постійного проживання в Німеччині. Це свідчить про те, що більшість з них обирає ФРН як свою нову довгострокову «домівку» та визнає міграційну політику країни як прийнятну та підтримуючу. Зменшення кількості запитань щодо притулку та високий рівень призначення статусу біженця також свідчать про ефективність та розробленість механізмів відповіді на міграційний наплив. Враховуючи вищезазвані факти та виклики, важливо підкреслити, що динаміка міграційних потоків українців до ФРН під впливом російської агресії в Україні суттєво вплинула на міграційну політику країни-реципієнта. Федеративна Республіка Німеччина виявила відкритість та готовність приймати та інтегрувати українців в умовах кризи, що свідчить про гуманітарний підхід та роль ФРН у сприянні стабільності та гуманітарним цінностям на міжнародній арені.

4. Дослідивши соціальний та економічний статус українців в Федеративній Республіці Німеччина, ми виявили ряд ключових аспектів, які відображають їхню інтеграцію та взаємодію з німецьким суспільством. Значна кількість молодих українських мігрантів та дітей вже успішно адаптувалися до німецької освітньої системи, що створює перспективи для їхньої подальшої інтеграції в німецьке суспільство. Ця інтеграція в освітню та культурну сфери сприяє підвищенню культурної рівноваги та взаєморозуміння між різними групами населення. Соціальний статус українських мігрантів в ФРН визначається їхніми можливостями на працевлаштування та доступом до соціальних послуг. Відзначимо, що Федеративна Республіка Німеччина розглядає українців, які отримали статус постійного проживання, як рівноправних членів суспільства, що мають право на працю та участь у громадському житті. Таким чином, аналіз соціального та економічного статусу українців в Німеччині вказує на позитивну тенденцію їхньої інтеграції та сприяння соціокультурному розвитку обох країн. Ця інтеграція, разом з гнучкою міграційною політикою ФРН, є важливим чинником для забезпечення стабільності та підтримки гуманітарних принципів на міжнародній арені.

Маючи завдання проаналізувати чотири ключові аспекти в контексті нашого дослідження, ми прийшли до висновку, що політика, яка проводиться Німеччиною відносно міграційних процесів, є динамічною та адаптивною, готовою відповідати на найскладніші виклики. У дослідженні розкрито гнучкість німецької міграційної політики, а також її здатність реагувати на виклики на міжнародній арені.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арович В. Які зміни чекають на українських біженців у Німеччині? Радіо свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/bizhentsi-nimechchyna-sotsialna-dopomoha-zminy-robota/32709776.html> (дата звернення:22.12.2023)
2. Бабенко О.Г. Міграційна політика Української держави на сучасному етапі (політологічний аспект): автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького / О.Г. Бабенко. – К., 1997. – 26 с.
3. Бурейко Н.Н. Международная миграция как предмет междисциплинарного исследования [Электронный ресурс] / Н.Н.Бурейко // *Studia Humanitatis*. – 2014. - № 4. - Режим доступа до ресурсу: http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/bureiko_1.pdf
4. Гантінгтон С. «Хто ми?» URL: <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/samuel-gantington-khto-mi/> (дата звернення: 17.12.2023)
5. Географічна енциклопедія України: В 3-х т. / Ред.-кол.: О.М. Маринич (відповід.ред.) та ін. - К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1990. - Т.2: З-О. - 480 с.
6. Ионцев В. Международная миграция населения: теория и история изучения / В. Ионцев. – М. : Диалог-МГУ, 1999. – 370 с.
7. Кравчина О. Інформаційні ресурси Німеччини та Словаччини для інтеграції українських дітей-біженців до шкільної системи. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/734612/> (дата звернення: 17.12.2023)
8. Міграційний профіль України. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/pr2014.pdf (дата звернення:27.11.2023)
9. Мостова І. Деякі параметри міграційного руху населення в Україні в 2010-2014 рр.: динаміка змін. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S

- 21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=dse_2016_2_17 (дата звернення:27.11.2023)
- 10.Нижнікова С. Сфери уразливості українок в умовах вимушеної міграції в Німеччину. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. серія: історія (oct 2023). URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/nzhist/index.php/nzhist/article/view/875/848> (дата звернення:22.12.2023)
- 11.Німеччина хоче прискорити інтеграцію українських біженців у свій ринок праці. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/10/18/7171679/> (дата звернення:22.12.2023)
- 12.Новосад К. Сучасні моделі дослідження міжнародної міграції. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1031032.pdf> (дата звернення: 17.12.2023)
- 13.Палагнюк О.В. Міграція як соціально-економічний феномен та геополітичний виклик розвитку сучасноо суспільства / О.В. Палагнюк // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Політологія. - 2014. - Т. 230, Вип. 218. - С. 39.
- 14.Пуригіна О. Міжнародна міграція : навч. посіб. / О. Г. Пуригіна, С. Е. Сардак. – Д. : – Вид–во ДНУ, 2009. – 352 с.
- 15.Римаренко Ю.І. Міжнародне міграційне право. Підручник. Університетський курс / Ю.І. Римаренко - К.: КНТ, 2007. - 640 с.
- 16.Риндзак О. Теорії міграції населення – основа удосконалення міграційної політики України. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/eko/10april2015/25.pdf> (дата звернення: 17.12.2023)
- 17.Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. URL: (дата звернення:27.11.2023)

18. Російсько-українська війна. Ч. 1: Неоголошена війна (20 лютого 2014 – 24 лютого 2022): рекомендаційний покажчик [Електронне видання] / уклад. Ю. І. Левченко; Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Наукова бібліотека. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. – 149 с.
19. Світлов О. Поняття «міграції»: сучасні погляди та можливі перспективи в контексті теорії соціальної мобільності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/229855988.pdf> (дата звернення: 17.12.2023)
20. Тоффлер Е. Індустріальна хвиля: як з'явилися масова освіта і лінійний час. URL: <https://www.ar25.org/article/industrialna-hvylya-yak-zyavylysyamassova-osvita-i-liniynyy-chas.html> (дата звернення: 17.12.2023)
21. Фесенко М. В. Консолідація суб'єктів світ-системи у розбудові нового міжнародного порядку / М. В. Фесенко. - Київ: Центр вільної преси, 2015. - 527 с.
22. § 24 AufenthG für geflüchtete aus der Ukraine ohne ukrainische Staatsbürgerschaft. URL: <https://www.lsvd.de/de/ct/6756-24-AufenthG-fuer-Gefluechtete-aus-der-Ukraine-ohne-ukrainische-Staatsbuergerschaft> (дата звернення: 27.11.2023)
23. § 73 Sonstige Beteiligungserfordernisse im Visumverfahren, im Registrier- und Asylverfahren und bei der Erteilung von Aufenthaltstiteln. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/__73.html (дата звернення: 27.11.2023)
24. 10 Jahre Flucht aus Syrien – Vom Willkommen zur Abschottung in Deutschland und Europa. URL: <https://www.proasyl.de/news/10-jahre-flucht-aus-syrien-vom-willkommen-zur-abschottung-in-deutschland-und-europa/> (дата звернення: 27.11.2023)
25. Abkommen über die Rechtsstellung der Flüchtlinge vom 28. Juli 1951. URL: <https://www.unhcr.org/dach/wp->

- content/uploads/sites/27/2017/03/Genfer_Fluechtlingskonvention_und_New_Yorker_Protokoll.pdf (дата звернення:27.11.2023)
- 26.Amnesty kritisiert ungleiche Behandlung von Geflüchteten. URL: <https://www.mdr.de/nachrichten/deutschland/gesellschaft/flucht-asyl-dublin-regeln-ukraine-100.html> (дата звернення:27.11.2023)
- 27.Are Germany and the EU prepared for a new influx of refugees? URL: <https://www.dw.com/en/are-germany-and-the-eu-prepared-for-a-new-influx-of-refugees/a-52651926> (дата звернення:05.03.2023)
- 28.Asyl und Migration Grundlagen und Begriffe. URL: <https://www.amnesty.ch/de/themen/asyl-und-migration/zahlen-fakten-und-hintergruende/grundlagen-und-begriffe#> (дата звернення:27.11.2023)
- 29.Asylgesetz (AsylG) § 3 Zuerkennung der Flüchtlingseigenschaft. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/__3.html (дата звернення:27.11.2023)
- 30.Asylgesetz (AsylG) § 4 Subsidiärer Schutz. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/__4.html (дата звернення:27.11.2023)
- 31.Asylpolitik. URL: https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/de/FTU_4.2.2.pdf (дата звернення:27.11.2023)
- 32.Außenpolitik Deutschland. URL: <https://www.fes.de/wissen/aussenpolitik> (дата звернення:27.11.2023)
- 33.BAG EJSA Migration_News.URL: <https://www.bagejsa.de/2023/02-bagejsa-migration-news-iv> (дата звернення:27.11.2023)
- 34.BAMF.Asylberechtigung. URL: <https://www.bamf.de/DE/Themen/AsylFluechtlingschutz/AblaufAsylverfahrens/Schutzformen/Asylberechtigung/asylberechtigung-node.html> (дата звернення:27.11.2023)
- 35.Beichelt T. Decision-Making and European Policy Coordination in the German Federal Government. URL: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2017/10/GEPS-05-17-Decision-Making-and-European-Policy->

- Coordination-in-the-German-Federal-Government.pdf (дата звернення:29.05.2017)
- 36.Berlinghoff M. Geschichte der Migration in Deutschland. URL: (дата звернення:27.11.2023)
- 37.Biscop S., Whitman R.G. The European Security Strategy, 2012, P.38-49
- 38.Boll C., Birkeneder A., Castiglioni L., Chabursky S., Gutt J., Gendlgruber M., Kanamüller A., Langmeyer A., Langner R., Liel C., Mairhofer A., Peucker A., Pluto L., Reinhardt M., Schlimbach T., Van Santen E., Walper S. Ukrainische Geflüchtete in Deutschland. URL: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2023/Abschlussbericht_Ukraineforschung_am_DJI_final.pdf (дата звернення:27.11.2023)
- 39.Böttger K., Jopp M. Grundlinien deutscher Europapolitik. URL: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2017/03/01-Grundlinien-deutscher-Europapolitik-B%3%Böttger-Jopp.pdf> (дата звернення:01.03.2017)
- 40.Brandis C. Mehr Geld, schneller in Jobs: Ukrainer werden gegenüber Flüchtlingen aus Syrien bevorzugt behandelt. URL: <https://www.businessinsider.de/politik/deutschland/mehr-geld-schneller-in-jobs-ukrainer-werden-gegenueber-fluechtligen-aus-syrien-bevorzugt-behandelt-a/> (дата звернення:20.04.2022)
- 41.Brücker H. Geflüchtete aus der Ukraine: Eine Einschätzung der Integrationschancen. URL: <https://doku.iab.de/forschungsbericht/2022/fb0422.pdf> (дата звернення: 22.12.2023)
- 42.Bundesagentur für Arbeit 2023. Aktuelle Meldungen 2023. URL: <https://web.arbeitsagentur.de/weiterbildungssuche/news> (дата звернення:27.11.2023)
- 43.Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Aktuelle Zahlen. URL: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Statistik/AsylinZahlen/aktuelle-zahlen-november-2022.pdf?__blob=publicationFile&v=3 (дата звернення:27.11.2023)

44. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. Die Datenbank des Statistischen Bundesamtes. URL: <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online> (дата звернення: 27.11.2023)
45. Bundeswehr nimmt diesmal keine Flüchtlinge auf. URL: https://www.aachener-zeitung.de/lokales/aachen/bundeswehr-nimmt-diesmal-keine-fluechtlinge-auf_aid-67461867 (дата звернення: 24.05.2022)
46. Buzan B., Waever Ü., DeWilde J. Security: A New Framework for Analysis / B. Buzan, Ü. Waever, J. DeWilde - Boulder CO.: Lynne Rienner, – 1998. – 241 p.
47. Chapple N. Why didn't Syrian refugees get the same welcome? URL: <https://www.exberliner.com/politics/why-didnt-syrian-refugees-get-the-same-welcome/> (дата звернення: 27.11.2023)
48. Charta der Grundrechte der Europäischen Union. URL: <https://dejure.org/gesetze/GRCh> (дата звернення: 27.11.2023)
49. Charta der Grundrechte der Europäischen Union. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_de.pdf (дата звернення: 27.11.2023)
50. Cohesion Policy and Germany. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/cohesion-policy-achievement-and-future-investment/factsheet/germany_en.pdf (дата звернення: 06.10.2019)
51. Conflict in Ukraine. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine> (дата звернення: 12.05.2022)
52. Convention relating to the Status of Refugees. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.23_convention%20refugees.pdf (дата звернення: 27.11.2023)
53. Czymara C. S., Dochow S. Mass Media and Concerns about Immigration in Germany in the 21st Century: Individual-Level Evidence over 15 Years. URL: <https://doi.org/10.1093/esr/jcy019> (дата звернення: 27.11.2023)

54. Das Einmaleins des Asyl- und Aufenthaltsrechts in Deutschland.
URL: <https://vhs-ehrenamtsportal.de/wissen/integration/asylrecht-und-behoerdendenschungel/das-einmaleins-des-asyl-und-aufenthaltsrechts-in-deutschland> (дата звернення: 27.11.2023)
55. Destatis.de. Bevölkerung nach Migrationshintergrund und Geschlecht.
URL: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Migration-Integration/Tabellen/liste-migrationshintergrund-geschlecht.html> (дата звернення: 27.11.2023)
56. Destatis.de. Gesellschaft. URL: https://www.destatis.de/DE/Im-Fokus/Ukraine/Gesellschaft/_inhalt.html (дата звернення: 27.11.2023)
57. Deutsche bilaterale Unterstützungsleistungen für die Ukraine und Menschen aus der Ukraine.
URL: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/974430/2167632/19a9c5cad6f80e4f4d151372316fdcf/2023-02-24-deutsche-bilaterale-unterstuetzungsleistungen-fuer-die-ukraine-data.pdf?download=1> (дата звернення: 24.02.2023)
58. Deutschland als verantwortungsbewusster Partner in Europa und der Welt
URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/ix-deutschland-als-verantwortungsbewusster-partner-in-europa-und-der-welt-461448> (дата звернення: 22.02.2019)
59. Deutschland braucht eine Nationale Sicherheitsstrategie.
URL: <https://dip.bundestag.de/vorgang/deutschland-braucht-eine-nationale-sicherheitsstrategie/298069?f.deskriptor=Au%C3%9Fenpolitik&start=25&rows=25&pos=34> (дата звернення: 27.11.2023)
60. Deutschland-Chronik bis 2000. 26. März 1995.
URL: <https://www.bpb.de/themen/zeit-kulturgeschichte/deutschland-chronik/132497/26-maerz-1995/> (дата звернення: 27.11.2023)
61. DeZIM. Ein Jahr nach dem Angriff auf die Ukraine.
URL: <https://www.dezim-institut.de/presse/presse-detail/ein-jahr-nach-dem-angriff-auf-die-ukraine/> (дата звернення: 27.11.2023)

- 62.DeZIM. Kein Kipppunkt in Sicht: Solidarität mit Geflüchteten aus der Ukraine bleibt hoch. URL: <https://www.dezim-institut.de/aktuelles/aktuelles-detail/kein-kipppunkt-in-sicht-solidaritaet-mit-gefluechteten-aus-der-ukraine-bleibt-hoch/> (дата звернення:27.11.2023)
- 63.Die Folgen des Ukrainekriegs in Deutschland. URL: <https://www.lpb-bw.de/zeitenwende-in-deutschland> (дата звернення:12.03.2023)
- 64.Die Gemeinsame Sicherheits- und Verteidigungspolitik (GSVP). URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/de/sheet/159/gemeinsame-sicherheits-und-verteidigungspolitik> (дата звернення:14.11.2023)
- 65.Die Genfer Flüchtlingskonvention. URL: <https://www.unhcr.org/dach/de/ueber-uns/unser-mandat/die-genfer-fluechtlingskonvention> (дата звернення:27.11.2023)
- 66.Dollmann J., Jacobsen J., Mayer S. Ein Jahr Angriffskrieg: Anhaltend große Solidarität mit ukrainischen Geflüchteten und hohe Unterstützung für Sanktionen gegen Russland. URL: https://www.dezim-institut.de/fileadmin/user_upload/DeZIM/PDF/Ukraine/Ein_Jahr_Angriffskrieg__Anhaltend_gro%C3%9Fe_Solidarit%C3%A4t_mit_ukrainischen_Gefl%C3%BChteten_und_hohe_Unterst%C3%BCtzung_f%C3%BCr_Sanktionen_gegen_Russland.pdf (дата звернення:27.11.2023)
- 67.Durchführungsbeschluss (EU) 2022/382 des Rates vom 4. März 2022 URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382> (дата звернення: 22.12.2023)
- 68.Durchführungsbeschluss (EU) 2022/382 DES RATES vom 4. März 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382> (дата звернення:27.11.2023)
- 69.Düvell F. Die russische Bedrohung der Ukraine: Was könnte das für Vertreibung und Flucht bedeuten? URL: <https://fluchtforschung.net/die-russische-bedrohung-der-ukraine-was-konnte-das-fur-vertreibung-und-flucht-bedeuten/> (дата звернення: 22.12.2023)

- 70.Eberl J. M., Meltzer C., Heidenreich T., Herrero B., Theorin N., Lind F., Strömbäck, J. The European media discourse on immigration and its effects: a literature review. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23808985.2018.1497452> (дата звернення:27.11.2023)
- 71.Echterhoff G., Hellmann J. H., Back M. D., Kärtner J., Morina N., Hertel G. Psychological antecedents of refugee integration (PARI). URL: <https://doi.org/10.1177/1745691619898838> (дата звернення:27.11.2023)
- 72.Echterhoff, G., Becker, J. C., Knausenberger, J., Hellmann, J. Helping in the context of refugee immigration. URL: <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.08.035> (дата звернення:27.11.2023)
- 73.Eckert M., Nieberg I. Deutschlands Rolle in Europa: Führungsmacht oder Vetospieler? URL: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2017/04/Eckert-Nieberg-Deutschlands-Rolle-in-Europa.pdf> (дата звернення:16.04.2017)
- 74.Engagement für Frieden und Sicherheit. URL: <https://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/de/politik-deutschland/aussenpolitik-engagement-fuer-frieden-und-sicherheit> (дата звернення:27.11.2023)
- 75.Ereignisse im Russland-Ukraine-Krieg im Rückblick KW 11. URL: <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/ereignisse-im-russland-ukraine-krieg-im-rueckblick-kw-11,SyBZtyZ> (дата звернення:21.03.2022)
- 76.Erklärungen zum Inkrafttreten des Schengener Abkommens. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/erklarungen-zum-inkrafttreten-des-schengener-abkommens-790628#:~:text=M%C3%A4rz%201995%20folgende%20Erkl%C3%A4rung%20ab,%2C%20Niederlande%2C%20Spanien%20und%20Portugal.> (дата звернення:27.11.2023)
- 77.EU plans tougher controls in migration policy overhaul. URL: <https://www.dw.com/en/eu-plans-tougher-controls-in-migration-policy-overhaul/a-55024569> (дата звернення:23.09.2020)

- 78.Eurodac. URL: <https://www.bfdi.bund.de/DE/Fachthemen/Inhalte/Europa-Internationales/EURODAC.html> (дата звернення:27.11.2023)
- 79.EURODAC-Verordnung (603/2013).
URL: <https://www.asyl.net/recht/gesetzestexte/eu-recht/verordnungen/eurodac-verordnung-6032013> (дата звернення:27.11.2023)
- 80.Europäischer Pakt zu Einwanderung und Asyl. URL: <https://eur-lex.europa.eu/DE/legal-content/summary/european-pact-on-immigration-and-asylum.html> (дата звернення:27.11.2023)
- 81.European security strategy.
URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf> (дата звернення:10.11.2023)
- 82.Eurostat. Temporary protection for persons fleeing Ukraine - monthly statistics.
URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics(дата звернення: 22.12.2023)
- 83.Flucht vor dem Krieg in der Ukraine: Mehr als zwei Millionen Menschen fliehen. URL: <https://unric.org/de/ukraine09032022/> (дата звернення:09.03.2022)
- 84.Flüchtlinge aus der Ukraine. URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html> (дата звернення:27.11.2023)
- 85.Flüchtlinge und Schutzsuchende in Deutschland.URL: <https://www.lpb-bw.de/fluechtlingsproblematik.html> (дата звернення:12.10.2023).
- 86.Flüchtlingskrise: Wie die EU Deutschland bei der Integration von Flüchtlingen hilft. URL: https://ec.europa.eu/germany/node/7111_de (дата звернення:21.11.2018)
- 87.Fnfeurope.The German Council Presidency – Migration Policy Expectations. URL: <https://fnf-europe.org/2020/06/29/the-german-council-presidency-migration-policy-expectations/> (дата звернення:29.06.2020)

88. For as long as it takes: Germany's support for Ukraine. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/ukraine-solidarity/2513994> (дата зверення: 21.03.2023)
89. Fragen und Antworten zu Waffenlieferungen. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/krieg-in-der-ukraine/faq-waffenlieferungen-2027766> (дата зверення: 04.04.2023)
90. Funda T. Europapolitische Prioritäten Deutschlands in den Bereichen Innere Sicherheit, Asyl- und Einwanderungspolitik. URL: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2016/07/Tekin-Europapolitische-Priorit%C3%A4ten-Deutschlands-in-den-Bereichen-Innere-Sicherheit-Asyl-und-Einwanderungspolitik.pdf> (дата зверення: 22.07.2016)
91. Gemeinsam die Einwanderungsgesellschaft Gestalten. URL: https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/themen/heimat-integration/integration/bericht-fk-integrationsfaehigkeit.pdf?__blob=publicationFile&v=2 (дата зверення: 27.11.2023)
92. Gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik (GASP). URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/aussenpolitik/europa/aussenpolitik/gasp/uebersicht/201772> (дата зверення: 31.01.2020)
93. German government launches drive to get more Ukrainian and other refugees into jobs. URL: <https://www.euronews.com/business/2023/10/18/german-government-launches-drive-to-get-more-ukrainian-and-other-refugees-into-jobs> (дата зверення: 17.12.2023)
94. Germany's wide-ranging and long-term commitment to Ukraine. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/ukraine-support/2510752> (дата зверення: 08.02.2022)
95. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 24

Aufenthaltsgewährung zum vorübergehenden Schutz.
URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___24.html (дата звернення:27.11.2023)

96.Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 25 Aufenthalt aus humanitären Gründen. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___25.html (дата звернення:27.11.2023)

97.Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 25a Aufenthaltsgewährung bei gut integrierten Jugendlichen und jungen Volljährigen. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___25a.html (дата звернення:27.11.2023)

98.Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 25b Aufenthaltsgewährung bei nachhaltiger Integration. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___25b.html (дата звернення:27.11.2023)

99.Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 26 Dauer des Aufenthalts. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___26.html (дата звернення:27.11.2023)

100. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG) § 39 Zustimmung zur Beschäftigung. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/___39.html (дата звернення:27.11.2023)

101. Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet 1) (Aufenthaltsgesetz - AufenthG)

102. Gesetz über die Zusammenarbeit von Bund und Ländern in Angelegenheiten der Europäischen Union. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/euzblg/BJNR031300993.html> (дата звернення:22.09.2009)

103. Gesetz über die Zuweisung und Aufnahme ausländischer Flüchtlinge (Flüchtlingsaufnahmegesetz - FlüAG).
URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=1000000000000000000407 (дата звернення:27.11.2023)
104. Gökkaya H. "Wer bereits 2015 Menschen aus Syrien half, wird tendenziell auch jetzt wieder aktiv"
URL: <https://www.rbb24.de/politik/thema/Ukraine/beitraege/ukrainer-syrer-afghanen-unterschiede-hilfsbereitschaft-asyl-krieg-flucht-berlin.html> (дата звернення:17.03.2022)
105. Governance of Migrant Integration in Germany. URL: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/governance/germany> (дата звернення:21.11.2019)
106. Griesbach J. Syrer in Rostock teilen das Schicksal der Ukrainer.
URL: <https://www.nnn.de/lokales/rostock/artikel/syrische-und-ukrainische-kriegsfluechtlinge-in-rostock-vereint-22849592> (дата звернення:20.03.2022)
107. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 16a.
URL: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_16a.html (дата звернення:27.11.2023)
108. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland.
URL: <https://www.bundestag.de/gg> (дата звернення:27.11.2023)
109. Grundzüge der Verteidigungspolitik Deutschlands im Jahr 2023.
URL: <https://www.bmvg.de/de/aktuelles/fragen-antworten-verteidigungspolitischen-richtlinien-2023-5707358> (дата звернення:27.11.2023)
110. Hagedorn A. Migrations-Pakt. URL: <https://www.dw.com/de/eu-innenminister-einig-%C3%BCber-migrations-pakt/a-3670963> (дата звернення:27.11.2023)
111. Härtel A. Das deutsch-ukrainische Verhältnis am Beginn der Post-Merkel-Ära. URL: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021A69/> (дата звернення: 04.11.2021)

112. Hebenstreit T., Toyka-SeidSchengener C. Abkommen tritt in Kraft, 1995. URL: <https://www.hanisauland.de/wissen/kalender-allgemein/kalender/schengener-abkommen-unterzeichnet> (дата звернення:27.11.2023)
113. Heuser H., Junghans J., Kluth W. Der Schutz vulnerabler Personen im Flucht- und Migrationsrecht. URL: https://www.vulner.eu/70317/uvHW-241-7_KOMPLETT.pdf (дата звернення:27.11.2023)
114. Hnylytska A., Mykhaylyuk O. Evolution of side support FRN European integration efforts for Ukraine. URL: <https://sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj21-03-033/3845> (дата звернення:27.11.2023)
115. Hofmann F. Russia's war in Ukraine: Germany faces a reckoning. URL: <https://www.dw.com/en/russias-war-in-ukraine-germany-faces-a-reckoning/a-61713248> (дата звернення:07.05.2022)
116. Hons N., Klooß K. Syrien und Ukraine – Hat sich Bremens Willkommenskultur verändert? URL: <https://www.butenunbinnen.de/nachrichten/syrien-krieg-und-ukraine-krieg-hat-sich-die-willkommenskultur-gewandelt-100.html> (дата звернення:14.05.2022)
117. Integrationsmonitoring der Länder. URL: https://www.integrationsmonitoring-laender.de/documents/laendermonitoring-2023-barrierefrei-1682324950_1682325277.pdf (дата звернення:27.11.2023)
118. IOM. Migration in Ukraine. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/iom-ukraine_facts-eng_2019.pdf (дата звернення:27.11.2023)
119. IT-Probleme verzögern Registrierung ukrainischer Flüchtlinge in Deutschland. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/ukraine-fluechtlinge-in-deutschland-it-probleme-verzoegern-registrierung-a-b2b8a4ab-ba92-4e23-aed6-d858b7b1aaba> (дата звернення:06.05.2022)

120. Ivanov R. Die Ukraine in den Augen Deutschlands. URL: https://www.giz.de/de/downloads/Die-Ukraine-in-den-Augen-Deutschlands_de.pdf (дата звернення: 23.07.2020)
121. Kirby P. Why has Russia invaded Ukraine and what does Putin want? URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-56720589> (дата звернення: 09.05.2022)
122. Konflikt zwischen Russland und der Ukraine und dem Westen. URL: <https://www.politische-bildung.de/proteste-ukraine> (дата звернення: 22.01.2019)
123. Kortschik F. Erschöpfte Kapazitäten, wachsender Widerstand. URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/kommunen-fluechtlingsaufnahme-erschoepfte-kapazitaet-100.html> (дата звернення: 27.11.2023)
124. Kossowska M., Szwed P., Szumowska E., Perek-Białas J., Czernatowicz-Kukuczka A. The role of fear, closeness, and norms in shaping help towards war refugees. URL: <https://doi.org/10.1038/s41598-023-28249-0> (дата звернення: 27.11.2023)
125. Krieg in der Ukraine. URL: <https://www.integrationsbeauftragte.de/ib-de/staatsministerin/krieg-in-der-ukraine> (дата звернення: 13.04.2022)
126. Landeszentrale für politische Bildung Baden-Württemberg. Die Zeitenwende in Deutschland. URL: <https://www.lpb-bw.de/zeitenwende-in-deutschland> (дата звернення: 27.11.2023)
127. Lange N. 10 Ways Germany Can Help Ukraine. URL: <https://cepa.org/10-ways-germany-can-help-ukraine/> (дата звернення: 27.04.2022)
128. Lapshyna I. Ukraine – Emigration and Displacement in Past and Present. URL: <https://www.bpb.de/themen/migration-integration/laenderprofile/english-version-country-profiles/510002/ukraine-emigration-and-displacement-in-past-and-present/> (дата звернення: 27.11.2023)
129. Lechner C. Atanisev K. Integration von Migrantinnen in Deutschland: Politiken und Maßnahmen.

- URL: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/EMN/EMNDeutschlandPaper/emn-dp-1-2023-integration-migrantinnen.pdf?__blob=publicationFile&v=13 (дата звернення:27.11.2023)
130. Loelke S., Röger A. Die unbequeme Wahrheit. URL: https://www.t-online.de/nachrichten/ausland/id_92045628/ukraine-fluechtlinge-privilegien-in-deutschland-von-denen-2015-keine-rede-war.html (дата звернення:06.05.2022)
131. LPB. Ukraine-Konflikt. URL: <https://www.lpb-bw.de/ukrainekonflikt> (дата звернення: 09.03.2021)
132. LPB. Ukraine-Krieg 2022 –Russland-Ukraine-Konflikt erklärt. URL: <https://www.lpb-bw.de/ukrainekonflikt> (дата звернення:23.05.2022)
133. Maihold G., Mair S., Müller M., Vorrath J., Wagner C. Deutsche Außenpolitik im Wandel. URL: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021S15/> (дата звернення:27.11.2023)
134. Mäurer D. Deutlich mehr illegale Einreisen. URL: <https://www.tagesschau.de/inland/bundespolizei-illegale-einreisen-103.html> (дата звернення:27.11.2023)
135. McGuinness D. Ukraine war: Germany's conundrum over its ties with Russia. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61118706> (дата звернення:18.04.2022)
136. Mediendienst Integration. Einstellungen zu Integration und Migration. URL: <https://mediendienst-integration.de/integration/einstellungen.html> (дата звернення:27.11.2023)
137. Mediendienst Integration. Flüchtlinge aus der Ukraine. URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html> (дата звернення:27.11.2023)
138. Migrantinnen und Migranten Rechte. URL: <https://www.migrationdataportal.org/de/themes/migrantinnen-und-migranten-rechte> (дата звернення:27.11.2023)

139. Migration data portal. Migration Overview. URL: <https://www.migrationdataportal.org/ukraine/migration-overview> (дата звернення:27.11.2023)
140. Migration theory: talking across disciplines / Edited by Caroline B.Brettell, James F.Hollifield. - Routledge, New York and London, 2000. - 240 p.
141. Migrationsrecht an der Schnittstelle zum Sozialgesetzbuch (SGB) Achtes Buch (VIII) – Kinder- und Jugendhilferecht. URL: https://www.eh-berlin.de/fileadmin/Redaktion/2_PDF/pdf_Veranstaltungen/Tagungen/Reader_Migrations_R.pdf (дата звернення:27.11.2023)
142. Müller B.-B. Deutsche Prioritäten für Europas Außen-, Sicherheits- und Verteidigungspolitik Gisela. URL: <http://iep-berlin.de/wp-content/uploads/2017/04/M%C3%BCller-Brandeck-Bosquet-ASP.pdf> (дата звернення:01.04.2017)
143. Murray M. Germany extends protection status for Ukrainian refugees until March 2025. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/germany-extends-protection-status-ukrainian-refugees-until-march-2025-2023-11-24/> (дата звернення: 17.12.2023)
144. Murray, K., Marx, D. M. (2013). Attitudes toward unauthorized immigrants, authorized immigrants, and refugees. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(3), 332– 341 p.
145. Nagornyak T. State and Society in the context of Ukrainian events late 2013 - early 2014 / T. Nagornyak // *Evropský politický a právní diskurs.* – 2014. - Sv.1 – 4 vydani. – P. 4-27.
146. NDR. Krieg in der Ukraine: Putin warnt vor weiteren Waffenlieferungen. URL: <https://www.ndr.de/nachrichten/info/Krieg-in-der-Ukraine-Putin-warnt-vor-weiteren-Waffenlieferungen,russlandkrise100.html> (дата звернення:28.05.2022)
147. Neu in Deutschland: Was Flüchtlinge aus der Ukraine beachten sollten. URL: <https://www.verbraucherzentrale.de/wissen/vertraege->

reklamation/kundenrechte/neu-in-deutschland-was-fluechtlinge-aus-der-ukraine-beachten-sollten-71305 (дата звернення:29.04.2022)

148. Neuerer D. „Dieses Chaos gefährdet Frauen und Kinder“ – Union sieht gravierende Mängel bei Flüchtlingsaufnahme. URL: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/ukraine-krieg-dieses-chaos-gefaehrdet-frauen-und-kinder-union-sieht-gravierende-maengel-bei-fluechtlingsaufnahme/28244650.html> (дата звернення:12.04.2022)

149. Packroff J. Gibt es in Deutschland Flüchtlinge „erster und zweiter Klasse“? URL: <https://www.euractiv.de/section/eu-aussenpolitik/news/gibt-es-in-deutschland-fluechtlinge-erster-und-zweiter-klasse/> (дата звернення:27.11.2023)

150. Panchenko T. Wie geht es ukrainischen Geflüchteten in Deutschland? Ergebnisse von ifo-Umfragen. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/279743/1/ifo-sd-2023-10-s52-62.pdf> (дата звернення:27.11.2023)

151. Pieper O., Richtmann M. Asyl: Welche Regeln und Leistungen gelten für Ukraine-Flüchtlinge? URL: <https://www.dw.com/de/asyl-welche-regeln-und-leistungen-gelten-f%C3%BCr-ukraine-fl%C3%BChtlinge/a-60961795> (дата звернення:03.04.2022)

152. Politisch verfolgte Menschen werden geschützt. URL: <https://www.nachrichtenleicht.de/das-grundgesetz-einfach-erklart-artikel-16a-100.html#:~:text=Artikel%2016%20hat%20noch%20einen,werden%20in%20ihrer%20Heimat%20verfolgt.> (дата звернення:27.11.2023)

153. Prioritäten des Bundeshaushalts 2024. URL: <https://www.bagejsa.de/2023/02-bag-ejsa-migration-news-iv#article-8161> (дата звернення:27.11.2023)

154. Ravenstein E. G The Laws of Migration / E.G.Ravenstein // Journal of Statistical Society of London. – 1885. – Vol. 48. № 2.– P. 167-235.

155. Refugees from Ukraine in Germany: Fleeing the War and Starting Life in a New Country.
URL: https://www.bib.bund.de/EN/Research/Migration/Projects/pdf/2023-01-02-Ukraine-Summary-ENG.pdf?__blob=publicationFile&v=5 (дата звернення: 17.12.2023)
156. Reithofer R. Der seidene Faden der Solidarität.
URL: <https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/politik/oesterreich/2142001-Der-seidene-Faden-der-Solidaritaet.html> (дата звернення: 28.03.2022)
- RESPEKT: Geflüchtete 1. und 2. Klasse?
URL: <https://www.br.de/extra/respekt/schutz-von-gefluechteten-100.html> (дата звернення: 27.11.2023)
157. Richter T., Kleinschnittger J., Brettfeld K., Wetzels K. Bedrohung und Integration: Einstellungen zu Flüchtlingen in Deutschland.
URL: <https://www.giga-hamburg.de/de/publikationen/giga-focus/bedrohung-und-integration-einstellungen-zu-fl%C3%BChtlingen-in-deutschland> (дата звернення: 27.11.2023)
158. Richtlinie 2001/55/EG des Rates vom 20. Juli 2001 über Mindestnormen für die Gewährung vorübergehenden Schutzes im Falle eines Massenzustroms von Vertriebenen und Maßnahmen zur Förderung einer ausgewogenen Verteilung der Belastungen, die mit der Aufnahme dieser Personen und den Folgen dieser Aufnahme verbunden sind, auf die Mitgliedstaaten.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/ALL/?uri=CELEX%3A32001L0055> (дата звернення: 27.11.2023)
159. Richtlinie 2001/55/EG des Rates vom 20. Juli 2001 über Mindestnormen für die Gewährung vorübergehenden Schutzes im Falle eines Massenzustroms von Vertriebenen und Maßnahmen zur Förderung einer ausgewogenen Verteilung der Belastungen, die mit der Aufnahme dieser Personen und den Folgen dieser Aufnahme verbunden sind, auf die Mitgliedstaaten.
URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32001L0055#:~:text=\(5\)%20Die%2](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32001L0055#:~:text=(5)%20Die%2)

0Richtlinie%20ber%20C3%20BChrt%20nicht,Regelungen%20zu%20treffen%20oder%20beizubehalten.&text=(1)%20Unbeschadet%20des%20Artikels%206,des%20vor%20C3%20Bcbergehenden%20Schutzes%20ein%20Jahr. (дата звернення:27.11.2023)

160. Richtlinie 2009/31/eg des europäischen parlaments und des rates vom 23. April 2009. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:140:0114:0135:de:PDF> (дата звернення:27.11.2023)

161. Richtmann M. Ukraine: Schafft Deutschland die Integration von Geflüchteten? URL: <https://www.dw.com/de/ukraine-schafft-deutschland-die-integration-von-gefl%C3%BCchteten/a-61308731> (дата звернення:31.03.2022)

162. Rietig V., Müller A. The New Reality: Germany Adapts to Its Role as a Major Migrant Magnet. URL: https://www.migrationpolicy.org/article/new-reality-germany-adapts-its-role-major-migrant-magnet?gclid=CjwKCAiAqY6tBhAtEiwAHeRopTICg4hG_RupTjogE4Qw-dVAmjdv3_7ow14ayjGdfyXchvZ3BcXIgRoChOoQAvD_BwE (дата звернення: 17.12.2023)

163. Rogova D. Financial aid for refugees in Germany in 2023. URL: <https://visitworld.today/blog/1715/financial-aid-for-refugees-in-germany-in-2023> (дата звернення: 17.12.2023)

164. Rovenchak O. Sociocultural characteristics of modern Ukrainian emigration to Germany. URL: <file:///C:/Users/%D0%AE%D0%BB%D0%B8%D1%8F%20%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/Downloads/78171-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-184171-1-10-20161222.pdf> (дата звернення:27.11.2023)

165. Russia-Ukraine War. URL: <https://www.nytimes.com/news-event/ukraine-russia> (дата звернення:14.05.2022)
166. Schammann H., Münch S. An den Grenzen? Ausländerbehörden zwischen Anspruch und Alltag. URL: https://www.bertelsmannstiftung.de/fileadmin/files/Projekte/Migration_fair_gestalten/Auslaenderbehoerden_zwischen_Anspruch_und_Alltag.pdf (дата звернення:27.11.2023)
167. Schmitz S., Schwanhäuser S., Siegert M., Steinhauer W. Ukrainian Refugees: Nearly Half Intend to Stay in Germany for the Longer Term. URL: https://www.diw.de/de/diw_01.c.878215.de/publikationen/weekly_reports/2023_28_1/ukrainian_refugees__nearly_half_intend_to_stay_in_germany_for_the_longer_term.html (дата звернення: 17.12.2023)
168. Schöningh E. Wie sprechen wir diskriminierungsfrei über Menschen auf der Flucht? URL: <https://enorm-magazin.de/uncategorized/wie-sprechen-wir-diskriminierungsfrei-ueber-menschen-auf-der-flucht> (дата звернення:09.03.2022)
169. Schutz für Menschen aus der Ukraine: Einigung auf Anwendung der sogenannten „Massenzustrom-Richtlinie“ erfolgt - Aktualisierung vom 09.03.2022. URL: <https://www.der-paritaetische.de/alle-meldungen/schutz-fuer-menschen-aus-der-ukraine-einigung-auf-anwendung-der-sogenannten-massenzustrom-richtlinie-erfolgt/#:~:text=In%20Deutschland%20wurde%20die%20%E2%80%9EMassenzustrom,3%20Jahren%20verl%C3%A4ngert%20werden%20kann.> (дата звернення:27.11.2023)
170. Siegl J. Dubliner Übereinkommen. URL: <https://www.bpb.de/kurzknapp/lexika/das-europalexikon/176798/dubliner-uebereinkommen/> (дата звернення:27.11.2023)
171. So unterstützt Deutschland die Ukraine. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/krieg-in-der-ukraine/deutschland-hilft-der-ukraine-2160274> (дата звернення:24.02.2023)

172. Solidarity with Ukraine. URL: <https://www.auswaertigesamt.de/en/aussenpolitik/ukraine-solidarity/2513994> (дата звернення:14.03.2022)
173. Sprachmittlung im Gesundheitswesen. URL: <https://www.bagejsa.de/2023/02-bag-ejsa-migration-news-iv#article-8200> (дата звернення:27.11.2023)
174. Statista. Anzahl der Kriegsflüchtlinge aus der Ukraine im November 2022.URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1293762/umfrage/anzahl-der-kriegsfluechtlingeaus-der-ukraine/> (дата звернення:27.11.2023)
175. Steinbrück P. Wider die Radikalisierung unserer Gesellschaft! // Zeit online.URL: <http://www.zeit.de/2015/51/fluechtlingspolitik-peer-steinbrueck-angela-merkel-deutschland-kritik/seite-2> (дата звернення: 05.07.2023).
176. Süsmuth R. Migration und Integration. URL: https://www.buecher.de/shop/fachbuecher/migration-und-integration/suessmuth-rita/products_products/detail/prod_id/20838148/ (дата звернення:27.11.2023)
177. Syrische Flüchtlinge. URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/syrische-fluechtlinge.html> (дата звернення:27.11.2023)
178. Tagesschau. Fast 125.000 staatenlose Menschen in Deutschland. URL: <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/migration-deutschland-104.html> (дата звернення:27.11.2023)
179. Tagesschau.de. Krieg in der Ukraine: EU erwartet Millionen Flüchtlinge. URL: [tagesschau.de. https://www.tagesschau.de/ausland/europa/fluechtlinge-ukraine-105.html](https://www.tagesschau.de/ausland/europa/fluechtlinge-ukraine-105.html) (дата звернення:27.11.2023)
180. Tagesschau.de. Solidarität in Blau-Gelb. URL: [tagesschau.de. https://www.tagesschau.de/inland/gesellschaft/proteste-ukraine-russland-101.html](https://www.tagesschau.de/inland/gesellschaft/proteste-ukraine-russland-101.html) (дата звернення:27.11.2023)

181. Telbrant M., Haraldsson P. Refugee and refugee: An analysis of media tendencies and framing concerning refugee crises. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1678765&dswid=-8261> (дата звернення:27.11.2023)
182. Thorsten Schlee, Institut Arbeit und Qualifikation, Universität Duisburg-Essen
183. Ticker: Solidarity with Ukraine. URL: <https://www.deutschland.de/en/news/ticker-solidarity-with-ukraine> (дата звернення:30.05.2022)
184. Total number of officially counted refugees from Ukraine in Germany 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/1333488/refugees-ukraine-germany/#:~:text=As%20the%20end%20of%20October,or%20gone%20to%20another%20country.> (дата звернення: 17.12.2023)
185. Übereinkommen über die Bestimmung des zuständigen Staates für die Prüfung eines in einem Mitgliedstaat der Europäischen Gemeinschaften gestellten Asylantrags - Dubliner Übereinkommen. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/ALL/?uri=CELEX%3A41997A0819%2801%29> (дата звернення:27.11.2023)
186. Ukraine-Russland: Ein alter Konflikt kocht hoch. URL: <https://www.mdr.de/nachrichten/welt/osteuropa/politik/hintergrund-ukraine-russland-konflikt-truppenpraesenz-100.html> (дата звернення:04.03.2022)
187. Ukrainian refugees: Nearly half intend to stay in Germany in the longer term. URL: <https://www.bamf.de/SharedDocs/Meldungen/EN/2023/230725-am-ukr-projekt-zweite-welle.html?nn=285460> (дата звернення: 17.12.2023)
188. Ukrainische Flüchtlinge: Hoher Bedarf an Integrationskursen. URL: <https://www.stern.de/politik/deutschland/krieg-in-der-ukraine-ukrainische-fluechtlinge--hoher-bedarf-an-integrationskursen-31900550.html> (дата звернення:27.05.2022)

189. Verordnung (EU) Nr. 603/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 26. Juni 2013 über die Einrichtung von Eurodac. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=celex%3A32013R0603> (дата звернення:27.11.2023)
190. Verordnungen.
URL: <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/public/Eurodac-DE.pdf> (дата звернення:27.11.2023)
191. Vertrag über die Arbeitsweise der Europäischen Union (konsolidierte Fassung). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:de:PDF> (дата звернення:27.11.2023)
192. Was gilt es zu beachten bei der Beschäftigung von Geflüchteten aus der Ukraine? URL: https://www.eilbote-online.com/artikel/recht-was-gilt-es-zu-beachten-bei-der-beschaeftigung-von-gefluechteten-aus-der-ukraine-40551?tx_ebmagazin_articleshow%5Bformat%5D=pdf&cHash=c90279edb1ac5424b9eccb7a189a76df (дата звернення:27.11.2023)
193. Weißbuch 2016.
URL: <https://www.bmvg.de/resource/blob/13708/015be272f8c0098f1537a491676bfc31/weissbuch2016-barrierefrei-data.pdf> (дата звернення:27.11.2023)
194. Wie Geflüchtete in Deutschland integriert werden sollen.
URL: <https://www.deutschlandfunk.de/ukraine-fluechtende-arbeitsmarkt-integration-sonderstatus-100.html> (дата звернення:08.04.2022)
195. Wigger, I., Yendell, A., & Herbert, D. The end of ‘Welcome Culture?’
URL: <https://doi.org/10.1177/02673231211012173> (дата звернення:27.11.2023)
196. Wildemann, S., Niederée, C., & Elejalde, E. Migration Reframed? A multilingual analysis on the stance shift in Europe during the Ukrainian crisis.
URL: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2302.02813> (дата звернення:27.11.2023)

197. ZDF Heute. Weltweit mehr als 100 Millionen Flüchtende.
URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/panorama/millionen-flucht-ukraine-krieg-russland-100.html> (дата звернення:23.05.2022)

198. Zuerkennung der Flüchtlingseigenschaft.
URL: <https://dejure.org/gesetze/AsylG/3.html> (дата звернення:27.11.2023)

ДОДАТКИ

Таблиця 1. Кількість зареєстрованих українців у Європі

Країни	Кількість зареєстрованих українських біженців	Час
<i>Болгарія</i>	52 245 7	листопад 2023 р.
<i>Німеччина</i>	1 115 678 6	листопад 2023 р.
<i>Республіка Молдова</i>	111 835 5	листопад 2023 р.
<i>Румунія</i>	84 415 5	листопад 2023 р.
<i>Угорщина</i>	53 375 5	листопад 2023 р.
<i>Іспанія</i>	185 875 5	листопад 2023 р.
<i>Чехія</i>	366 010 29	жовтень 2023 р.
<i>Польща</i>	958 935 20	жовтень 2023 р.
<i>Словаччина</i>	109 115 15	жовтень 2023 р.
<i>Італія</i>	167 525 1	вересень 2023 р.
<i>Великобританія</i>	210 800 1	серпень 2023 р.

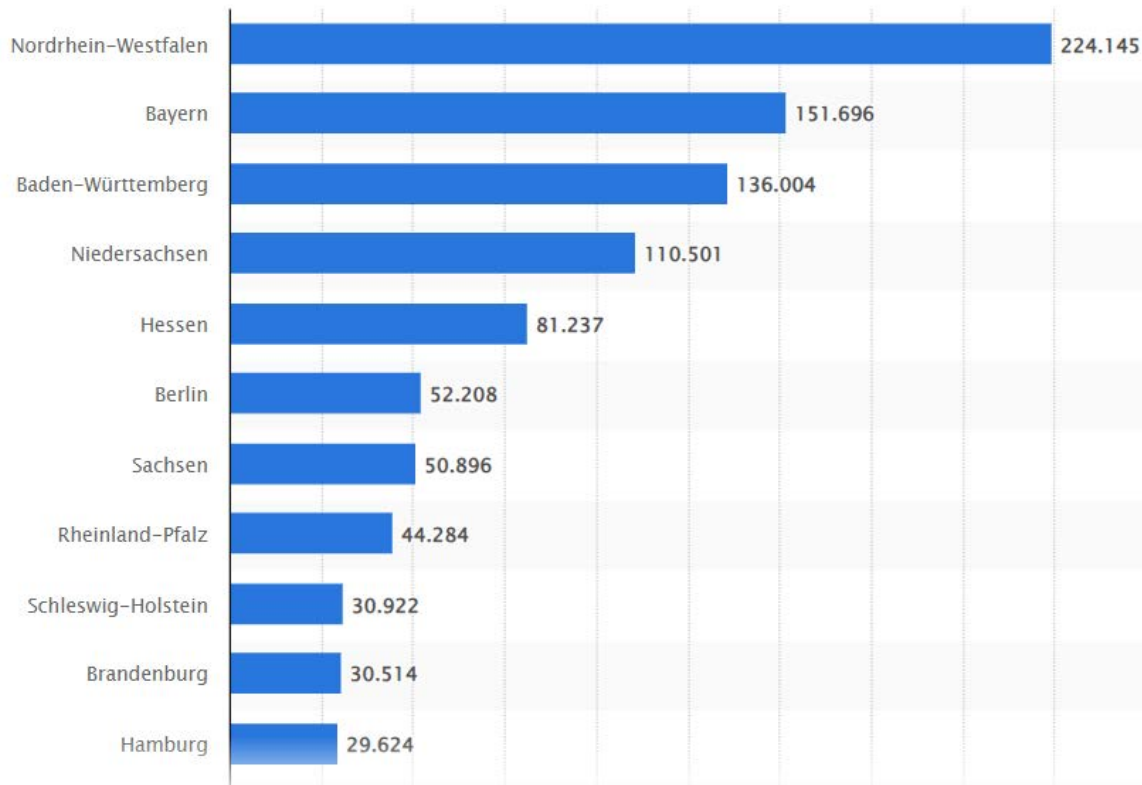
Складено за джерелом: Mediendienst-Integration.URL: <https://mediendienst-integration.de/integration/einstellungen.html> (дата звернення: 20.12.2023).

Таблиця 2. Кількість біженців з України в Німеччині. Відноситься до загальної кількості біженців війни, тимчасово зареєстрованих у Центральному реєстрі іноземців на кінець кожного місяця

Місяць, рік	Кількість осіб
<i>Квітень</i>	610.103
<i>Липень</i>	941.237
<i>Жовтень</i>	1.019.288
<i>Січень 2023</i>	1.056.416
<i>Квітень</i>	1.063.658
<i>Липень</i>	1.081.457
<i>Жовтень</i>	1.115.678

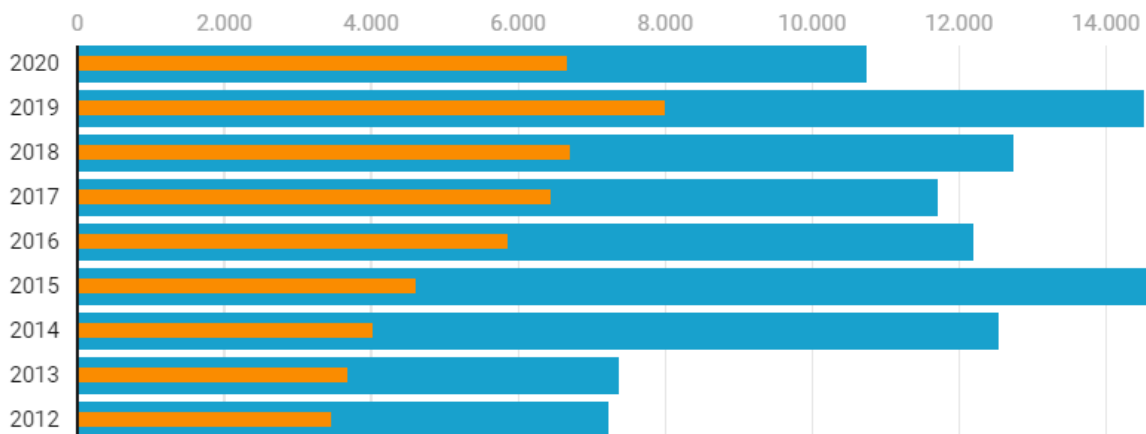
Складено за джерелом: Mediendienst-Integration.URL: <https://mediendienst-integration.de/integration/einstellungen.html> (дата звернення: 20.12.2023).

Діаграма 1. Кількість українських біженців за федеральними землями Німеччини у 2023 року

Складено за джерелом: Statista.
 URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1368440/umfrage/kriegsfluechtlinge-aus-der-ukraine-nach-bundeslaendern/> (дата звернення: 12.12.2023).

Діаграма 2. Імміграція з України до ФРН з 2012 по 2020 рр.

Складено за джерелом: Mediendienst-Integration. URL: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html> (дата звернення: 12.12.2023).